Ovi auki oppimiseen!
Tukimateriaalia Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen käyttöön

”Suomea tarvitaan serkun kanssa, äidin iloksi, siskon kanssa, skypessä mummin ja ukin kanssa, lomalla Suomessa ja jos haluaa kertoa salaisuuksia!”

Toimittanut Helena Korpela

Mistä opetussuunnitelmasuosituksessa on kysymys? ... 2
Pohdittavia kysymyksiä Suomi-koulun oman opetussuunnitelman laadintaa ja päivittämistä varten ... 5
Miten tuemme lapsen monikielisyyttä? ... 8
Miksi lapseni käy Suomi-koulua? ... 12
Yhteistyö kotien ja muiden toimijoiden kanssa ... 13
Oppilaat osallisiksi ... 17
Miten opettaja vahvistaa osaamistaan? ... 19
Takaisin Suomeen ? Suomeen palaavien oppilaiden ohjaus ... 27
Oppilaan taustan tunteminen on hyvän opetuksen A ja O ... 31
Miten oppilasryhmät muodostetaan? ... 33
Lukustrategiat luetunymmärtämisen tukena ... 34
Lukemis- ja kirjoittamistaitoja kehittämään ... 36
Opitaan kirjoittamaan ... 38
Sähköä suomen kielen oppimiseen! ... 40
Kirjallisuutta – mitä ja miten? ... 43
Toimintaa kielenoppimiseen! ... 51
Näin rakennan oppimiskokonaisuuksia ... 52
Miten arvioin oppimista? ... 57
Todistukset ... 60
Linkkivinkkejä ... 62
Kielen opetukseen ja oppimiseen liittyvää luettavaa ... 71

Mistä opetussuunnitelmasuosituksessa on kysymys?

Paula Mattila

Suomi-koulujen ensimmäinen yhteinen opetussuunnitelma-asiakirja syntyi rinnan Suomen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet laaditaan Suomessa suunnilleen kerran kymmenessä vuodessa. Laadintaprosessi on kehittynyt tavalla, joka on kansainvälisesti varsin ainutlaatuinen. Prosessi käynnistyy, kun valtioneuvosto antaa asetuksen perusopetuksen yleisiksi tavoitteiksi ja tuntijaoksi. Tuntijaossa määrätään opetettavat oppiaineet ja niiden tuntimäärät kullakin perusopetuksen vuosiluokalla. Opetushallitus käynnistää asetuksen pohjalta opetussuunnitelmaperusteiden laadinnan, vastaa laadinnan toteutuksesta niin yleisten osien kuin oppiaineiden osalta ja lopuksi antaa valmiin perusteasiakirjan määräyksenä noudatettavaksi. Tämä tarkoittaa, että kaikkien Suomen opetuksenjärjestäjien – kuntien, yksityiskoulujen ja yliopistojen normaalikoulujen – on uudistettava omat opetussuunnitelmansa Opetushallituksen määräyksen pohjalta.

Erikoiseksi Suomen opetussuunnitelmaprosessin tekee se, että siinä osallistetaan aidosti koulutuksen hallinnon, tutkimuksen, opettajankoulutuksen ja käytännön opetustyön asiantuntijat. Näin saadaan mukaan paras mahdollinen asiantuntemus, kasvatustieteen eturivin tutkimus ja käytännön kokemus. Tavallisten lausuntokierrosten lisäksi uusimmassa perusteprosessissa otettiin mukaan kaikki opetuksen järjestäjät, joilta pyydettiin laajassa kyselyssä kommentteja perusteluonnoksiin. Myös suuri yleisö sai kommentoida perusteita verkossa kahteen otteeseen. Saatu palaute analysoitiin ja hyödynnettiin valmistuvan asiakirjan muokkaamisessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat vahva työkalu suomalaisen opetuksen maailmanmaineen taustalla. Ne määrittelevät perusopetuksen arvopohjaa, oppimiskäsitystä ja arviointia ja linjaavat eri oppiaineiden opetusta. Perusteiden avulla kaikkien koulujen tulee voida suunnata opetusta ja oppimista seuraavat kymmenen vuotta niin, että lapset ja nuoret saavat kestävän pohjan elämälleen ja toimimiselleen yhä monimuotoisemmassa yhteiskunnassa ja maailmassa.

Perusteasiakirjan kaltainen opetuksen ja oppimisen yhteinen työkalu haluttiin rakentaa myös Suomi-kouluille. Koska Suomi-koulut eivät ole virallisen koulutusjärjestelmän osa, Opetushallitus antoi asiakirjan suosituksena.

Suomi-koulujen kaikkien aikojen ensimmäinen yhteinen opetussuunnitelmasuositus valmistui etuaikaisesti 21.5.2015, jolloin asiakirjan vahvistivat Opetushallituksen pääjohtaja Aulis Pitkälä ja yleissivistävän koulutuksen johtaja Jorma Kauppinen allekirjoituksillaan. Samat virkamiehet olivat vahvistaneet viisi kuukautta aikaisemmin Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet koko suomalaista perusopetusta varten. Perusopetuksen perusteet tulevat voimaan elokuussa 2016, ja niitä on sen jälkeen ”velvoittavana noudatettava” paikallisia opetussuunnitelmia laadittaessa ja toteutettaessa. Koska Perusopetuksen perusteet ovat kerrallaan voimassa vähintään vuosikymmenen, ne koskevat kulloistakin suomalaista ikäluokkaa kerrallaan ja niillä on keskeinen merkitys suomalaisen koulutusjärjestelmän ja suomalaisten osaamisen kehittämisessä.

Perusopetuksen perusteiden laadinta käynnistyi virallisesti kesällä 2012, jolloin valtioneuvosto antoi asiaa koskevan ns. tuntijakoasetuksen (422/2012). Perusteiden laadinta oli laaja ja syvällinen prosessi,

jonka eri vaiheita ja aineistoja on kuvattu Opetushallituksen OPS2016-sivustolla. Suomi-koulujen ops-suosituksen kannalta merkittävää on, että kielen asema peruskoululaisten oppimisessa sai perustetyössä oman keskeisen ja moninäkökulmaisen työryhmänsä. Tällainen oppijan kieliin ja kielitaitoihin kohdistuva huomio oli perusteprosesseissa ennen näkemätöntä. Työryhmän nimi oli *Laaja-alaisia luku- ja kirjoitustaitoja edistävä, kieli- ja kulttuuritietoinen koulu* ja nimensä mukaisesti sen tuli kuvata laaja-alaisten luku- ja kirjoitustaitojen sisältöä ja merkitystä osana tulevaisuudessa tarvittavaa osaamista, laatia ehdotus koulun kieli- ja kulttuuritietoisuuden määrittelystä osana perusopetuksen tehtävää ja toimintakulttuuria sekä tehdä ehdotus perusteissa määriteltäväksi kieli- ja kulttuuriryhmien opetukseksi. Työryhmän puheenjohtajana toimi ennenaikaiseen poismenoonsa saakka keväällä 2014 Opetushallituksen pitkäaikainen äidinkielen ja kirjallisuuden opetusneuvos Pirjo Sinko, suuri Suomi-koulujen ystävä. Jäseninä oli aihepiiriä syvällisesti tuntevia opettajia, rehtoreita, tutkijoita ja opettajankouluttajia.

Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositustyön alkusoittona voidaan pitää Suomi-koulujen tuki ry:n perustamista opetusministeriön aloitteesta vuonna 2006. Käytännössä suositukseen johtanut työ alkoi Kielipuntari-testipaketin laatimisesta. Kielipuntari-työtä ohjasi keskeisesti Opetushallituksen ns. Suomi-kouluryhmä (Pirjo Sinko, Leena Nissilä, Paula Mattila) yhteistyössä Suomi-koulujen tuki ry:n kanssa (Maila Eichhorn ja Anne Helttunen). Puntari-työn aloituskokouksessa 19.1.2011 kirjattiin seuraavaa*: Kentältä on tuotu jo useana vuonna esille tarve saada kielitaidon [lähtötason] arviointimateriaalia Suomi-kouluille. Tarve on perusteltavissa mm. sillä, että kouluilla ei ole yhteistä opetussuunnitelmaa (SIC!) ja opettajien ammattitaito vaihtelee paljon. Erityisesti ne koulut/opettajat, jotka antavat arvosanoja suomen osaamisesta ao. maan koulujärjestelmän käyttöön, tarvitsevat luotettavaa arviointityökalua. Lisäksi maahan/paluumuuttajien kielitaidon tason arvioinnissa tarvitaan laadukasta arvioinnin työkalua. Opetushallituksessa tämäntyyppinen asiantuntemus on erityisesti yksikössä [jossa käsitellään suomi toisena kielenä -opetuksen asioita]. Suomi-koulujen tuki ry tuo hankkeeseen vahvan kentän tuntemuksen.*

Kielipuntari valmistui loppiaiseksi 2012, ja se esiteltiin Suomi-koulupäivillä samana vuonna. Suomi-koulupäivien suunnittelukokouksessa Puntarin julkistamisen edellä 7.12.2011 todettiin, ettei Puntarin idea ole testaamisessa vaan Suomi-koulujen arviointiosaamisen kehittämisessä. Puntari olikin mm. keino tehdä tiettäväksi ja ohjata käyttämään kielitaidon eurooppalaista viitekehystä (EVK). Kokous totesi, että Suomi-koulupäivillä olisi esiteltävä Puntarin lisäksi muita arvioinnin lähestymistapoja ja ”*ennen kaikkea esiteltävä miksi arvioidaan ylipäätään”*. Lisäksi kokous päätti, että seuraavassa kokouksessa (6.2.2012) ”*puhutaan myös ops-suosituksesta – milloin, millä rahalla jne”*. Ratkaiseva neuvottelu käytiin Opetushallituksessa 19.4.2012 johtaja Jorma Kauppisen johdolla: läsnä Eichhorn, Helttunen, Mattila, Nissilä (Sinko Afrikassa). Tapaamisessa saatiin lupa käynnistää opetussuunnitelmatyö periaatteessa, mutta ensin tuli kuitenkin selvittää koulujen kannat asiaan. Hankkeen rahoituksen johtaja Kauppinen linjasi voivan tarvittavin osin tapahtua Suomi-koulujen valtionavustuksesta.

Suomi-koulupäivien ohjelmassa 8.-10.8.2012 olikin sitten paitsi runsasta arviointiosaamisen työstöä myös loppuhuipentumana paneelikeskustelu teemalla *Millaisen opetussuunnitelman Suomi-koulu tarvitsee?* Paneelikeskustelulla oli epätavallista painavuutta, koska silloin linjattiin opetussuunnitelmatyö pääpiirteissään. Todettiin myös, että kyseessä ei voisi olla varsinainen perusteasiakirja kuten perusopetuksen tai muun virallisen koulutuksen osalta, vaan Opetushallituksen antama suositus. Paneelikeskustelussa koulut ilmaisivat vahvaa mielenkiintoaan asiaan, mutta puolin ja toisin todettiin, että ensin tarvitaan kunnollinen tilannekartoitus.

Suomi-koulujen opetussuunnitelmatarpeita kartoittamaan ja tulevan suositustyön linjauksia työstämään perustettiin jälleen ohjausryhmä, joka käynnisti työnsä 30.10.2012. Kokoonpano oli pääosin sama kuin toimivaksi havaitussa Kielipuntari-työryhmässä: Suomi-koulujen tuki ry ja Opetushallituksen Suomi-kouluryhmä täydennettynä Suomi-Seura ry:llä, joka toi käyttöön laajat yhteydet Suomi-kouluihin ja mahdollisuuden hallinnoida työhön tarvittavaa osuutta Suomi-koulujen valtionavustusmäärärahasta. Selvityshenkilöksi saatiin VTK Helena Korpela, jolla oli asiantuntemusta S2-opetuksesta ja opetussuunnitelmatyöstä. Kartoituksen takarajaksi asettuivat vuoden 2013 Suomi-koulupäivät, joilla kartoituksen tulokset esiteltäisiin ja linjattaisiin myös koulujen kantaa varsinaiseen opetussuunnitelmasuositustyöhön. Kartoitus valmistui aikataulussa ja se julkaistiin Opetushallituksen julkaisusarjassa verkkojulkaisuna kesäkuussa 2013.

Suositustyön linjauksista käytiin johtaja Jorma Kauppisen kanssa neuvottelut 17.6.2013, jossa paikalla olivat Suomi-koulujen tuki ry:n, Suomi-Seura ry:n ja Opetushallituksen Suomi-koulutiimin edustus. Alustavasti sovittiin, että suositustyötä lähtisi vetämään opetusneuvos Sinko ja varapuheenjohtajana olisi opetusneuvos Nissilä. Keskusteluissa todettiin, että suosituksen antamisessa on pitkälti kysymys Suomi-koulujen opetuksen laadun ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Opetushallituksen suosituksella olisi mahdollista tuottaa lisäarvoa Suomi-kouluille sekä koulujen omissa maissa että kotimaassa. Edelleen, suosituksen avulla voitaisiin tarjota Suomi-koulujen opettajille työkalu, johon heidän on hyvä tarttua kun he suunnittelevat työtään ja sen kehittämistä. Suosituksen laadinnasta arvattiin tulevan haasteellista: miten saavutetaan tasapaino laadukkaan ja tarkan suositustekstin sekä Suomi-kouluille sopivan, riittävän vapauden välillä; miten kulttuurinen aines saadaan riittävästi mukaan; miten oppimiskokonaisuudet kootaan ja nimetään, montako niitä tulisi olla jne.

Suomi-koulupäivät 7.–8.2013 pidettiin teemalla ”Hyvin suunniteltu, puoliksi tehty” ja niillä käsiteltiin opetussuunnitelmaselvityksen tuloksia ja linjattiin jälleen paneelikeskustelulla koulujen näkemyksiä suositustyöstä. Ohjelmassa oli myös runsaasti esillä tietoa tuolloin jo vuoden verran toimineesta perusopetuksen ops-perusteprosessista.

Syksyllä 2013 Opetushallituksen pääjohtaja asetti työryhmän laatimaan Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositusta ja sille ohjausryhmän. Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi toukokuun 2015 loppuun mennessä niin, että vuoden 2014 Suomi-koulupäivillä voitaisiin yhdessä koulujen kanssa työstää siihen mennessä laadittuja suositusluonnoksia. Työryhmään tuli monipuolinen edustus äidinkielen ja kirjallisuuden, suomi toisena kielenä -opetuksen, kielitaidon arvioinnin osaamista sekä Suomi-koulujen tuki ry:n ja Opetushallituksen Suomi-koulutiimin edustus. Opetushallituksen ryhmällä oli hyvin vahvaa opetussuunnitelmatyön osaamista. Puheenjohtajana toimi ensin Pirjo Sinko ja hänen menehdyttyään Leena Nissilä. Selvityshenkilö Helena Korpela jatkoi tehtävässään nyt suositustekstien toimittajana.

Ohjausryhmän puheenjohtajaksi pääjohtaja nimitti johtaja Jorma Kauppisen ja jäseniksi mm. Opetushallituksen opetussuunnitelmatyön päällikön Irmeli Halisen sekä edustajat keskeisistä Suomi-koulujen sidosyhteisöistä. Sekä työryhmän että ohjausryhmän työtä voi kuvata sitoutuneeksi. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden suuri prosessi kulki suositustyön taustalla päämäärätietoista kulkuaan rikastaen ja syventäen Suomi-koulujen suositusta niin yleisten osien näkemyksillä kuin kielen oppimisen kysymyksissäkin. Suomi-koulujen suosituksen osalta keskeinen kosketuspinta opetustyön arkeen olivat Suomi-kouluista valittujen etäjäsenten kommentit sekä vuoden

2014 Suomi-koulupäivät 6.–8.8.2014, joiden aikana omistettiin kokonainen päivä suosituksen kommentoinnille. Suomi-koulupäivillä voitiinkin sitten 12.–14.8.2015 omistautua aiheelle *Ops-suosituksesta omaan opsiin* eli tiekarttojen laadinnalle siitä, miten koulut voivat parhaiten hyödyntää aikataulussa valmistunutta, Opetushallituksen perusteasiakirjojen julkaisusarjassa julkaistua suositusta oman työnsä kehittämisessä.

Lähteet

Perusopetuksen perusteet 22.12.2014
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus
Määräys Perusopetuksen perusteista
http://www.oph.fi/download/163775_maarays_perusopetus_104_011_2014.pdf
Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden sivusto
http://www.oph.fi/ops2016
http://www.oph.fi/julkaisut/2011/kielipuntari
http://www.oph.fi/julkaisut/2013/selvitys_opetussuunnitelmasuosituksen_tarpeesta_suomi-kouluissa

Suomen opetussuunnitelmaprosessista
Halinen I. ja Holappa A-S. 2013. Curricular balance based on dialogue, cooperation and trust - The case of Finland. Teoksessa Kuiper, W. ja Berkvens, J. (Eds.) Balancing Curriculum Regulation and Freedom across Europe. CIDREE Yearbook 2013. Enschede: Guildeprint. Ladattavissa osoitteessa
http://www.cidree.org/fileadmin/files/pdf/publications/YB_13_Balancing_Curriculum_Regulation_and_Freedom.pdf

Pohdittavia kysymyksiä Suomi-koulun oman opetussuunnitelman laadintaa ja päivittämistä varten

Leena Nissilä ja Maila Eichhorn

Opetushallituksen antaman Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen pohjalta on tarpeen laatia paikallinen Suomi-koulun oma opetussuunnitelma. Oma opetussuunnitelma pohjautuu suositukseen, mutta siinä otetaan huomioon paikalliset tarpeet ja olosuhteet. Oman opetussuunnitelman laadintaprosessi sitouttaa Suomi-koulun opettajia ja muuta henkilöstöä opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan. Niinpä oma opetussuunnitelma on hyvä laatia yhteistyössä kaikkien Suomi-koulun toimijoiden kanssa. Kun paikallinen opetussuunnitelma on laadittu hyvin, sen pohjalta on helppo tehdä toimintasuunnitelma kutakin Suomi-koulun lukuvuotta varten. Tässä artikkelissa annetaan ohjaavia kysymyksiä, jotka voivat auttaa paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa.

Opetussuunnitelmaprosessi on myös sykli. Kun Suomi-koulun oma opetussuunnitelma on valmis, sitä on myös hyvä päivittää säännöllisesti Nämä samat kysymykset voivat olla apuna myös paikallisen/alueellisen opetussuunnitelman päivityksessä.

Miten perehdymme Opetushallituksen opetussuunnitelmasuositukseen?

Ensimmäinen askel oman opetussuunnitelman laadinnassa on perehtyminen opetussuunnitelmasuositukseen. Kaikkien prosessiin osallistuvien on hyvä olla mukana tässä ennen paikallisen opetussuunnitelmatyön aloittamista. Työstä päävastuussa olevat voivat auttaa muita avaamalla suosituksen lähtökohtia ja perusperiaatteita. Perehtymistä varten on hyödyllistä pohtia seuraavia kysymyksiä:

- *Miten koulun kaikki opettajat saisivat käsityksen suosituksen päälinjoista? Entä oppilaat, vanhemmat tai muut huoltajat sekä muut yhteistyökumppanit?*
- *Mitkä ovat suurimmat erot opetussuunnitelmasuosituksen ja oman koulun nykyisen opetussuunnitelman välillä?*
- *Mitkä näkökulmat tai asiat opetussuunnitelmasuosituksessa tuntuvat kaikkein tärkeimmiltä tai innostavimmilta?*
- *Missä opetussuunnitelmasuosituksen sisältämissä asioissa olemme jo edenneet pitkälle eli mitkä ovat vahvuuksiamme?*
- *Missä opetussuunnitelmasuositus eroaa eniten nykyisestä työskentelytavasta eli mitkä ovat tärkeimmät kehittämiskohteemme?*

Oma vai alueellinen?

Ennen kuin oman opetussuunnitelman laadinta- tai päivitysprosessi varsinaisesti käynnistyy, on hyvä pohtia, voisiko koulu tehdä yhteistyötä jonkin muun koulun kanssa ja saada siten lisää resurssia pohtimaan olennaisia kysymyksiä. Samalla on tarpeen pohtia, miten yhteistyö käytännössä järjestyisi eli miten yhteydet osallistuvien tahojen kesken hoidettaisiin.

- *Tehdäänkö laadinnassa ja opetuksessa yhteistyötä muiden Suomi-koulujen kanssa? Kenen kanssa yhteistyötä tehdään? Mitä asioita voidaan valmistella yhdessä?*
- *Laaditaanko yksi maakohtainen opetussuunnitelma vai sekä maakohtainen että koulukohtainen opetussuunnitelma?*
- *Mitkä ovat parhaita tapoja saada oppilaat ja huoltajat mukaan suunnittelutyöhön ja mihin yhteistyössä kannattaa keskittyä? Miten huolehditaan kodin ja Suomi-koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta?*
- *Ketkä muut ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita; missä asioissa ja miten heidän kanssaan työskennellään?*

Laadintatyön vaiheet

Oman opetussuunnitelman laadinnassa ei ole tärkeää, missä järjestyksessä pohdittavia kysymyksiä käsitellään. On kuitenkin hyvä suunnitella prosessin eri vaiheet ennen sen käynnistymistä. Työn onnistumisen kannalta on keskeistä, että sitä johdetaan selkeästi ja kaikki tahot tietävät, mitä heiltä odotetaan ja missä vaiheessa.

- *Miten laadintatyön johtaminen järjestetään ja miten johtamista tuetaan?*
- *Miten työ vaiheistetaan (ja miten linjataan maatason ja koulutason vastuut ja tehtävät)?*
- *Miten työ käytännössä organisoidaan ja resursoidaan eli kuka tekee, missä, milloin ja miten?*
- *Miten eri toimijoiden tehtävät ja vastuut määritellään niin, että ne ovat kaikkien työssä mukana olevien tiedossa?*
- *Miten toteutetaan oppilaiden ja vanheempien osallistuminen työhön?*
- *Mitkä sidosryhmät pyritään saamaan mukaan työhön ja miten?*
- *Kenen toimesta, miten, milloin ja minkä kanavien kautta työn tavoitteista, vaiheista, organisoinnista ja osallistumisen mahdollisuuksista viestitään?*
- *Miten opettajien kouluttamisesta huolehditaan?*

Miten suomen kielen, kirjallisuuden ja oppimiskokonaisuuksien osuudet laaditaan?

Erityisen tärkeä osa omassa opetussuunnitelmassa on tavoitteiden ja sisältöjen muodostaminen kokonaisuuksiksi eri ikä- ja kielitaitotasoryhmille. Opetussuunnitelmasuosituksessa suomen kielen, kirjallisuuden ja oppimiskokonaisuuksien tavoitteet on määritelty omina kokonaisuuksinaan. Lisäksi ne on jaettu eri ikäryhmille ja eri kielitaitotasoille tarkoitettuihin kokonaisuuksiin. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näistä muodostetaan Suomi-koulun oppilaiden määrän, iän ja taidot huomioon ottavia kokonaisuuksia, joissa suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin oppiminen nivoutuu oppilasryhmien kannalta mielekkäisiin teemoihin, jotka toteutetaan kyseiselle oppilasryhmälle soveltuvilla työtavoilla.

- *Millä tavoin tavoitteet ja sisällöt jaetaan tietyille ikä- ja taitotasoryhmille? Miten opetussuunnitelma tukee vuosikohtaista opetuksen suunnittelua?*
- *Miten oppimisympäristö ja työtavat kuvataan niin, että ne edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista ja tukevat kaikkien oppilaiden oppimista?*
- *Miten kuvataan ohjaus, eriyttäminen ja tuki niin, että se antaa opettajalle hyvät työkalut tunnistaa oppilaiden tuen tarpeet ja taidon tarjota tukea?*
- *Oppimisen arvioinnissa korostuu arvioinnin monipuolisuus ja jatkuvuus sekä sen kannustava ja oppimista tukeva tehtävä. Miten tämä näkyy arvioinnin kuvauksessa?*

Miten koulutamme henkilöstöä?

Suomi-koulun laadukkaan toiminnan kannalta on olennaista, että opetus- ja muu henkilöstö voi päivittää osaamistaan säännöllisesti. Koulutusmahdollisuudet on hyvä kartoittaa myös alueellisesti ja hyödyntää myös verkon tarjoamat mahdollisuudet.

- *Kenelle kuuluu vastuu täydennyskoulutusasioista ja osaamisen pitkäkestoisesta kehittämisestä? Ketkä ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa sitä? Miten täydennyskoulutus organisoidaan ja resursoidaan?*
- *Miten henkilöstön osaamistarpeita voisi kartoittaa?*
- *Mitä koulutusta ja osaamisen päivittämistä tarvitaan?*
- *Miten koulutusta voitaisiin toteuttaa yhdessä toisten Suomi-koulujen kanssa?*

Mistä unelmoimme?

Suomi-koulun työn jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että opetuksen toteuttamisen rinnalla myös koulun toimintaa kehitetään. Toimintakulttuurin kehittämisessä olisi kaikkien toimijoiden hyvä olla mukana. Oppilaiden oma osallisuus toiminnan kehittämisessä ja kehittämistarpeiden tunnistamisessa on erityisen tärkeää, koska Suomi-koulu on heitä varten.

- *Millainen on oma unelmamme hyvästä oppimisesta?*
- *Millainen on hyvinvoiva Suomi-koulu eri osapuolten silmin?*
    1. *Millainen on unelmakoulu oppilaittemme mielestä? Mitkä asiat auttavat oppimaan ja viihtymään koulussa?*
    2. *Millainen on unelmakoulu opettajien mielestä?*
    3. *Millainen on unelmakoulu oppilaittemme vanhempien mielestä?*

- *Mitkä asiat edistävät jo nyt koulussamme oppilaiden hyvää kasvua ja oppimista? Mikä on niin arvokasta, että sitä kannattaa vaalia? Miten sitä kehitetään edelleen?*
- *Mitä asioita tai toimintatapoja lähdemme muuttamaan, jotta oppilaiden kasvu ja oppiminen menisivät koulussamme entistä parempaan suuntaan?*
- *Miten eri osapuolten näkemykset unelmakoulusta muuttavat suuntaamme/ työtämme?*
- *Miten työtä voitaisiin entistä paremmin tehdä yhdessä?*

Paikallisessa opetussuunnitelmatyössä voi hyödyntää tätä taulukkoa

Miten tuemme lapsen monikielisyyttä?

Salla Kurhila

Mikä on äidinkieli?

Lapsi kykenee omaksumaan useampia kuin yhden kielen, ja lapsella voi olla useampi kuin yksi äidinkieli. Äidinkieli on termi, joka voidaan määrittää eri tavoilla. **Periytyvyyskriteerin** mukaan äidinkieli on lapsen vanhempien (tai muiden huoltajien) hänelle puhuma kieli, jolle lapsi ensimmäisenä altistuu. **Osaamiskriteerin** mukaan äidinkieleksi voi määrittää kielen, jonka lapsi hallitsee parhaiten. Tämä on usein myös lapsen eniten käyttämä kieli. **Ryhmäkuuluvuuden ja identiteetin** näkökulmasta äidinkieli on se kieli, jonka puhujiin lapsi samastuu ja johon ryhmään hän tuntee kuuluvansa. (Esim. Rampton 1995, Lehtonen 2015.) Lapsen äidinkieleksi voidaan siis eri kriteerein määritellä eri kieliä, ja samankin kriteerin sisällä kieli voi elämän aikana vaihtua.

Monikielisyys on tavallista

Yhtä äidinkieltä saatetaan pitää itsestäänselvyytenä, johon nähden kaksi- tai monikielisyys näyttäytyy poikkeuksena. Aiemmin monikielisyyteen on jopa voitu suhtautua kielteisesti; uhkana on pidetty ”puolikielisyyttä”, johon toisen kielen oppimisen ja käytön on katsottu voivan johtaa. Nykytutkimus on oikaissut näitä harhaluuloja; tutkimusten mukaan kaksikieliset lapset saavat päinvastoin monenlaista etua varhaisesta kontaktistaan useampiin kieliin. He selviytyvät paremmin valikoivaa tarkkaavaisuutta vaativissa tehtävissä, ja heidän kykynsä havaita kielen ilmiöitä on yksikielisiä parempi.

On myös hyvä huomata, että kaksi- ja monikielisyys on itse asiassa maailmanlaajuisesti ajatellen selvästi yksikielisyyttä tavallisempaa. Yksikielisyys onkin oikeastaan ideologia, joka Euroopassa liittyy vahvasti kansallisvaltioiden historiaan – tilanteisiin, joissa on haluttu korostaa valtion yhtenäisyyttä kielen avulla (Dufva 2010). Yksikielisyyden ideologiaan liittyy ajatus, että on olemassa syntyperäisiä puhujia, jotka hallitsevat kielen täydellisesti, ja että kaikkien muiden kieltä oppivien päämääränä on tämä syntyperäisen puhujan (stabiiliksi oletettu) kielitaito. Tämän ajatusmallin kautta ensikielen jälkeen opittujen kielten taito näyttäytyy helposti rajallisena ja epätäydellisenä: huomio kiinnittyy siihen, missä kohdin puhujan kieli (vielä) poikkeaa syntyperäisen käyttämästä kielestä. Nykyisen globaalistuvan maailman tarpeisiin ja haasteisiin tällainen yksikielisyyden ideologia vastaa huonosti; se ei kuvaa todellisuutta (jos koskaan on kuvannutkaan) ja jättää suuren määrän ihmisten kielellistä osaamista näkymättömäksi.

Monikieliseksi kasvaminen ja kasvun tukeminen

Kielenoppiminen edellyttää kielen käyttämistä; monikieliseksi kasvamiseen tarvitaan tilaisuuksia kuunnella, puhua, lukea ja kokea useampia kieliä. Jos huoltajan kieli on muu kuin asuinympäristössä pääasiallisesti käytetty kieli, on olennaista, että huoltajat tiedostavat vastuunsa oman kielensä osalta lapsen kielen kehittymisessä. Lapsen kielellinen ympäristö määrittää, minkä kielien puhuja hänestä kehkeytyy. Pienempänä huoltajien käyttämä kieli muodostaa suuren osan lapsen kielellisestä ympäristöstä, mutta lapsen kasvaessa muun ympäristön osuus kasvaa. On tavallista, että lapsen käyttämillä kielillä on erilainen asema lapsen maailmassa. On myös tavallista, että ympäristön pääasiallisesta kielestä muodostuu hallitseva kieli, jota osataan paremmin kuin ei-hallitsevaa kieltä.

On tärkeää huomata, että kaksi- tai monikielisyys ei tarkoita, että lapsen täytyisi osata molempia (tai kaikkia) kieliä täsmälleen yhtä hyvin tai käyttää niitä yhtä paljon. Monikielisellä ihmisellä on käytössään resursseja eri kielistä, joista osa sopii yhdenlaisiin tilanteisiin, toiset toisenlaisiin, ja joita on myös mahdollista yhdistellä luovasti merkitysten välittämiseksi. Monesti esimerkiksi ulkosuomalaisten lasten reseptiiviset suomen taidot (ymmärtäminen) ovat vahvemmat kuin heidän tuottamistaitonsa. Vaikka lapsen tuottamistaidot suomeksi eivät olisikaan vahvat, tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö suomi olisi hänelle merkityksellinen kieli. Myös reseptiivinen kielitaito on taitoa, jonka merkitys tulee tunnustaa.

Kielenoppimisen kannalta mielekästä on keskittyä lapsen kielitaidon vahvuuksiin ennemmin kuin puutteisiin ja pyrkiä tukemaan hänen kielenkäyttöään lapselle itselleen merkityksellisissä tilanteissa. Pakottaminen ja sanktiot (esimerkiksi miinukset siitä, jos lapsi Suomi-koulussa käyttää muidenkin kielten kuin suomen sanoja) eivät tue lapsen kielenoppimista eivätkä hänen motivaatiotaan sitoutua kieleen. Myös vähäisellä kielitaidolla voi olla mukana suomen kielellä tapahtuvassa toiminnassa, jos lapsen on mahdollista hyödyntää muitakin resursseja kuin vain suomen sanoja ja rakenteita; näin lapsi saa mahdollisuuden kokea osallisuutta ja vahvistaa identifioitumistaan suomen kieleen.

Jos kielenopetuksessa halutaan tukea nimenomaan lapsen tuottamistaitoja (vaikkapa sellaisten ulkosuomalaisten lasten kohdalla, jotka ymmärtävät suomea mutta eivät puhu sitä), voi opetuksessa hyödyntää esimerkiksi loruja, riimejä ja rallatteluja. Lapselle kynnys omien lauseiden muodostamiseen voi olla korkea, jos opetusryhmässä on muita, jotka puhuvat sujuvammin, mutta valmiiden rytmisten rakenteiden tuottamiseen on helpompi mennä mukaan. Opetustilassa voi olla esimerkiksi ”suomi-tuoli”, johon voi halutessaan istahtaa, ja kun siihen istuu, sanoo samalla jotain suomeksi. Kynnys ei nouse korkeaksi, jos tuoliin istuessa voi sanoa rallatuksen tai riimin (*entten tentten teelikamentten* tms.) tai vaikkapa vain yksittäisen tervehdyssanan (*heihei, moi*). Jos näitä on jo useamman kerran sanonut, voi ehkä uskaltautua kokeilemaan jo muitakin sanoja tai rakenteita. Jos lapsi on epävarma omasta suullisesta kielitaidostaan, voi myös olla helpompi alkaa puhua, jos ei tarvitse puhua omana itsenään, ikään kuin omalla äänellään. Jos opetustilassa on esimerkiksi käsinukke tai pehmoeläin, tämä voi olla ”suomi-karhu” tai ”suomi-siili”, joka puhuu suomea. Jos lapsi käy ottamassa pehmoeläimen, hän saa samalla sanoa yhden pehmoeläimen repliikin, joka on suomea. Ja samalla tavoin pehmoeläin voi sanoa vaikkapa vain *kukkuu* tai *kivaa*.

Suomi-koulujen opetuksessa voidaan siis tukea lasten suomen tuottamistaitoja eri tavoin luomalla käytänteitä, jotka mahdollistavat lapselle matalan kynnyksen osallistumisen suomeksi. On syytä tarjota tilaisuuksia niin suomen kuuntelemiseen kuin puhumiseenkin, mutta samalla on syytä muistaa, että ei ole mielekästä tai realistista yrittää pakottaa lasta yksikielisen suomenpuhujan muottiin Suomi-

koulussakaan. Jotta suomi säilyisi elävänä kielenä ulkosuomalaisen lapsen kielivarannossa, sitä ei tulisi eristää lapsen jokapäiväiseen elämään kuuluvista muista kielistä.

Sellainen ajatus, että ainoastaan suomen käyttö on sallittua ja muiden kielten käyttö moitittavaa tai osoitus kielitaidon puutteellisuudesta, pohjautuu puristiseen yksikielisyyden ideologiaan. Jonkin tietyn kielen osaamisen tai osaamattomuuden sijaan olisikin parempi puhua **monikielisen puhujan kielivarannosta tai kielirepertoaarista**: se koostuu monien eri kielten resursseista, joilla voi olla keskenään erilaisia käyttötarpeita ja -aloja. On myös syytä muistaa, että riippumatta siitä, kuinka laajat resurssit lapsella suomen kielen osalta on käytössään, minäkuvan ja identiteetin kannalta suomi voi olla hänelle monin tavoin tärkeä ja merkityksellinen kieli. Vanhempien ja huoltajien vastuulla on tukea suomen kielen kehittymistä niin, että lapsi saa tukea identiteettinsä kokonaisvaltaiselle kehittymiselle.

Rinnakkaiskielisyys ja kielitietoisuus

Kieli elää kontaktissa muihin kielenkäyttäjiin, ja ulkosuomalaisella lapsella säännöllisin kontakti suomen kieleen on yleensä vanhempien tai huoltajien kautta. Tämän vuoksi on olennaista, että vanhemmat tiedostavat vastuunsa lasten suomen kielen kehittymisessä; kielitaitoa ei saada geeneissä, vaan se vaatii vanhemmilta pitkäjänteistä ja sitoutunutta toimintaa.

Lapsen kasvaessa ympäristön merkitys kielellisten mallien antajana ja samastumiskohteena lisääntyy, eikä ole lainkaan epätavallista, että ulkosuomalaiset lapset jossain vaiheessa siirtyvät käyttämään asuinympäristön kieltä myös puhuessaan vanhemmilleen. Jos vanhemmat tällöin luovuttavat ja siirtyvät itsekin käyttämään asuinympäristön kieltä puhuessaan lapsilleen, lapsen kielellinen ympäristö köyhtyy ja siitä katoaa suomen kielen kannalta merkittävä voimavara. Vaikka lapsi ei itse aktiivisesti käyttäisikään suomea, suomen aktiivinen läsnäolo vanhempien kielenkäytön kautta tarjoaa hänelle resursseja suomen kieleen. Suomen kielen (vähäinenkin) ymmärtäminen on jo itsessään resurssi esimerkiksi kontakteissa sukulaisten ja tuttujen kanssa. Tämä voi osoittautua suureksi hyödyksi myöhemmin, jos perhe muuttaa takaisin Suomeen, tai jos lapsi vartuttuaan haluaa Suomeen esimerkiksi opiskelemaan tai töihin. Suomen tuottamistaitojen haltuunotto tai päivittäminen on huomattavasti helpompaa, jos kieleen on ollut yhtenäinen aktiivinen kontakti.

Monikielisessä ympäristössä **rinnakkaiskielisyys** tarjoaa mahdollisuuden tuoda suomen kieltä mukaan kaikkiin tilanteisiin. Rinnakkaiskielisyyden ajatuksena on rohkaista käyttämään suomen kieltä eri tilanteissa muiden kielten rinnalla – nimenomaan tukea suomen kielen kehittymistä osana monikielistä kompetenssia, ei taistella muita kieliä vastaan. Muunkielisessä kieliympäristössä huoltajat voivat aktiivisesti sanoittaa ympäristön tapahtumia ja ilmiöitä suomeksi. Lapsen ikään ja kehitykseen sopivalla tavalla huoltajat voivat esimerkiksi nimetä esineitä tai asioita ympäristössä, sanallistaa toimintaansa ja suunnitelmiaan tai keskustella paikallisista tai globaaleista uutisista lasten kanssa suomeksi.

Rinnakkaiskielisyyden kannalta tärkeä käsite on myös **kielitietoisuus**. Aikuisen on syytä olla tietoinen kielestä ja niistä kielenkäyttömahdollisuuksista, joita hän lapselleen voi tarjota. On esimerkiksi hyvä muistaa, että keskustelussa ja vuorovaikutuksessa kieli on ainoastaan yksi osa merkitysten välittämistä, ja keskustellessamme nojaudumme paljon myös eleisiin, ilmeisiin, ympärillä oleviin esineisiin ja muihin ei-kielellisiin resursseihin. Puheessa myös käytämme paljon viittaavia ilmauksia, esim. pronomineja, joiden merkitys riippuu siitä, mihin niillä viitataan (*Annapa* ***se sieltä****, Vie* ***nää täältä*** *pois* jne.). Jos lapsi leikkii leluilla ja esittää tapahtumasarjan, hän saattaa kertoa siitä seuraavasti: *Kato tää menee täältä näin, kato tätä,*

tää on tässä, sit se menee täältä näin, PAMMM (lainaus lapsen aidosta leikkitilanteesta, joka on nauhoitettu tutkimustarpeita varten). Merkitys välittyy, koska lapsi voi näyttää leluilla, kuinka pikkuauto hurjastelee ja ajaa hevosen selkään, minkä jälkeen hevonen sinkauttaa pikkuauton lentoon ja auto syöksyy lopulta maahan. Vuorovaikutustilanteessa puhe ei tunnu vaillinaiselta, koska eleet ja esineet välittävät suuren osan merkityksestä, mutta kielellisesti lapsen tarina koostuu hyvin rajallisesta materiaalista. Tarinan osapuolista puhutaan pelkästään viittaavilla ilmauksilla (*tämä*-pronominin eri muodoilla), ja vauhdikas toiminta ja tapahtumat kuvataan kahdella hyvin yleisellä verbillä (*olla, mennä*).

Nauhoitetussa aineistossa aikuinen reagoi lapsen esittämään kertomukseen tavalla, joka on tyypillinen kertomusten vastaanotolle: esittämällä kommentoivan lausuman (esim. *No olipas se hurjaa*). Aikuinen voi kuitenkin myös toimia kielitietoisesti niin, että hän sanoittaa lapsen toimintaa ja näin tuo aktiivisesti kieltä mukaan tilanteeseen. Sen sijaan että aikuinen sanoisi *Ohoh, katopas vaan,* hän voi esimerkiksi sanoa *Oho, ai se hevonen heitti auton pois satulasta* tai kysyä lapselta *Mitäs se hevonen teki* tai *Minne se auto sinkosi* jne. Tällä tavoin aikuinen osoittaa kiinnostusta kertomusta kohtaan ja ottaa sen vastaan, mutta samalla ikään kuin vaivihkaa tuo mukaan keskusteluun sisältösanoja ja kuvaavampia verbejä ja tukee näin lapsen kielellisten resurssien kehittymistä. Samalla tavoin aikuinen voi toimia, jos lapsi puhuu hänelle ympäristön valtakielellä; aikuinen voi ottaa vastaan tiedon kielellistämällä tietoa suomeksi (esim. Lapsi: *Mummy, we got ice-cream at school today*, Aikuinen: *Ihanks totta, ai te saitte jätskiä. Mistä hyvästä teille jäätelöä annettiin* tms.). Suomenkielisten käsitteiden ja ilmausten tuominen ympäristön kielen käsitteiden ja ilmausten rinnalle auttaa lasta laajentamaan suomen kielivarantoaan ja ymmärtämään, että on mahdollista ja luonnollista elää monilla kielillä yhtä aikaa ja käyttää suomea rinnakkain muiden kielten kanssa.

Monipuolinen kielenkäyttö kehittää monipuolista kielitaitoa. Suomen kielen läsnäolo lapsen arjessa mahdollisimman monien eri väylien kautta tukee kielitaidon syvällisempää kehittymistä. Sen lisäksi että vanhemmat puhuvat lapsilleen suomea, he voivat tarjota suomenkielisiä resursseja lapsilleen hyödyntämällä kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta, musiikkia, elokuvia, pelejä, lehtiä, TV:tä, sosiaalista mediaa ja muita verkkoyhteisöjä jne. Teknologiavälitteisen viestinnän ansiosta on mahdollista olla aktiivinen osa suomenpuhujien yhteisöä myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Monikielisyys on korvaamaton henkinen pääoma, jonka vanhemmat voivat lapselleen välittää. On kuitenkin syytä muistaa, että erityisesti vähemmistökielen asemassa oleva kieli ei kehity itsekseen tai automaattisesti, vaan että kielen kehittyminen vaatii vanhemmilta sitoutumista ja ponnisteluja. Palkintona kuitenkin on, että lapsen ajattelu kehittyy luovemmaksi ja joustavammaksi ja hänen minäkuvansa ja identiteettinsä rikastuu eri kielten ja kulttuurien resursseilla.

Lähteet

Dufva, Hannele 2010: Oppimisen dialogit - osaamisen asteet: Näkökulmia monen kielen oppimiseen ja käyttöön. Teoksessa S. Stolt, M. Lehtihalmes, S. Tarvainen & K. Launonen (toim.). *Suomalainen monikielisyys ja sen haasteet*. Puheen ja kielen tutkimuksen julkaisuja, 42. s. 21-33. Helsinki: Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistys.
Lehtonen, Heini 2015: *Tyylitelen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155659
Rampton , Ben 1995: *Crossing. Language and ethnicity among adolescents*. London: Longman.

Miksi lapseni käy Suomi-koulua?

Maila Eichhorn

Kun vanhemmat ilmoittavat lapsensa Suomi-kouluun, olisi hyödyllistä keskustella vanhempien ja oppilaan kanssa, millaisia syitä heillä on koulun aloittamiseen ja mitä he odottavat Suomi-koululta. On tärkeää selvittää vanhemmille, että Suomi-koulun tehtävänä on tukea kotona annettavaa suomen kielen ja kulttuurin opetusta ja että Suomi-koulussa saavutettavat tulokset ovat pitkälti riippuvia kodin ja Suomi-koulun välisisistä yhteisistä päämääristä ja yhteistyöstä. Realistinen kuva Suomi-koulun mahdollisuuksista suomen kielen opetuksessa hyödyttää sekä vanhempia että oppilaita.

Pekingin Suomi-koulussa toteutettiin vanhemmille kysely, jonka tavoitteena oli saada tietoa oppilaiden ja vanhempien näkemyksistä ja odotuksista. Alla olevan lomakkeen kysymykset ovat muotoutuneet koulun vanhempien vapaamuotoisista vastauksista kysymykseen, miksi he haluavat lapsensa käyvän Suomi-koulua. Myös muissa Suomi-kouluissa voi käyttää tai soveltaa oheista vanhemmille ja oppilaille suunnattua kyselylomaketta. Sen avulla opettaja voi saada tärkeää tietoa opetuksen suunnitteluun, ja samalla kysely voi toimia vanhempien ja lasten kanssa käytävän keskustelun pohjana.

Suomi-koulu: _____
Lapsen nimi:_____
Huoltajan nimi:_____

Merkitse rastilla **kolme** mielestäsi tärkeintä vastausta jokaisen kysymyksen vaihtoehdoista.

1. Miksi haluat lapsesi käyvän Suomi-koulua?

[ ] Haluan lapseni oppivan suomen kieltä.
[ ] Haluan lapseni ylläpitävän suomen kielen taitoaan.
[ ] Haluan lapseni tutustuvan suomalaiseen kulttuuriin, tapoihin ja juhliin.
[ ] Haluan lapseni oppivan suomalaisia leikkejä, lauluja, loruja ja satuja yhdessä toisten suomalaislasten kanssa.
[ ] Haluan vahvistaa lapsen suomalaista kulttuuri-identiteettiä.
[ ] Haluan, että lapseni voi puhua ja tehdä asioita yhdessä muiden samanikäisten kanssa suomen kielellä.
[ ] Haluan, että lapseni saa Suomi-koulun kautta suomalaisia kavereita.
[ ] Haluan hetken omaa aikaa itselleni ja/tai muille perheenjäsenille.
[ ] muu syy, mikä

2. Miksi lapsesi haluaa käydä Suomi-koulua? (Täytä tämä yhdessä lapsesi kanssa.)

Lapsi vastaa:

[ ] koska haluan oppia suomea.
haluan oppia asioita Suomesta
koska olen suomalainen!
[ ] koska siellä on kivaa.
[ ] koska kaikki suomalaiset kaveritkin käyvät Suomi-koulua.
[ ] koska isä ja äiti ovat sanoneet, että Suomi-koulua pitää käydä.
[ ] koska koulun jälkeen saa herkkuja.

[ ] koska haluan myöhemmin opiskella ja tehdä töitä Suomessa.
[ ] koska menen Suomessa armeijaan.
[ ] muu syy, mikä

3. Mitä toivot lapsesi oppivan Suomi-koulussa?

[ ] Toivon hänen vahvistavan suomen kielen taitoaan erityisesti suullisessa vuorovaikutuksessa.
[ ] Toivon lapseni oppivan lukemaan suomeksi / lukevan suomenkielistä kirjallisuutta.
[ ] Toivon lapseni oppivan kirjoittamaan suomeksi / kehittävän kirjoitustaitoaan.
[ ] Toivon, että lapseni sanavarasto ja ilmaisukeinot rikastuvat.
[ ] Toivon lapseni oppivan suomen kielioppia.
[ ] Toivon lapseni oppivan laatimaan ymmärrettäviä viestejä suomeksi.
[ ] Toivon lapseni saavan ajankohtaista tietoa Suomesta.
[ ] muu syy, mikä

4. Miksi mielestäsi on tärkeää, että lapsesi oppii suomen kieltä?

[ ] Lapseni kykenee keskustelemaan suomalaisten sukulaisten kanssa.
[ ] Lapseni voi kielen avulla vahvistaa suomalaista identiteettiään.
Lapseni oppii tuntemaan suomalaista kulttuuria.
[ ] Lapseni sopeutuu paremmin Suomeen perheemme muuttaessa sinne.
[ ] Lapseni pärjää paremmin suomalaisessa koulujärjestelmässä.
[ ] Lapsellani on mahdollisuus päästä suomalaisiin yliopistoihin, korkeakouluihin tai muihin jatko-oppilaitoksiin.
[ ] Lapsellani on mahdollisuus myöhemmin työskennellä suomalaisissa yrityksissä ja vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa.
[ ] Lapseni saa lisämahdollisuuksia työelämässä, koska suomen taitajia on maailmassa vähän.
[ ] Monen kielen osaaminen luo erinomaisen pohjan kaikelle oppimiselle.
[ ] muu syy, mikä

5. Miksi Suomi-koulu on sinulle itsellesi tärkeä?

[ ] Suomi-koulussa tutustuu muihin suomalaisiin.
[ ] Suomenkielinen vuorovaikutus tukee omaa suomen kieltäni.
[ ] Suomi-koulun ansiosta siteet Suomeen, suomen kieleen ja suomalaisiin pysyvät vahvempina.
[ ] Suomi-koulu auttaa ymmärtämään lapsen kielitaidon vaalimisen tärkeyden ulkomailla asuttaessa ja muistuttaa minua käyttämään suomea perheen arjessa.
[ ] Voin lainata suomenkielistä kirjallisuutta koulun kirjastosta.
[ ] muu syy, mikä

Yhteistyö kotien ja muiden toimijoiden kanssa

Christina Alho ja Maila Eichhorn

Suomi-koulujen toiminnassa oppilaiden vanhempien rooli on keskeinen. Lähes aina Suomi-koulun perustajina ovat aloitteelliset vanhemmat, jotka haluavat tukea lastensa suomen kielen säilymisestä

ulkomailla asuttaessa. Koulua varten vanhemmat perustavat yhdistyksen tai liittyvät sisarjärjestönä jo olemassa olevaan suomalaisyhdistykseen. Vanhemmat ottavat täten vastuun yhdistyksen toiminnasta ja jakavat yleensä kaikki hallinnolliset tehtävät keskenään. Näihin tehtäviin kuuluu mm.

- koulun johtaminen
- yhdistyksen vuosikokousten järjestäminen
- opettajien hankkiminen
- yhdistyksen rahaliikenne: lukukausimaksut, vuokrien maksu yms.
- varainhankinta
- koulutilojen hankkiminen
- retkien, juhlien ja muiden yhteisten tapahtumien järjestäminen
- koulun kirjastosta huolehtiminen
- yhteydenpito kaikkien vanhempien ja opettajien kanssa; informaation välittäminen; nettisivujen ylläpitäminen
- yhteistyö muiden paikallisten tahojen kanssa.

Suomi-koulun opettajat eivät välttämättä ole koulua ylläpitävän yhdistyksen jäseniä, elleivät ole itse myös vanhempia. Koulun hallinnollisiin erityistehtäviin voidaan palkata myös yhdistyksen ulkopuolisia henkilöitä, esimerkiksi koulun kotisivujen laatimiseen tai kirjanpitoon.

Tavoitteena Suomi-kouluissa on kaikissa ikäryhmissä edistää yhteistyössä kotien ja vanhempien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa. Vanhempien ja opettajien välinen avoin vuorovaikutus varmistaa sen, että jokaisen oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä voidaan tukea ja seurata sekä kiinnittää huomiota mahdollisesti ilmeneviin vaikeuksiin. Opettajien tulisi informoida vanhempia säännöllisesti myös opetuksen sisällöistä ja tavoitteista.

Vanhempien motivoimiseksi olisi hyvä järjestää säännöllisin väliajoin keskustelutilaisuuksia tai seminaareja, joissa vanhempia osallistetaan. Vanhemmille annetaan tietoa tietoa kaksi- ja monikielisyydestä ja sen merkityksestä lapsen kehitykselle, suomen kielen kotona puhumisen tärkeydestä ja hyvän kirjallisuuden lukemisen merkityksestä. Tilaisuudessa voitaisiin esitellä myös asiaa käsitteleviä julkaisuja keskustelun pohjaksi. Erittäin hyvä olisi, jos näihin keskustelutilaisuuksiin voisi saada asiantuntijoita tai esim. kirjailijoita mukaan keskustelemaan. Koulut voivat hyödyntää myös Lukukeskuksen sähköisiä kirjailijavierailuja (http://www.lukukeskus.fi/kirjailijavierailut/). Oppilaiden vanhemmat voivat jatkaa keskustelua myös sosiaalisen median avulla.

Suomi-kouluissa vanhemmat auttavat tarvittaessa opettajia toimimalla apu- tai varaopettajana, jollei koulussa sellaista ole. Myös koulun juhlien, yhteisten retkien ja isompien projektien järjestelyissä sekä käytännön arkisissa asioissa, esimerkiksi opetustilojen järjestelyssä ja siivoamisesssa tarvitaan vanhempien apua. Suomenkieliset vanhemmat tai isovanhemmat voidaan kutsua oppitunnille kertomaan esim. omista ammateistaan tai omasta lapsuudestaan. Tällaiset tapaamiset hyödyttävät myös lasten kielen oppimista, sillä heidän on hyvä kuulla muidenkin kuin opettajan puhumaa suomea.

Yhteistyö muiden Suomi-koulujen kanssa

Yhteistyö Suomi-koulujen välillä vaihtelee maittain ja maanosittain hyvinkin paljon. Maissa, joissa on useita Suomi-kouluja (Saksa, Sveitsi, Iso-Britannia, Kreikka ja Kypros, Pohjois-Amerikka) järjestetään säännöllisesti maakohtaisia koulutuspäiviä, joihin voi osallistua myös muiden Suomi-koulujen opettajia. Koulutuspäiviä on järjestetty silloin tällöin myös muissa maissa. Koulutuspäiviä voidaan rahoittaa osittain valtionavustuksella.

Suomi-koulut ovat tehneet yhteisiä projekteja, joihin koulut ovat osallistuneet verkon välityksellä. Esimerkki hauskasta ja onnistuneesta yhteistyöstä on Rodoksen Suomi-koulun Maapallo-projekti, jossa maailman Suomi-koulut tervehtivät toisiaan valokuvien ja videoiden välityksellä sekä kertovat omien maittensa tärkeimmistä nähtävyyksistä. Myös facebookin kautta opettajat jakavat tietojaan ja taitojaan.
http://www.suomikoulut.fi/uusi/index.php/oppilaat

Euroopassa, ainakin Saksassa ja Alankomaissa, järjestetään oppilaille säännöllisesti yhteisiä suomen kielen motivaatioleirejä, jolloin oppilaita kootaan eri Suomi-kouluista yhteiseen viikonloppuun. Kaksipäiväiset leirit ovat erityisen tehokkaita suomen kielen harjoitteluun. Saksan Suomi-koulut ovat myös jo vuosikymmenten ajan toteuttaneet koulujen yhteisiä ns. pääsiäisen opintomatkoja Suomeen, jolloin Suomi-koulujen oppilailla on mahdollisuus käydä koulua suomalaisessa peruskoulussa parin viikon ajan.

Joidenkin maiden Suomi-koulut ovat yhteisesti tarjonneet oppilailleen mahdollisuutta osallistua Yleisten kielitutkintojen suomen kielen testiin (YKI).
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot

Opetushallituksen vuosittain järjestämät koulutuspäivät Suomessa tarjoavat kaikille Suomi-koulujen opettajille oivan mahdollisuuden verkostoitua keskenään.

Yhteistyö asuinmaan koulujen kanssa

Yleisin yhteistyön muoto paikallisten koulujen kanssa on yhteisten koulutilojen käyttö. Suomi-koulut vuokraavat tai saavat muuten opetuskäyttöönsä koulujen tiloja aikoina, jolloin paikallinen koulu ei niitä itse tarvitse.

Tiiviimpää yhteistyö on maissa, joissa on perinnekielen ohjelma. Tästä mallina voisivat olla ne Sveitsin Suomi-koulut, jotka ovat liittyneet maan HSK-ohjelmaan (Kurse in Heimatlicher Sprache und Kultur). Tämän yhteistyön ansiosta Suomi-koulut saavat

- paikat paikallisen opetusviranomaisen alaisissa pedagogisissa komissiossa ja koordinointiryhmässä
- ilmaisen tiedotuksen Suomi-kouluista kaikkiin kouluihin kunkin kantonin opetusviranomaisen kautta
- ilmaiset opetustilat
- kaksikielisyyteen liittyvää ja yleisesti koulutoimintaa valottavaa materiaalia
- antaa arvosanan suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin oppimisesta oppilaan viralliseen koulutodistukseen.

Vastavuoroisesti HSK:n ohjelmaan kuuluvilla on velvoitteita:

- opettajien on todistettava saksan kielen osaaminen
- opettajien on osallistuttava opettajana aloittaessaan pedagogisen korkeakoulun kotikielen opettajille järjestämälle kahdeksanpäiväiselle kurssille. Toivottavaa - mutta ei pakollista - on myös HSK:n jatkokoulutukseen osallistuminen vuosittain.

Kunkin maan toiminta- ja koulutusta ohjaava kulttuuri on erilainen, ja Suomi-koulujen on sopeuduttava maan lakeihin ja kulttuuriin. Silti aloitteita yhteistyön edistämiseksi kannattaisi kouluissa tehdä.

Yhteistyö paikallisten koulujen kanssa saattaisi tuoda merkittävän lisän suomikoulutyöhön. Yhtenä mallina voisivat toimia ne Saksassa toimivat Suomi-koulut, joiden oppilaat saavat koulutodistuksiinsa AG-merkinnän (Arbeitsgemeinschaft) osallistumisesta säännöllisesti suomen kielen opetukseen.

Yhteistyön paikallisten koulujen kanssa voisi aloittaa siten, että

- vanhemmat kertoisivat lapsensa koulussa lapsen opiskelevan suomea Suomi-koulussa. Oppilas voisi pitää omassa luokassaan suomen kielen oppitunnin tai kertoa ja näyttää kuvia Suomesta.
- Yhteistyötä paikallisten koulujen kanssa voitaisiin toteuttaa myös siten, että Suomi-koulut saisivat tietoa paikallisen koulun opetussisällöistä ja -teemoista, joita he voisivat käsitellä myös omilla oppitunneillaan suomeksi.

Yhteistyö Opetushallituksen kanssa

Opetushallitus on laatinut yhteistyössä Suomi-koulujen, Suomi-koulujen Tuki ry:n, Suomi-Seuran ja eri asiantuntijoiden kanssa kaikille Suomi-kouluille yhteisen opetussuunnitelmasuosituksen tukemaan Suomi-koulujen opetuksen tavoitteiden asettamista, sisältöjen valintaa sekä oppilaiden oppimisen arviointia. Opetushallitus järjestää vuosittain Suomi-koulujen opettajille koulutuspäivät Suomessa. Opetushallituksen laajasta julkaisuvarannosta löytyy myös paljon materiaalia Suomi-kouluissa käytettäväksi. http://oph.fi ja http://edu.fi

Suomi-koulujen Tuki ry

Suomi-koulujen opettajien kattojärjestö tuottaa jäsenistölleen oppimateriaalia Suomi-koulujen käyttöön ja antaa neuvoja erityisesti pedagogisissa, mutta myös muuta koulutyötä koskevissa kysymyksissä. Järjestö auttaa myös maakohtaisten ja Suomessa järjestettävien koulutuspäivien suunnittelussa. Lisäksi järjestö lahjoittaa Suomi-kouluille suomalaista lasten ja nuorten kauno- ja tietokirjallisuutta ja pitää verkossa yllä oppilaiden lukupiiriä. Suomi-koulujen Tuki ry:n kotisivuilla tarjotaan esimerkiksi tietoa Suomi-koulun perustamisesta ja hallinnoimisesta, kuvauksia eri kouluista sekä monikielisyyteen liittyvää tutkimustietoa. Sivustolla ylläpidetään maailman Suomi-koulujen yhteystietoja. http://www.suomikoulut.fi/uusi/

Suomi-Seura ry

Suomi-Seura käsittelee ja jakaa Suomi-kouluille tarkoitetut valtionavustukset Opetushallituksen valvonnassa. Suomi-Seuran jäseneksi liittyneille seura antaa vuosittain kirjalahjoituksia. Järjestöstä voi myös anoa pienimuotoisia järjestöavustuksia esimerkiksi koulujen materiaalihankintoihin. Suomi-Seura osallistuu myös Suomessa järjestettävien koulutuspäivien suunnitteluun ja toteutukseen. Suomi-Seura

toimii Ulkosuomalaisparlamentin sihteeristönä ja vie sitä kautta myös Suomi-kouluja koskevia aloitteita eduskunnalle. http://suomi-seura.fi

Etäkoulu Kulkuri

Etäkoulu Kulkurissa ulkosuomalaislapset voivat suorittaa suomalaisen perusopetuksen oppimääriä. Yleisimmin suoritetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä verkkokoulussa tai kirjallisena etäkurssina. Osa suomikoululaisista on myös Etäkoulu Kulkurin oppilaita. Opettajat tekevät tällöin tiivistä yhteistyötä Etäkoulun opettajien kanssa. https://peda.net/kulkuri

Kirkon ulkosuomalaistyö

Kirkko on maailmalla yksi suomalaisia yhdistävä tekijä. Sen merkitys voi olla uskonnollinen, mutta useimmin se on kulttuurisesti yhdistävä. Monissa maissa suomalaiset seurakunnat tai muut uskonnolliset yhteisöt ovat vuokranneet tai antaneet tiloja Suomi-koulujen käyttöön.

Ulkosuomalaisseurakuntien kanssa voidaan järjestää myös yhteisiä juhlia, esim. joulujuhlia. Yhtenä yhteistyömuotona ja ulkosuomalaisnuoria yhdistävänä tekijänä ovat olleet rippikoululeirit. Kirkon Suomessa järjestämät rippikoululeirit ovat olleet myös Suomi-koulujen oppilaille varsinaisia kielikylpyjä.

Yhteistyö suurlähetystöjen ja Suomi-instituuttien kanssa

Yhteistyö sijaintimaan suurlähetystön ja/tai Suomi-instituutin kanssa on toivottavaa. Joissakin maissa koulut saavat käyttää suurlähetystön tiloja tai lähetystö voi myös esimerkiksi sponsoroida koulujen nettisivujen päivityksiä.

Esimerkkinä toimivasta yhteistyöstä voisi olla myös suomikoululaisille soveltuvat Suomeen liittyvät näyttelyt ja tapahtumat. Suomi-koulujen kannattaa olla itse aloitteellisia ja lähettää kouluun liittyvää informaatiota suurlähetystöihin ja Suomi-instituutteihin.

Yhteistyö suomalaisten yritysten kanssa

Paikkakunnilla, joissa on isoja suomalaisyrityksiä, koulut saattavat saada viikonloppuisin opetuskäyttöön yrityksen tiloja. Joissakin tapauksissa yritykset antavat koululle pieniä tavara- tai raha-avustuksia esim. juhlien järjestämiseen. Yleensä tavaralahjoitukset toteutuvat raha-avustuksia helpommin. Yhteistyötä voisi tukea se, että yritykset saisivat Suomi-koulun kotisivuille oman logonsa sponsoroituaan koulua.

Oppilaat osallisiksi

Paula Mattila

Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen taustalla vaikuttavat keskeisesti Opetushallituksen vuonna 2014 vahvistamat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Ne korostavat oppilaiden osallisuutta monin tavoin. Yhtenä lähtökohtana on Suomen perusopetuslaki (628/1998; § 47a), jonka mukaan (perus)opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että

kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista. Opetussuunnitelman perusteilla tavoitellaan tilannetta, jossa koulun keskeiset osapuolet, henkilökunta, oppilaat ja huoltajat tekevät tavoitteellisesti yhteistyötä niin, että kaikilla oppilailla olisi mahdollisuus mielekkyyden kokemiseen opiskelussaan. Jotta mielekästä oppimista syntyy, pitää luoda edellytykset koulun toimimiselle vielä nykyistä paremmin kasvuyhteisönä ja oppimisympäristönä, joka edistää oppimisen ja onnistumisen ilon kokemusta oppimisessa, vahvistaa oppilaan minuutta ja kykyä toimia toisten kanssa.

Perusopetuksen opetussuunnitelmaperusteiden tavoin Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija, joka oppii vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kun oppilasta ohjataan koulussa opettelemaan uusia tietoja ja taitoja, häntä ohjataan samalla asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja toiminnalleen toisten oppilaiden, aikuisten ja eri yhteisöjen kanssa. Ajatuksena on, että kun koulussa työskennellään paljon yhdessä ja asioita opetellaan kyselemisen ja kokeilemisen avulla, edistetään oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Samalla luodaan uskoa opinnoissa ja elämässä selviämiseen.

Kielikasvatus tukee Suomi-koulun oppilaslähtöistä ja häntä voimaannuttavaa oppimiskäsitystä. Kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä oppilaan ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata häntä arvostamaan omaa äidinkieltään ja muita kieliä. Lähtökohtana on oppilas aktiivisena toimijana, jolloin oppilaan kaikkea kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään oppimisen tukena. Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia, kehittyä kieltenoppijana ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti.

Oppilasta kannustetaan oman oppimisensa tavoitteiden asettamiseen ja oppimiseen liittyvän yhteistyön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Jotta tässä voidaan onnistua, oppilasta tuetaan pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen arvioinnin avulla. Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus korostaa oppilasarvioinnissa opettajien runsasta ja monipuolista, ohjaavaa palautetta, jonka tulisi rohkaista oppimiseen virheitä pelkäämättä. Kun oppilas tietää, että hänen oppimisestaan ollaan aidosti kiinnostuneita ja sitä tuetaan, hänen on mahdollista kokea olevansa oman koulunkäyntinsä ja oppimisensa asiantuntija ja osaltaan siitä vastuussa. Oppilasta tulisi tukea hahmottamaan ja ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan, niin että hän voi itse seurata oppijana edistymistään. Tärkeää on auttaa oppilasta näkemään harjoittelun ja sinnikkyyden merkitys oppimistulosten kannalta sekä mahdollistaa oppimisen ilo, kun opittua kielitaitoa pystyy käyttämään hyödyksi. Oppilaan itsearviointitaitojen ja kieliminän kehittymistä tukee esimerkiksi Eurooppalainen kielisalkku (Opetushallitus 2014).

Suomi-koulun oppimisympäristöjen ja työtapojen valinta ja kehittäminen ovat keskeisiä elementtejä oppilaiden osallisuuden kokemusten rakentamisessa. Koulun harkinnan mukaan ja huoltajien kanssa sopien oppilaat voivat tuoda kouluun omia suomen kieleen ja suomalaisuuteen liittyviä esineitään, musiikkia, kuvia tai he voivat niitä tuottaa osana koulutyötään. Oppimisympäristöjen tulisi mahdollistaa runsas tarjonta autenttisen suomen kielen kuulemiseen ja näkemiseen, mahdollisuuksien mukaan oppilaiden omiin valintoihin pohjautuen. He voivat esimerkiksi opettajan kanssa sopien kuunnella ja katsoa suosikkisarjakuviaan tai videoitaan tai pelata (tai suunnitella) pelejä, joissa suomen kieli on esillä. Oppilaat voivat olla myös erilaisten videoneuvotteluyhteyksien avulla yhteydessä suomalaisiin tahoihin, kavereihin, sukulaisiin, kouluihin. Näin kielen oppimisen kokeminen oppilaan kannalta

merkityksellisissä yhteyksissä tukee oppilaan suomenkielistä viestintää, jossa vähäinenkin osaaminen voi tuottaa onnistumisen kokemuksia.

Oppilaiden osallisuus voi tulla erityisen vahvasti esille Suomi-koulun oppimiskokonaisuuksia suunniteltaessa. Oppimiskokonaisuudet ovat tapa eheyttää opetusta eli tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten yhteyksien ja niiden merkityksellisyyden ymmärtäminen niin, että oppilas pystyy suhteuttamaan niitä omaan elämäänsä ja kokemuspiiriinsä. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan auttaa oppilaita yhdistämään Suomi-koululaisena toimiminen sekä suomen kielen osaamisen mahdollistama hyöty ja ilo oppilaan muuhun koulunkäyntiin ja elämänpiiriin ja myös ajatuksiin mahdollisista jatko-opinnoista. Oppilaiden omat mielenkiinnon kohteet, tavat ilmaista itseään ja toteuttaa oppimistaan tulee ottaa huomioon oppimiskokonaisuuksia rakennettaessa.

Suomi-koulussa voi olla myös oppilaskunta. Sen kautta oppilaiden ääni on mahdollista tuoda koulun virallisiin päättäviin rakenteisiin, esimerkiksi koulun opetussuunnitelman suunnitteluun ja arviointiin. On kuitenkin varottava, ettei oppilaskunnalle ”ulkoisteta” jokaiselle oppilaalle kuuluvaa mahdollisuutta rakentaa oman oppijuutensa puitteita.

Lisää aiheesta

Yleissopimus lapsen oikeuksista http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060
Perusopetuslaki https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, Opetushallitus 2014
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus
Kauppinen Eija 2015. Käsitys oppimisesta koulun käytännöissä
http://www.oph.fi/download/167945_OPS2016_Kasitys_oppimisesta_koulun_kaytannoissa_Kevat_2015.pdf
Vitikka Erja, 2015. Arviointi uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa
http://www.oph.fi/download/167946_OPS2016_Oppimisen_arviointi_Kevat_2015.pdf
Oppilaskuntatoiminnasta ja osallistavan toimintakulttuurin kehittämisestä
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/oppilaskuntatoiminta

Miten opettaja vahvistaa osaamistaan?

Christina Alho ja Paula Mattila

Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus heijastelee monia Suomen kansallisen koulutuspolitiikan tavoitteita ja pedagogisia kehityssuuntia, joiden käsittely Suomi-koulujen hyvin erilaisista lähtökohdista voi tuntua haasteelliselta. Monet Suomi-koulujen opettajat suunnittelevat ja toteuttavat opetustaan tilanteissa, joissa ammatillista tukea on tarjolla vain vähän. Osalla opettajista ei ole opettajankoulutusta, jolloin tarve ammatilliseen ohjaukseen voi korostua entisestään. Miten Suomi-koulun opettaja voi saada tukea tehtävässään kehittymiseen?

Kun opettaja haluaa kehittyä työssään, keskeinen lähtökohta on hakea tukea pedagogisen ajattelun kehittymiseen. Pedagogisella ajattelulla tarkoitetaan opettajan tekemiä ratkaisuja ja valintoja opetusprosessin aikana. Tietoisuus ja kyky perustella näitä ratkaisuja ja valintoja kasvaa pedagogisen

ajattelun kehittymisen myötä. (mm. Jyrhämä 2002.) Opettajan pedagoginen ajattelu kehittyy tasoittain (ks. Kansanen 1993). Alimmalla tasolla opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi opetustaan toiminnan tasolla eli tilannekohtaisesti. **Aloitteleva opettaja** tarvitsee usein eniten apua juuri tällä tasolla. Hän kaipaa neuvoja ja vinkkejä opetuksensa helpottamiseksi ja ongelmakohtien ratkaisemiseen. Suomi-kouluissa toiminnan tason ohjausta voivat tarjota kokeneemmat kollegat. Opettajan tekemiä tilannekohtaisia ratkaisuja on hyvä pyrkiä käsittelemään säännöllisesti kollegoiden kanssa yhdessä keskustellen ja vaihtoehtoisia tapoja pohtien. Näin aloitteleva – ja miksei kokeneempikin - opettaja saa lisää toimintatapoja, joita voi hyödyntää opetuksessaan, ja hän oppii havainnoimaan opetustilanteita monipuolisesti.

Pedagogisen ajattelun **seuraavalla tasolla opettaja** kykenee tarkastelemaan toimintaa teoreettisten käsitteiden ja mallien avulla sekä **osaa soveltaa teoriaa käytäntöön**. Tämä edellyttää kuitenkin aineenhallinnallisen ja kasvatustieteellisen tiedon hallintaa. Opettaja, jolla ei ole opettajankoulutusta, toimii usein ns. terveen järjen, omien kokemustensa tai muilta saatujen neuvojen pohjalta. Opettaja voi tällöinkin osoittaa erittäin hyvää erilaisten opetusmenetelmien ja esimerkiksi oppilaiden motivointikeinojen hallintaa. Tieteellisen tiedon lisääntyminen avartaa kuitenkin opettajan tietoisuutta oppimisprosessin suhteen. Suomi-koulujen opettajat saavat teoreettista tietoa heille järjestettävillä koulutuspäivillä. Suomi-koulujen tuki ry:n verkkosivuilla on paljon opettajaa hyödyttävää materiaalia. Koulutuspäivillä esille tulleet aineistot julkaistaan Tuki ry:n jäsenkoulujen sivuilla.

Opettaja voi luonnollisesti tutustua myös omatoimisesti pedagogiseen kirjallisuuteen ja ehkä myös hakeutua suorittamaan esimerkiksi verkossa tarjolla olevia pedagogisia opintoja. Kaikissa tapauksissa hänen kannattaa pohtia pedagogisia kysymyksiä koulutettujen opettajien kanssa. Kollegat voivat auttaa hahmottamaan, kuinka tiettyä teoriaa voi soveltaa käytäntöön.

Pedagogisen ajattelun kehittyminen **ylimmälle tasolle** edellyttää erityisesti reflektiota eli pohdintaa omista opetusta ohjaavista arvoista ja uskomuksista (miten opitaan, mitä pitäisi oppia, miksi) sekä rehellistä arviointia omasta toiminnasta opettajana ja oppilaiden oppimisen tukijana. Ylimmällä tasolla opettaja kykenee teoreettisesti perustelemaan tekemiään ratkaisuja sekä avaamaan oppimiskäsitystään ja arvojaan. Hän voi tältä pohjalta myös **kehittää opetusta ja koulun toimintakulttuuria**.

Itsereflektio on hyvä taito, jota edistää yhteinen pohdinta muiden opettajien kanssa. Näin opettaja voi kehittää omaa ja kollegojen tietoisuutta eri näkemyksistä ja arvoista. Rakentavan palautteen avulla kunkin opettajan vahvuudet ja kehittämiskohteet saadaan esille, ja yhdessä he voivat laatia **suunnitelman kehittymistavoitteille**.

Kehittymissuunnitelman pohjana voi toimia esimerkiksi alempana esiteltävä kysymyssarja ja lomake, jotka on laadittu Suomi-koulun opettajan ammatillista kehittymissuunnitelmaa varten. Kysymykset auttavat pohtimaan mm. opettajan pedagogista ja arviointiosaamista, hyvinvointia vahvistavan oppimisympäristön edellytyksiä ja yhteistyötä huoltajien kanssa. Opettajan on myös tärkeää käydä läpi rooliaan koulun työyhteisön jäsenenä sekä omaa ja koulun kehittymistä laajemminkin.

Suomi-kouluissa voidaan yhdessä käydä läpi kehittymissuunnitelmia ja pohtia vahvuuksia ja kehittymisalueita. Suotavaa olisi asettaa tavoitteita omalle opetukselle lukuvuoden alussa ja palata näihin tavoitteisiin muutaman kerran vuoden aikana ennen lukuvuoden lopuksi tehtävää loppuarviointia.

Itsereflektiota opettaja voi harjoitella esimerkiksi kirjoittamalla opetustunnin jälkeen tunnilla tekemistään ratkaisuista ja pohtimalla, miksi päätyi toimimaan juuri näin. Myös oppilailta saa arvokasta palautetta.

Opettajana kehittyminen on jatkuvaa. Oppimiskäsitykset ja näkemykset opettajan roolista muuttuvat ajoittain. Nämä näkemykset vaihtelevat myös maittain, ja Suomi-koulun opettaja voikin huomata, että hänen asuinmaassaan ja Suomessa vallalla olevat näkemykset eroavat toisistaan. Ensisijaista on tällöin tiedostaa omat opetusta ohjaavat arvot ja käsitykset ja tarvittaessa tarkastella niitä myös kriittisesti.

Lähteet

Jyrhämä, R. 2002. Ohjaus pedagogisena päätöksentekona. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 236.

Kansanen, P. 1993. An outline for a model of teachers' pedagogical thinking. Teoksessa P. Kansanen (toim.) Discussions on some educational issues IV. Tutkimusraportti 121. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, 51−65.

Suomi-koulun opettajan ammatillinen kehittymissuunnitelma

Opetushallitus on laatinut mallilomakkeita kehittymissuunnitelman laatimiseksi ammatissa aloitteleville ja ammatissa jo toimineille opettajille (ks. http://www.oph.fi/kuntakesu). Suomi-koulujen opettajan ammatillisen kehittymissuunnitelman lomake on ideoitu näiden mallien pohjalta.

Ehdotettuja kysymyksiä ja asiakokonaisuuksia voi haluttaessa muuttaa ja samoin osaan kysymyksistä voi jättää vastaamatta. Tärkeää on, että käydään säännöllisesti keskusteluja opettajien kesken, pohditaan osaamisen kehittämisen tarpeita ja mietitään toimenpiteitä osaamisen lisäämiseksi. Keskustelun tulee olla avointa, niin että opettaja voi tuoda esille myös kritiikkiä ja ehdotuksia koko koulun kehittämiseksi.

Keskusteluissa esiin tulleet vahvuudet, kehittämiskohteet ja toimenpiteet kirjataan henkilökohtaiseen kehittymissuunnitelmaan. Suunnitelma arvioidaan säännöllisesti yhdessä sovittavalla tavalla.

PEDAGOGINEN OSAAMINEN

- **Opetussuunnitelma**: Mitä opetussuunnitelmaa käytät opetuksessasi? Mitkä opetussuunnitelman alueet ovat selkeitä, mitkä vaikeita (käsitteet, tavoitteet, käytäntöön soveltaminen jne.)? Millaista yhteistyötä kaipaat opetussuunnitelman tulkinnassa, täytäntöönpanossa tai kehittämisessä?

- **Suomen kielen opettaminen:** Kuvaa vahvuuksiasi, ongelmiasi ja konkreettisia kehittämiskohteitasi opetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja arvioinnin suhteen. Muita näkökohtia*:*

- **Oppimiskokonaisuuksien (teemojen) opettaminen ja niihin liittyvä eheyttäminen:** Kuvaa vahvuuksiasi, ongelmiasi ja konkreettisia kehittämiskohteitasi oppimiskokonaisuuksien (teemojen) ja eheyttävän opetuksen tavoitteiden, sisältöjen ja arvioinnin suhteen. Millaista yhteistyötä tarvitaan? Muita näkökohtia*:*

- **Opetusmenetelmät:** Kuvaa, mitä opetusmenetelmiä käytät opetuksessasi. Missä olet vahvoilla, mitä haluat kehittää? Mitä menetelmiä tai työkaluja haluaisit kokeilla ja hyödyntää? Millaista yhteistyötä tarvitset? Muita näkökohtia*:*

- **Oppimisympäristö:** Kuvaa, millä tavoin hyödynnät opetuksessasi erilaisia oppimisympäristöjä. Miten oppimisympäristöjä voisi rikastaa tai laajentaa? Muita näkökohtia:

- **Tieto- ja viestintäteknologia (tvt) opetuksessa:** Mitä tvt-työkaluja ja -ympäristöjä hyödynnät opetuksessasi ja miten? Miten oppilaiden tvt-osaamista ja -välineitä hyödynnetään/voisi hyödyntää Suomi-koulussa? Missä asioissa asioissa kaipaat tvt-osaamisesi päivittämistä – missä voisit opastaa toisia?

- **Oppilaiden osallisuus**: Miten tuet oppilasta asettamaan tavoitteita sekä toteuttamaan ja arvioimaan omaa ja ryhmän opiskelua? Hyödynnätkö opetuksessasi yhteisöllistä oppimista (yhdessä suunnittelua, tutkimista, projektityöskentelyä, ryhmäarviointia)? Mitkä tekijät koet yhteisöllistä oppimista rajoittaviksi / mahdollistaviksi?

- **Eriyttäminen**: Miten tutustut oppilaaseesi, niin että voit tukea juuri hänen oppimistaan? Miten tunnistat oppimisvaikeuksia tai erityistä osaamista? Millaisia eriyttämistapoja käytät? Mitä kehittämistavoitteita haluat asettaa tässä yhteydessä?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai oppilaiden kanssa):

OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI

- Mitä oppilaan oppimisen arviointi näkemyksesi mukaan on? Vastaako se Suomi-koulunne arviointilinjauksia? Mitä ajatuksia opetussuunnitelmasuosituksessa esitetty arviointinäkemys herättää sinussa?

- Millä eri tavoin sinä arvioit? Kuinka arviointisi käytännössä ohjaa ja tukee oppilaan oppimista?

- Vastaako (arviointitarkoituksessa) antamasi palaute koulun opetussuunnitelmassa asetettuja

tavoitteita ja oppilaan kanssa keskusteltuja tavoitteita?

- Miten oppilaat voivat vaikuttaa arviointiin – yksilöinä tai ryhmänä?
- Miten varmistat, että arviointisi on luotettavaa, oikeudenmukaista ja kohdistuu yhdenvertaisesti kaikkiin oppilaisiin?
- Mitkä ovat vahvuuksiasi arvioijana? Miten haluaisit kehittää arviointiosaamistasi?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai oppilaiden kanssa):

HYVINVOINTI JA TURVALLISUUS

- Miten arvioit ilmapiiriä tunneillasi? Mitkä asiat ovat tärkeitä hyvälle ilmapiirille? Miten varmistat, että oppilaat tuntevat olonsa turvalliseksi ja kannustetuksi sekä ryhmän ilmapiirin myönteiseksi?

- Miten saat tietoa oppilaiden tuen tarpeesta? Miten varmistat, että kaikki oppilaasi saavat työskentelyrauhan ja tarvittavan tuen oppimiselleen?

- Miten motivoit oppilaitasi? Miten voisit lisätä oppilaiden motivaatiota?

- Miten voit tukea oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä? Tiedostetaanko teillä fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimisen tukena? Saako sinun tunneillasi liikkua?

- Kiusataanko oppilaitasi? Miten tunnistat kiusaamisen? Miten toimit, kun saat tietää kiusaamisesta? Miten sinä / koko koulu voitte ehkäistä kiusaamista?

- Tunnetko oppilaasi riittävän hyvin, osaatko kuunnella aidosti? Miten tuet oppilaiden osallisuutta opetuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja oppimisen arvioinnissa? Miten vahvistat oppilaiden tasa-arvoisuutta opetuksessa ja oppimisympäristössä?

- Mitä apua tarvitset / annat koulussasi oppilaidesi ja opetusryhmiesi tukemiseen?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai oppilaiden kanssa): **Linkkejä**

Koulukiusaamisen ehkäisystä:
http://edu.fi/perusopetus/terveystieto/koulukiusaaminen_terveystiedon_opetuksen_haasteena
http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/

Turvallinen koulupäivä:
http://edu.fi/download/122201_turvallinen_koulupaiva.pdf
http://www.mll.fi/kasvattajille/turvallisuuskasvatus/

Tasa-arvoa tukeva opetus:
http://www.oph.fi/julkaisut/2015/tasa_arvotyo_on_taitolaji

Liikkuva koulu:
http://www.liikkuvakoulu.fi/ideat

YHTEISTYÖ VANHEMPIEN TAI MUIDEN HUOLTAJIEN KANSSA

- Mitä asioita käsittelet vanhempien kanssa, mihin yhteydenpito liittyy (oppilaan oppimiseen, käytökseen, muuhun)? Tulevatko aloitteet sinulta vai vanhemmilta?

- Miten lähestyt vanhempia, ja miten sinut otetaan vastaan? Millaista vuorovaikutusta yhteydenpitoon sisältyy? Kuinka säännöllistä yhteydenpito on? Miten vuorovaikutusta voisi parantaa oppilaan hyväksi?

- Miten suunnittelet yhteydenpitoa vanhempiin ja käsittelet yhteydenpidon palautteita? Mitä tukea tarvitset yhteydenpidossa?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai vanhempien kanssa):

TYÖYHTEISÖN JÄSENENÄ TOIMIMINEN

- Kuvaile itseäsi Suomi-koulunne työyhteisön jäsenenä: millainen rooli tai asema sinulla on? Kohteletko kaikkia tasa-arvoisesti ja kannustavasti – entä kohdellaanko sinua? Mitä ehdotuksia sinulla on työyhteisön yhteisöllisyyden kehittämiseksi?

- Miten luonnehtisit Suomi-koulusi toimintakulttuuria? Mitä asioita arvostat? Mitä haluaisit muuttaa ja miten?

- Miten edistät / voisit edistää oppilaiden ja vanhempien osallistumista Suomi-koulun opetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin?

- Suunnitellaanko ja toteutetaanko koulussanne yhteisiä teemoja, projekteja, juhlia jne.? Miten osallistut tähän toimintaan? Miten haluaisit kehittää sitä?

- Jaatko osaamistasi muille opettajille? Annatko, pyydätkö ja saatko neuvoja; käytkö opetukseen liittyviä keskusteluja muiden opettajien kanssa? Jos sinä tai kollegasi osallistutte koulutukseen, kerrotteko koulutuspäivien annista koulussanne?

- Luonnehdi yhteistyötäsi Suomi-koulusi johtokunnan/hallituksen/vanhempainneuvoston kanssa. Miten kehität / voisit kehittää sitä?

- Millaista yhteistyötä sinulla on Suomi-koulun ulkopuolisten tahojen kanssa? Miten tämä yhteistyö palvelee / voisi palvella koko Suomi-koulua (myös muita oppilasryhmiä)?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai oppilaiden kanssa):

KEHITTÄMINEN

- Miten kehität osaamistasi Suomi-koulun opettajana (esim. pedagogista, suomen kieleen ja kulttuuriin liittyvää, teknologista jne. osaamista)?

- Millaisia kehittämistarpeita katsot sinulla olevan ja miten haluaisit, että kehittymistäsi tuetaan? Onko koulullanne henkilöstön kehittämisen suunnitelmaa? Miten henkilöstön kehittymistä seurataan?

- Oletko kehittänyt oppimiskokonaisuuksia, opetusmenetelmiä tai pedagogisia malleja opetuksesi tueksi? Millaisia? Miten kaikki Suomi-koulussa voisivat hyödyntää niitä?

- Miten osallistut / haluaisit osallistua koulun opetussuunnitelman laatimiseen tai päivittämiseen?

- Mitä asioita haluaisit kehittää Suomi-koulusi toimintakulttuurissa? Miten voisit/haluaisit vaikuttaa toimintakulttuurin muutokseen?

Muistiinpanoja (vahvuudet, kehitettävät asiat, pohdittavaa kollegoiden tai oppilaiden kanssa):

HENKILÖKOHTAINEN KEHITTYMISSUUNNITELMA

Kehittymistavoite	Kehittämistoimenpiteet	Aikataulu

Takaisin Suomeen? Suomeen palaavien oppilaiden ohjaus

Minna Harmanen ja Leena Nissilä

Suomi-koulujen oppilaat voivat palata eri-ikäisinä jatkamaan koulunkäyntiä tai opiskelemaan Suomeen. Voi myös olla niin, että Suomeen muuttavan perheen lapset eivät ole asuneet Suomessa lainkaan. Ennen Suomeen tuloa on hyvä jo etukäteen selvittää, miten koulunkäyntiä voi Suomessa jatkaa tai aloittaa sen. Suomen koulujärjestelmä voi poiketa asuinmaan järjestelmästä paljon, joten lähtömaan ja Suomen järjestelmiä vertailemalla voi hahmottaa, mitä vaihtoehtoja Suomeen palattaessa tai muutettaessa on. Eri kouluasteille hakeutuminen on erilaista.

Esi- ja perusopetukseen tulevien lasten ja nuorten koulupaikan voi selvittää ottamalla yhteyttä kunnan koulutoimeen tai suoraan kouluun. Peruskoulun jälkeisen ja korkea-asteen opiskelumahdollisuuksista taas kerrotaan kattavasti Opintopolku.fi-sivustolla (https://opintopolku.fi/wp/fi/), jonka kautta pääsee myös koulujen hakutietoihin.

Opintopolku.fi-sivuston kautta pääsee tutkimaan myös perusopetuksen ja lukiokulutuksen opetussuunnitelman perusteita (ePerusteet), joiden avulla saa käsityksen siitä, mitä perusopetuksessa ja lukiossa opiskellaan (esim. opetuksen tavoitteet, sisällöt ja arvioinnin kriteerit).

Huomattavaa on, että Suomen tutkintojärjestelmä sallii etenemisen paitsi yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sisällä, myös näiden välillä. Ammatillisesta perustutkinnosta on siis mahdollista edetä työelämän näyttötutkintoihin sekä jatko-opintoihin ammattikorkeakouluihin ja korkeakouluihin.

Vastaavasti lukio-opinnoista voidaan edetä paitsi yliopistotutkintoon, myös ammatillisiin perustutkintoihin, työelämän näyttötutkintoihin ja ammattikorkeakoulututkintoihin.

(Kuva) Suomen koulujärjestelmä (Opetushallitus)

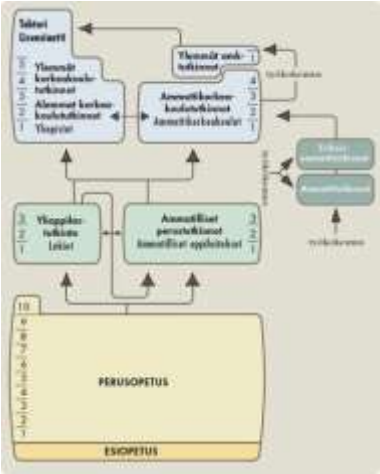

Esiopetus

Suomessa esiopetus alkaa kuusivuotiaana. Maissa, joista Suomeen muutetaan, koulu on saattanut alkaa jo aiemmin ja koulunkäynti voi olla lapselle tuttua, mikä varmasti helpottaa esiopetukseen osallistumista. Esiopetukseen osallistuminen on velvoittavaa, eli lasten tulee osallistua esiopetukseen tai muuhun vastaavaan toimintaan. Jos lapsi ei osallistu esiopetukseen, tulee huoltajan huolehtia, että lapsi osallistuu muuhun vastaavaan esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan.

Perusopetus

Perusopetukseen eli oppivelvollisuusikäisenä suomalaiseen kouluun tulevilla lapsilla voi lähtömaassa olla takanaan jo useidenkin vuosien koulunkäyntikokemuksia. Suomessa oppivelvollisuus alkaa yleensä sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy perusopetuksen suorittamiseen tai kymmenen vuoden jälkeen perusopetuksen aloittamisesta. Lapset voivat jo esimerkiksi osata lukea ja kirjoittaa lähtömaassa käytetyllä kielellä. Toisella kielellä opittu voi tukea esimerkiksi suomen kielen kirjoittamisen oppimisessa.

Perusopetus järjestetään useimmiten lähikoulussa. Koulupaikan selvittämiseksi on otettava yhteyttä kunnan koulutoimeen tai suoraan kouluun. Kunnasta voidaan tarjota sopivaksi kouluksi muutakin kuin lähikoulua, esimerkiksi kielivalintojen takia. Kunnissa voi myös olla kouluja, joissa on kaksikielistä tai osin vieraskielistä opetusta. Kunnat myös antavat tietoa vähän opiskeltujen A-kielten opiskelumahdollisuuksista, painotetusta opetuksesta tai ulkomailla saavutetun kielitaidon ylläpitoon tähtäävästä opetuksesta. Kunnat voivat saada tietyin ehdoin erillistä valtionavustusta, jolla voi järjestää suomenkielisten oppilaiden ulkomailla hankitun kielitaidon ylläpitämiseksi tarkoitettua opetusta. Se on perusopetusta täydentävää opetusta, jota järjestetään kaksi tuntia viikossa ja opetus tapahtuu samassa ryhmässä kuin maahanmuuttajille tarkoitetun oppilaan oman äidinkielen opetus.

Oppilas sijoitetaan yleensä ikätasoaan vastaavalle luokalle. Ulkomailla hankittujen tietojen ja taitojen tasoa selvitellään koulussa oppilaan ja vanhempien kanssa käytävien keskustelujen ja tarvittaessa myös

kokeiden ja muiden näyttöjen avulla. Oppilaan ulkomailla saamat todistukset ja muu opiskelua koskeva aineisto on syytä ottaa mukaan arviointiin. Esimerkiksi ulkomailla annetuissa todistuksissa arvosana-asteikot voivat olla erilaiset kuin Suomessa, joten arvosanat eivät ole vertailtavissa ja muutenkin opetuksen tavoitteissa, sisällöissä, laajuudessa ja arviointikäytänteissä voi olla erilaisia painotuksia. Palaavalla oppilaalla voi olla joidenkin oppiaineiden tiedoissa puutteita, toisissa taas enemmän tietoja.

Ohjauksen ja tuen tarve vaihtelee opinnoissa. Tarvittavat tukitoimet ja opetuksen erityisjärjestelyt suunnitellaan yksilöllisesti, ja tarvittaessa oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Päättöarvioinnissa noudatetaan samoja periaatteita kuin muidenkin oppilaiden arvioinnissa.

Perusopetusasetuksen 11 §:n mukaan oppilas voi vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan edetä opinnoissa oman opinto-ohjelman mukaan. Asetus mahdollistaa joustoa opintojen järjestämiseksi. Joustoa opiskelun järjestämiseen tuo myös erityisiä opetusjärjestelyitä koskeva perusopetuslain 18 §, jonka mukaan oppilaan opiskelu voidaan tietyissä tilanteissa järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa tai sen nojalla on säädetty. Yksi peruste toisin järjestelyille on se, jos oppilaalla katsotaan joltain osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot. Oppilas voidaan esimerkiksi siirtää vuosiluokan yli, jos hänen todetaan jo hallitsevan asianomaisen vuosiluokan oppimäärän kaikissa oppiaineissa. Erityinen järjestely voi koskea myös yksittäistä oppiainetta. Jos ulkomailta palaava oppilas hallitsee koulun opetussuunnitelmaan kuuluvan vieraan kielen oppimäärän, voidaan tämä selvittää ja todeta niin sanotussa erityisessä tutkinnossa tenttien ja näyttöjen avulla. Oppilas saa hyväksytyn tutkinnon perusteella todistuksen suorittamastaan oppimäärästä. Hän voi käyttää näin vapautuvan opiskeluajan esimerkiksi sellaisen aineen opiskeluun, jossa hänen tietonsa ja taitonsa tarvitsevat vahvistamista.

Perusopetuslain 18 §:n mukaan oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin myös silloin, kun perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta. Vapauttaminen jonkin oppiaineen opiskelusta tulee kysymykseen esimerkiksi silloin, kun oppilas palaa Suomeen perusopetuksen loppuvaiheessa, jolloin hän ei ole opiskellut oppiaineita, joiden opetus päättyy 7. tai 8. vuosiluokalla. Kaikki eivät ole myöskään opiskelleet toista kotimaista kieltä. Vapauttaminen jonkin oppiaineen opiskelusta ei merkitse jatko-opintokelpoisuuden poistumista, mutta se voi joillain aloilla tai joissain tapauksissa rajata oppilaan mahdollisuuksia jatko-opinnoissa ja työelämässä. Oppilaan jatko-opintojen kannalta onkin tärkeää, että päätöstä vapauttamiseksi jonkin oppiaineen opiskelusta harkitaan huolella.

Lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus

Toisen asteen koulutukseen hakeudutaan perusopetuksen jälkeen yleensä sinä vuonna, kun täytetään 16 vuotta. Monissa maissa tässä vaiheessa jatketaan suoraan lukiokoulutusta vastaavaan koulutukseen.

Lukiokoulutukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen haetaan ammatillisen ja lukiokoulutuksen valtakunnallisessa yhteishaussa, joka järjestetään kaksi kertaa vuodessa (syys-lokakuussa ja helmi-maaliskuussa). Suomeen palaavan nuoren on mahdollista hakea lukiokoulutukseen tai ammatilliseen peruskoulutukseen yhteishaussa ulkomaisella tutkintotodistuksella joustavassa haussa. Mahdollista on myös hakea perusopetuksen jälkeiseen valmistavaan tai valmentavaan kolutukseen haussa, joka järjestetään touko-heinäkuussa. Lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta (LUVA) ja ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta (VALMA) järjestetään niille oppilaille, joiden suomen kielen

taito tai muut valmiudet eivät riitä toisen asteen opintoihin. Perustiedot koulutustarjonnasta, valintaperusteista ja hakuohjeista löytyvät Opintopolku.fi-palvelusta.

Lukioon haetaan peruskoulun päättötodistuksella tai vastaavalla todistuksella. Lukioon voidaan ottaa opiskelijaksi myös hakija, jolla on riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen, vaikka peruskoulun päättötodistusta tai vastaavaa todistusta ei olisi. Tällöin hakijan on haettava lukioon harkinnanvaraisen haun kautta, ja lukio arvioi erikseen hakijan valmiudet suoriutua lukio-opinnoista.

Tavallisten yleislukioiden lisäksi vaihtoehtoisia lukioita ovat mm. erityisen koulutustehtävän saaneet lukiot, IB-linjat, Helsingin eurooppalainen koulu, Helsingin kansainvälinen koulu, Englantilainen koulu, Saksalainen koulu, Steinerkoulut, kansanopistot, aikuislukiot ja kesälukiot.

IB-lukiossa opiskellaan englanniksi. Suomea voi lukea IB-tutkintoa varten äidinkielenä tai vieraana kielenä. Nykyään IB kattaa myös peruskoulun. IB:n virallisilla sivuilla on koulujen tietokanta, josta voi etsiä kouluja esimerkiksi maittain ja kouluasteittain: http://ibo.org/en/programmes/find-an-ibschool/. Suomessa IB-lukioita on parikymmentä; alakoulun PYP (Primary years programme) ja yläkoulun MYP (Middle years programme) toimii muutamassa koulussa. Suomen voi IB-tutkinnossa valita *Group 1* - oppiaineena *Finnish A: Literature*, jossa luetaan ja analysoidaan kaunokirjallisuutta, tai *Group 2* - oppiaineena *Finnish B*, joka sopii suomea toisena kielenä puhuville. Lisää tietoa IB:n organisaatiosta ja opetussuunnitelmista:http://www.ibo.org/ ja myös http://suomikoulut.fi/uusi/images/aineistot/Kotimaana_suomen_kieli2.pdf .

Lukiokoulutukseen valmistava yhden lukuvuoden mittainen koulutus (LUVA) on tarkoitettu maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille, joilla ei ole riittäviä kielellisiä tai muita valmiuksia lukio-opintoihin. Koulutukseen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä ottaa perustellusta syystä myös paluumuuttaja. Valmistavaan koulutukseen sisältyy erityisesti suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja, lukio-opintoja sekä lukio-opiskelussa vaadittavia tietoja ja taitoja. Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutuksen valinnaisiin opintoihin voi sisältyä lukion kursseja, jotka luetaan hyväksi lukiossa. Koulutuksessa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset koulutustarpeet. Koulutuksen voi pyrkiä peruskoulun päättötodistuksella tai todistuksella vastaavasta oppimäärästä tai osoittamalla hallitsevansa vastaavat tiedot ja taidot.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (VALMA) on tarkoitettu paitsi koulutuspaikkaa miettiville myös maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen Suomessa valmentavaa koulutusta tarvitseville. Koulutuksessa tutustutaan ammatilliseen koulutustarjontaan, harjoitellaan hakemaan ammatillisiin perustutkintoihin ja annetaan valmiuksia niiden suorittamiseen. Koulutuksen alussa opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan suunnitellut opinnot. Noin lukuvuoden kestävissä opinnoissa (60 opintopistettä) voi esimerkiksi parantaa kieli-, opiskelu- ja tiedonhankintataitoja, tutustua eri aloihin, työelämään ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Valmentavasta koulutuksesta voi siirtyä suorittamaan ammatillista perustutkintoa tai siirtyä tekemään oppisopimuskolutusta.

Tukea suomen kielen opiskeluun

Suomessa järjestettäviä lasten kursseja voi tiedustella Kesälukioseurasta ja nuorten kursseja Suomi-Seurasta. Suomeen voi tulla myös vaihto-oppilaaksi tai -opiskelijaksi. Oppilas- ja opiskelijavaihdosta voi hakea lisätietoja Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO:sta.

Linkkejä
Kesälukioseura (http://www.kesalukioseura.fi/)
Suomi-Seura (http://www.suomi-seura.fi/)
The IB in Finland -sivusto (http://fibs.fi/ib-in-finland/)
CIMO (http://www.cimo.fi)

Oppilaan taustan tunteminen on hyvän opetuksen A ja O

Maila Eichhorn ja Christina Alho

Opetuksen suunnittelun kannalta olisi hyvä saada tietää oppilaasta jonkin verran taustatietoja. Tähän tarkoitukseen voi käyttää alla olevaa taustatietolomaketta joko tällaisenaan tai tarpeen mukaan sovellettuna. Lomakkeen voi antaa oppilaan huoltajalle täytettäväksi. Vastauksia täytyy käsitellä ehdottoman luottamuksellisesti.

Lomake on muokattu Pariisin Suomi-koulun kehittämästä mallista.

Taustatietolomake opetuksen suunnitteluun
Luottamuksellinen

Henkilö- ja perhetiedot
Oppilaan nimi:_____
Syntymäaika ja -paikka:_____
Oppilaan osoite:_____
Huoltajan puhelinnumero ja sähköpostiosoite:_____
_____
Äidin nimi ja kansalaisuus:_____
Isän nimi ja kansalaisuus:_____

Oppilaan sisarukset ja heidän ikänsä:_____
Ovatko he tai ovatko he olleet Suomi-koulussa?_____
Puhuvatko oppilaan sisarukset suomea?_____
Oppilaan äidinkieli/-kielet:_____
Äidin äidinkieli/-kielet:_____
Isän äidinkieli/-kielet:_____
Vanhempien keskenään käyttämä kieli/kielet:_____
Vanhempien ja lasten kotona käyttämä kieli/kielet:_____
Mitä kieltä/kieliä oppilas puhuu sisarustensa kanssa?_____
Mitä muita kieliä oppilas on opiskellut tai opiskelee?_____
Mikä on oppilaan vahvin kieli?_____

Koulu- ja harrastustiedot:

Mitä koulua oppilas tällä hetkellä käy?_____

Millä luokalla?_____

Mikä on koulun opetuskieli?_____

Mitä muita kieliä oppilas käyttää koulussa? _____

Onko varsinaisessa koulunkäynnissä ollut ongelmia (esim. luokalle jäänti, erityisopetus, tukitoimet opetuksessa)?_____

Käykö oppilas puheterapiassa?_____

Mitkä ovat oppilaan harrastukset?_____

_____

Mitä kieltä oppilas käyttää harrastuksissaan?_____

Yhteydet Suomeen ja suomen kieleen

Luetaanko oppilaalle kotona tai lukeeko oppilas itse suomen kielellä?_____

Jos luetaan, mitä luetaan? (kuvakirjat, sadut, romaanit, lehdet, sähköinen viestintä jne.)_____

_____

Katsooko oppilas suomenkielisiä elokuvia tai tv-ohjelmia?_____

Mitä suomenkielisiä harrastuksia oppilaalla on (esim. musiikki, tietokonepelit jne.)?_____

_____

Kuinka usein oppilas käy Suomessa?_____

Puhuuko hän silloin suomea?_____

Kuinka usein oppilas on yhteydessä Suomessa asuviin sukulaisiin tai ystäviin esim. sähköpostilla, skypellä tai puhelimella?

[ ] joka päivä [ ] monta kertaa viikossa [ ] kerran viikossa

[ ]1-2 kertaa kuukaudessa [ ] harvemmin

Missä oppilas on omasta mielestään hyvä suomen kielessä?_____

_____

Missä oppilas on vanhempien mielestä hyvä suomen kielessä?_____

_____

Missä taidoissa olisi vielä parantamisen varaa?_____

Suomi-kouluun liittyvät odotukset ja toiveet

Mitä oppilas odottaa Suomi-koululta?_____

Mihin asioihin toivoisitte kiinnitettävän huomiota Suomi-koulun opetuksessa?_____

_____

Muuta huomioitavaa

Onko oppilas asunut Suomessa, kuinka kauan, minkä ikäisenä?_____

Oletteko aikeissa muuttaa Suomeen lähiaikoina?_____

Mitä kautta kuulitte Suomi-koulusta?_____

Lisähuomioita: _____

_____

Paikka ja päiväys:_____

Huoltajan allekirjoitus:_____

Lähde
Pariisin Suomi-koulun kehittämä malli

Miten oppilasryhmät muodostetaan?

Jenni Alisaari ja Nina Reiman

Suomi-kouluissa oppilasryhmät voidaan muodostaa hyvin eri tavoin riippuen oppilaiden ja opettajien määristä. Opetussuunnitelmasuosituksessa opetuksen tavoitteet ja sisällöt on suomen kielessä jaettu ikä- ja kielitaitotasojen mukaisiin ryhmiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kussakin Suomi-koulun opetusryhmässä tulisi olla vain tietyn ikäisiä tai tasoisia oppilaita. Ikä- ja kielitaitotasojen mukaiset tavoitteet ja sisällöt ovat viitteellisiä, ja suosituksessa on kuvattu monia eri-ikäisille ja -tasoisille oppilaille yhteisiä tavoitteita.

Mikäli lapsia on paljon, voidaan muodostaa sellaisia ryhmiä, joissa oppilaat ovat samalla kielitaidon tasolla. Ryhmiä voidaan kuitenkin muodostaa myös siten, että samassa ryhmässä on vaikkapa 4–5-vuotiaita lapsia, joista osa on kielitaidon tasoltaan vasta alkeistasolla, kun taas osan kielitaito on jo kehittyneempää. Ikätason mukaiset ryhmät toimivat usein varsin hyvin, vaikka oppilaiden kielitaidon tasoissa olisi erojakin. Tavoitteita ja materiaaleja sekä työskentelytapoja voi usein soveltaa melko helposti keskenään suunnilleen samanikäisille oppilaille, koska ikäkauden mukaiset arjen tilanteet ja esimerkiksi niissä tarvittava sanasto ovat yhteisiä. Toisinaan tilanne on kuitenkin sellainen, että samassa ryhmässä on sekä ikä- että kielitaidon tasoltaan hyvin erilaisia oppilaita, mutta hyvää opetusta voidaan järjestää myös tällaiselle ryhmälle.

Kielen oppija poimii ympäristöstään tarjolla olevia kielen aineksia sekä kiinnostuksensa että omien oppimistarpeidensa mukaan. Näin ollen samassa ryhmässä ja samassa opetustilanteessa olevat oppilaat oppivat usein täysin eri asioita, eikä opettaja voi välttämättä tietää etukäteen, mikä on kulloisenkin opetustuokion merkityksellisin opittava asia kunkin oppijan kannalta. Esimerkiksi vaikka opetustuokion aiheena olisi koti ja perhe ja mielipiteen ilmaiseminen, joku oppilaista voi oppiakin kysymysten tekoa, jos opettaja kysyy oppilailta toistuvasti vaikkapa ”Mistä sinä pidät kotona?” Tämän takia eri kielitaitotasoisten oppilaiden sijoittaminen samaan ryhmään on myös hyvä asia, sillä alkeiskielitaidon tason oppilaat saavat itseään edistyneemmiltä malleja kielen käyttöön ja myös edistyneemmät oppilaat voivat poimia toisiltaan aineksia oman kielitaitonsa kehittämiseen. Usein oppilaat oppivatkin paremmin vertaisiltaan kuin opettajaltaan, sillä saman ikäisten oppilaiden kielenkäyttötavat ovat lähempänä toisiaan kuin opettajan tapaa käyttää kieltä.

Mikäli oppilasryhmän oppilaat ovat hyvin samantasoisia, opettajan on ehkä helpompi suunnitella opetustaan vastaamaan ryhmän ikä- ja kielitaitotasoa. Mikäli ryhmä on hyvin eritasoinen, voidaan kuitenkin opetusaiheeksi valita koko ryhmälle yhteinen teema, jota voidaan käsitellä osittain yhteisesti, osittain eriytetysti. Eri-ikäiset ja -tasoiset oppijat voivat toimia myös yhdessä saman tehtävän äärellä.

Edistyneemmät oppilaat voivat esimerkiksi haastatella alemman kielitaidon tasolla olevia oppilaita. Koska ymmärtämisen taidot kehittyvät nopeammin kuin oman tuottamisen taidot, alemmalla kielitaidon tasolla olevat oppilaat pystyvät usein vastaamaan helppoihin, heitä itseään koskeviin kysymyksiin, vaikka eivät vielä pystyisi itse tekemään vastaavia kysymyksiä.

Heterogeenisen ryhmän yhteisiä tavoitteita ja aihepiirejä voidaan kartoittaa myös Suomi-koulutunneilla. Oppilaat voivat esimerkiksi lukuvuoden alussa täyttää kellotaulun tai lukujärjestyksen, johon he kirjoittavat tai piirtävät oman kielipäivänsä tai -viikkonsa. Kuvioon merkitään ne arjen tilanteet, joissa oppilas käyttää tai tarvitsee suomea (esim. puhuminen kotona isän kanssa aiheista x ja y, skypetys isovanhempien kanssa, suomenkielisten lastenohjelmien katsominen netistä, harrastussivuston lukeminen). Siihen voidaan myös kirjata, mitä muita kieliä oppilas käyttää arjessaan. Lisäksi oppilaat voivat kirjoittaa tai esimerkiksi valita kuvista, missä muualla he tarvitsisivat tai haluaisivat suomea käyttää. Kielipäivistä ja -viikoista voidaan jutella yhdessä ja niiden pohjalta voidaan valita tulevalle lukuvuodelle yhteisiä, kaikkia kiinnostavia teemoja ja tilanteita sekä kullekin oppilaalle muutama oma, henkilökohtainen tavoite ja kehittämiskohde. Kellotaulut tai lukujärjestykset ja niihin esim. ympyröidyt yhteiset ja omat tavoitteet kannattaa tallettaa esimerkiksi oppilaan suomiportfolioon. Tavoitteisiin voidaan palata puolivälissä lukuvuotta ja lukuvuoden lopussa, jolloin on hyvä katsoa, miten oppilas ja ryhmä ovat edenneet. Välillä kannattaa myös tarkistaa, onko tarpeen valita kuvioista joitakin uusia tavoitteita tai sisältöjä. Oppilaiden omien tarpeiden ja kielenkäyttötilanteiden kartoittaminen auttaa myös opettajaa valitsemaan OPS-suosituksesta koko ryhmälle sopivia, yhdessä käsiteltäviä tavoitteita, sisältöjä ja aihepiirejä.

Lukustrategiat luetunymmärtämisen tukena

Jenni Alisaari

On yleisesti tiedossa, että lukemaan oppii lukemalla ja sanavaraston kehittäminen kehittää myös luetun ymmärtämistä. Luetun ymmärtämistaitoja voidaan kuitenkin kehittää myös opettamalla oppilaille erilaisia lukustrategioita. Mikäli kielitaidossa on puutteita, lukustrategioiden käyttö on erittäin tärkeää, jotta tekstin lukemisesta ei tulisi täysin mahdotonta tehtävää.

Yksi tärkeistä lukustrategioista on tekstin **ennakointi**. Jotta lukijan aivot aktivoituvat ottamaan tekstistä uutta tietoa vastaan, on hyvin tärkeää ensin herätellä olemassa olevaa vanhaa tietoa kyseisestä aiheesta. Ennakoinnissa voidaan käyttää apuna sekä tekstin otsikoita että tekstiin mahdollisesti liittyviä kuvia. Oppilaiden kanssa voidaan esimerkiksi keskustella, mitä tekstin pääotsikosta ja väliotsikoista tulee mieleen. Tekstistä voidaan myös etsiä joitakin tiettyjä asioita ennen sen varsinaista lukemista, kuten kappaleiden ensimmäisiä virkkeitä, kursivoituja tai lihavoituja käsitteitä tai vuosilukuja. Tällaista silmäilyä voidaan ohjeistaa esimerkiksi seuraavalla tehtävänannolla:

1. *Sinulla on 30 sekuntia aikaa. Lue teksti niin nopeasti kuin pystyt. Anna silmiesi lentää!*
2. *Keskustele parisi kanssa. Mitä muistatte tekstistä?*
3. *Lue teksti uudelleen. Käytä siihen taas 30 sekuntia.*
4. *Mitä ymmärsit paremmin? Mitä uutta tietoa sait?*
5. *Lue teksti kolmannen kerran. Alleviivaa tärkeitä kohtia. Ympyröi pääsanat. Kerro tekstin sisältö parillesi.*

Tällaisen silmäilytehtävän etuna on, ettei oppilas takerru ensimmäisellä lukukerralla vaikeisiin ja vieraisiin sanoihin vaan etsii tekstistä hänelle tuttuja aineksia, varsinkin jos tätä menetelmää harjoitellaan käyttämään säännöllisesti. Lisäksi keskustelu parin kanssa tuo usein esiin sellaisia asioita, mitä toinen oppilas ei ole huomannut tai ymmärtänyt tekstistä. Palaaminen heti uudelleen tekstiin auttaa oppilaita sekä vahvistamaan jo ymmärrettyjä asioita että saamaan uutta tietoa tekstistä.

Ennakointi onnistuu myös esimerkiksi tehtävillä, joissa oppilaiden pitää piirtää tekstin aiheesta ennen tekstin lukemista. Piirrokseen voidaan yhdistää myös kirjoitusta monin eri tavoin. Tässä voidaan käyttää tällaista tehtävänantoa

1. *Piirrä kuva X:stä.*
2. *Kirjoita kuvaan/kuvan ympärille, mitä tiedät X:stä.*
3. *Kerro omin sanoin kaverillesi/opettajallesi, mitä tiedät X:stä.*

Piirrosta voidaan täydentää, kun teksti on luettu.

Lukemista voidaan ennakoida myös keskustelemalla oppilaiden kanssa, mistä tekstilajista on kysymys. Onko kyseessä mainos, uutinen, tietoteksti vai kenties tarina? Tieto tekstilajista ohjaa lukijaa ymmärtämään lukemaansa. Apuna voidaan käyttää erilaisia kysymyksiä eri tekstilajeihin liittyen. Esimerkiksi tekstit, joissa juoni on keskeistä (uutinen, kertomus, satu, päiväkirja), tulevat helpommin ymmärretyiksi, jos luettaessa etsitään samalla tietoa näin: Kuka teki? Mitä teki? Mikä/kuka auttoi? Missä ja milloin tapahtui? Mitä siitä seurasi?

Teksteissä, joissa kuvailu on keskeistä (mainos, määritelmä, tapahtumakuvaus), voidaan käyttää seuraavia kysymyksiä: Kuka/mikä? Millainen? Mihin lajiin tai ryhmään X kuuluu? Miten X toimii? Miksi X toimii näin?

Jos tekstin on tarkoitus ohjata toimintaa (ohje, sääntö, mainos, keitto-ohje), voidaan kysyä näin: Mitä pitää tehdä? Miten tämä pitää tehdä? Mikä on lopputulos? Miten lopputulokseen päästään? Mitä välineitä tarvitaan?

Lukemisen aikana voidaan käyttää erilaisia lukustrategioita. Hyvä strategia ymmärtämisen helpottamiseksi on erilaiset keskeytykset, joiden aikana puhutaan luetusta tekstistä eli kielennetään tekstin asioita helpommin ymmärrettävälle kielelle. Jos opettaja tai oppilaat kertovat luetusta tekstistä omin sanoin, niiden, joiden on vaikea seurata luettua tekstiä, on usein helpompi ymmärtää luetun sisältö puhuttuna esitettynä. Mikäli oppilailta vain kysytään, ymmärsivätkö he tekstin, vastaukseksi saadaan usein ”kyllä”, vaikka asia ei välttämättä näin olisikaan. Siksi opettaja voi tarkistaa oppilaiden luetun ymmärtämistä pyytämällä heitä keskustelemaan luetusta kaverin kanssa omin sanoin. Esimerkiksi jokaisesta kappaleesta voidaan etsiä keskeinen tieto, joka sitten tiivistetään omin sanoin. Lisäksi tekstiin liittyviä kuvia kannattaa tarkastella lukemisen aikana, ja niistä voidaan tehdä erilaisia tulkintoja tai päätellä asioita niistä.

Tärkeä strategia on myös määritelmien tunnistaminen tekstistä. Oppilaiden kanssa on hyvä harjoitella, miten avainkäsitteet löytyvät tekstistä ja missä niiden määritelmät ovat. Yleensä määritelmä sijaitsee joko käsitettä ennen tai jälkeen: 1) *Kemian ammattilaiset,* ***kemistit****, työskentelevät eri teollisuuden aloilla.* 2) *Ylempänä olevan ilman paino puristaa alempia ilmakerroksia. Tätä ilmiötä sanotaan* ***ilmanpaineeksi****.*

Määritelmien löytämistä voidaan ohjeistaa seuraavalla tehtävänannolla: *Katso tekstin otsikoita, kuvatekstejä ja tekstiä ja alleviivaa niistä sana X. Lue tekstiä alleviivaamiesi sanojen ympäriltä ja selitä omin sanoin, mikä X on.*

Lukemisen jälkeen on hyvä palata luettuun tekstiin. Hauska tapa keskustella luetusta tekstistä on *kuuma tuoli* -leikki, jossa yksi oppilas istuu "kuumaan tuoliin" vastaamaan erilaisiin kysymyksiin, joita muut oppilaat esittävät hänelle. Kysymykset voivat olla sellaisia, että niihin pystyy vastaamaan luetun tekstin perusteella (*Mitä punatulkut syövät?*) tai sellaisia, joihin pitää vastata eläytymällä vaikka kertomuksen päähenkilön rooliin (*Miltä sinusta tuntui, kun kuulit, että kissasi on karannut?*).

Opettaja voi tehdä oppilaille ns. perinteisiä kysymyksiä tekstistä *(Milloin Turun linna on rakennettu?)* tai esittää väittämiä, joihin oppilaat voivat vastata esimerkiksi punaisten ja vihreiden värikorttien avulla oikein/väärin.

Tekstien ydinsisältöä voidaan tiivistää myös käsitekarttoina. Tällöin oppilasta voi ohjata yhdistelemään asioita ja tekemään niistä myös päätelmiä. Lisäksi teksteistä voidaan tehdä julisteita tai sarjakuvia tai tekstin tapahtumia voidaan järjestää oikeaan järjestykseen joko irrallisten virkkeiden tai kuvien avulla.

Teksti voidaan myös näytellä monin eri tavoin. Yksi hauska vaihtoehto on, että näyttelijät ja näiden äänet ovat eri oppilaita, jolloin näyttelijöiden ääninä toimivat oppilaat voivat tukeutua myös tekstiin. Kertomustekstien loput voidaan myös muokata uusiksi tai tekstistä voidaan tehdä uusi versio Reading to Learn -menetelmän avulla (ks. artikkeli Lukemis- ja kirjoittamistaitojen kehittäminen tekstilajitietoisesti).

Lähteet ja lisää luettavaa

Tukia, Kaisa, Aalto, Eija & Mustonen, Sanna (2007). S2-oppilas lukijana - Miten opetan tekstinymmärtämisen taitoja? Virke 4/2007, s. 32–36.
Nissilä, Leena, Martin, Maisa, Vaarala, Heidi & Kuukka, Ilona: Saako olla suomea? Opetushallitus.
Ruohonen, Tarja (2014). Tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen menetelmiä. Luento 7.3.2014 Turun Opettajankoulutuslaitoksella.

Lukemis- ja kirjoittamistaitoja kehittämään

Jenni Alisaari

Oppilaiden lukemis- ja kirjoitustaitoja voidaan parantaa Australiassa kehitetyn Reading to Learn (R2L) -menetelmän avulla. Tälle David Rosen ja James Martinin kehittämälle menetelmälle on ominaista, että lähdetään liikkeelle **tekstilajitietoisuudesta** – tarkastellaan siis sitä, mikä on tyypillistä esimerkiksi mainokselle, käyttöohjeelle, uutiselle tai vaikkapa tietotekstille. Mikäli lukija tietää, onko tekstin tarkoituksena antaa ohjeita, kertoa tarinaa tai kuvailla asioita, hänen on helpompi lähteä lukemaan tekstiä. Toisaalta tieto siitä, mikä kullekin tekstilajille on tyypillistä, auttaa oppilasta myös omien tekstien tuottamisessa.

R2L-menetelmälle onkin tyypillistä, että lukemista ja kirjoittamista kehitetään rinnakkaisina taitoina. Keskeisenä ajatuksena on, että oppijoita myös tuetaan lukemisessa ja kirjoittamisessa, ja opetuksessa heille ikään kuin rakennetaan tikapuut, joita pitkin taitoa kehitettäessä voidaan edetä. Lähtökohtana

opetuksessa on, että opetukseen voivat osallistua yhtä aikaa monen tasoiset oppijat, ja opettajan tuella voidaan lähestyä tekstejä, joista oppilas ei vielä yksin ilman tukea saisi välttämättä otetta.

Luetun ymmärtämisen tukeminen R2L-menetelmässä rakentuu samanlaiselle vuorovaikutukselle aikuisen ja oppijan välillä, kuin millaista vanhemman ja lapsen välinen keskustelu on esimerkiksi kuvakirjaa luettaessa. Aikuinen voi lukea lapselle tarinaa ja pysäyttää välillä lukemisensa sanoen: ”No, mihin se ankka nyt meni?” Lapsen osoittaessa kuvaa opettaja tai vanhempi voi todeta: ”Joo, sinne lehden taakse piiloon.”

Mikäli luetaan vaativampia tekstejä, opettaja voi tukea luetun ymmärtämistä avaamalla tekstiä oppilaille. Ensin on hyvä selittää omin sanoin, mikä on luettavan tekstin pääaihe ja keskeinen sisältö. Ajatuksena on tekstin sisällön tiivistäminen, tekstin tarkoituksen selventäminen, taustatietojen selittäminen ja kuvioiden ja piirrosten merkityksen selittäminen oppilaille. Sen jälkeen tekstiä aletaan opettajan johdolla tarkastella virketasolla. Jos tekstin aiheena on suomalaiset linnut, oppilaille kerrotaan ensin, että teksti kertoo erilaisista suomalaista linnuista ja siitä, miltä ne näyttävät ja mitä ne syövät. Virketasolla esimerkiksi virkettä *Punatulkku on tuttu lintu talvisella lintulaudalla* voidaan tarkastella näin: ”Siinä alussa on sana, joka kertoo, mistä linnusta on kysymys. Löydättekö sen sanan?” ”Viimeisenä on sana, joka tarkoittaa sellaista paikkaa, johon linnuille laitetaan talvella ruokaa. Löydättekö sen?” Lisäksi lukemisen tukena kannattaa käyttää kuvia ymmärtämisen vahvistamiseksi. Tässä esimerkissä kuvat olisivat voineet esittää punatulkkua ja lintulautaa.

R2L-menetelmään kuuluu, että tekstistä alleviivataan sanoja, jotka ovat ymmärtämisen kannalta keskeisiä. Näiden sanojen avulla voidaan sitten kirjoittaa koko ryhmän yhteiset muistiinpanot tekstistä. Yhteisten muistiinpanojen avulla on hyvä lähteä kirjoittamaan omaa versiota tekstistä, jolloin tarkoituksena on kirjoittaa tekstin keskeisimmät ajatukset uudelleen. Tarkoituksena on kehittää oppilaiden kirjoittamistaitoja lukemistaitojen rinnalla.

R2L-menetelmää voidaan käyttää myös kaunokirjallisten tekstien kanssa. Tekstin ymmärtämistä helpottaa, jos oppilaat oppivat tunnistamaan tekstistä fiktiivisen tekstin tyypilliset piirteet: kuvailu, ongelma, reaktio ongelmaan, uusi ongelma, reaktio ongelmaan, mahdollinen ongelman reflektio, ratkaisu. Näitä piirteitä on hyvä alleviivata tekstistä, jotta ne hahmotetaan helpommin.

Kaunokirjallisia tekstejä on hauska käsitellä siten, että valmista tekstiä käytetään oman kirjoittamisen lähtökohtana. Tarkoituksena on, että tekstistä säilytetään suurin osa sanoista, mutta oppilaat saavat keksiä tarinaan uudet hahmot, uudet paikat ja uudet tapahtumat. Näin taitavan kirjailijan tarinankuljetuskeinot jäävät käyttöön malliksi, vaikka itse tarina vaihtuukin aivan uudeksi. Tällä menetelmällä kannattaa kirjoittaa sekä ryhmän yhteisiä että jokaisen oppilaan omia tarinoita.

Reading to learn -menetelmän käytöstä tietotekstien käsittelyssä löytyy esimerkkivideoita tältä nettisivulta:
https://www.readingtolearn.com.au/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=21

Lisää luettavaa aiheesta

Rose, D. & Martin, J. R. (2012). Learning to Write, Reading to Learn. Genre, Knowledge and Pedagogy in the Sydney School. Sheffield: Equinox.
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus. OPS 2016 tukimateriaalit. Saatavissa: http://edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/kielen_opetus_ja_oppiminen/suomi_toisena_kielena/ops_2016_tukimateriaalit
Tekstilajitaidot (2014). Lukemisen ja kirjoittamisen opetus koulussa Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 2014. Toim. K. Rapatti ja S. Shore. Laatusana.

Opitaan kirjoittamaan

Jenni Alisaari ja Nina Reiman

Suomen kielen kirjoitusjärjestelmä vastaa hyvin pitkälti suomen kielen äännejärjestelmää, mikä poikkeaa monista muista kielistä. Tähän on hyvä kiinnittää huomiota suomen kielen opettamisen alkuvaiheessa, koska ero oppilaiden koulukielen kirjoitustapaan saattaa olla suuri. Tämän takia oppilaita, jotka ovat jo oppineet lukemaan ja kirjoittamaan asuinmaansa kielellä, onkin opetettava ikään kuin alusta alkaen kirjoittamaan ja lukemaan, kun heille opetetaan näitä asioita suomeksi. Äänne-kirjain-vastaavuutta ja suomen aakkosia voi alkaa harjoitella leikkien, lorujen ja laulujen avulla jo 3–5-vuotiaiden kanssa.

Merkityksellinen kieli tärkeää kirjoittamisen harjoittelussa

Kirjoittamaan opettamisen alkuvaiheessa olisi hyvä harjoitella kirjoittamaan sellaisia sanoja, joiden merkityksen oppilas jo ymmärtää. Jos oppilaalla on jo hallussaan kirjoittamisen perusmotoriikka, sanatasolta voi siirtyä melko pian harjoittelemaan oppilaalle tuttujen kokonaisten fraasien ja ilmausten kirjoittamista. Lapset pyrkivät jo varhain käyttämään kirjoittamistaitoa merkitysten ja omien ajatustensa välittämiseen. Pienten arkisten kirjoitustehtävien avulla oppilaat pääsevät harjoittelemaan taitoa merkityksellisissä kielenkäyttötilanteissa. Tällaisia tehtäviä voivat olla esimerkiksi ostoslistan kirjoittaminen, lyhyt viesti vanhemmille, isovanhemmille tai Suomi-koulukaverille, sarjakuvan puhekuplien täydentäminen, yhteisen sarjakuvan tekeminen tunnilla tai vaikkapa joulun lähestyessä kirjeen kirjoittaminen joulupukille. Näin kirjoittamaan opettelusta tulee oppilaille mielekästä, mikä on myös motivaation kannalta keskeistä.

Kielenoppijoiden ymmärtämistaidot kehittyvät yleensä huomattavasti nopeammin kuin omat tuottamisen taidot. Voikin siis hyvin olla niin, että oppilaat ymmärtävät lukemaansa tekstiä paljon enemmän kuin mitä he itse pystyvät vielä tuottamaan puhuen tai kirjoittaen. On myös hyvä tiedostaa, että puhumisen taidot kehittyvät usein eriaikaisesti kirjoitetun kielen taitojen kanssa. Suomen kielen kirjoittamisessa hankaluutta tuottaa lähinnä se, että puhuttu ja kirjoitettu kielimuoto eroavat niin paljon toisistaan. Tähän onkin kiinnitettävä myös oppilaiden huomiota. Satujen ja tarinoiden lukeminen tekee kirjoitettua kielimuotoa tutuksi. Oppilaiden kanssa on myös hyvä vertailla kielimuotojen eroja, esim. miksi yleensä sanotaan *ne menee*, mutta kirjoitetaan *he menevät*. Lisäksi oppilaiden ikäkauden ja kielenkäyttötarpeiden mukaan voidaan alkaa vähitellen pohtia myös sitä, miten eri tilanteissa kirjoitetaan. Tekstiviesteissä, pikaviesteissä ja verkkokirjoittamisessa puhutun kielen muodot ovat yleisiä, mutta muodollisemmissa kirjoittamistilanteissa niitä ei käytetä.

Kirjoittamisen opettamisen lähtökohtana Suomi-kouluissa on hyvä pitää oppilaille merkityksellisiä ja tarpeellisia tekstejä. On hyvä lähteä liikkeelle siitä, että kirjoittamisen tavoitteena on viestin sisällön

ymmärrettävyys. Tämä lisää myös motivaatiota kirjoittamiseen. On hyvä harjoitella erilaisten tekstilajien tuottamista: viestejä, ohjeita, satuja, kirjeitä, asiatekstejä ja uutisia. Kirjoitusaiheita mietittäessä on tärkeää, että oppilaat saavat kirjoittaa asioista, jotka ovat heistä itsestään kiinnostavia ja merkityksellisiä. Tutkimuksissa on todettu, että kun oppilaat saavat ilmaista omia mielipiteitään ja tunteitaan sekä kirjoittaa henkilökohtaisesti kiinnostavista asioista, kirjoittaminen on motivoivaa ja kirjoittaja voi tuntea itsensä varmemmaksi kuin kirjoittaessaan vähemmän mielekkäistä aiheista. Lisäksi motivaatiota lisää, jos kirjoittaminen tapahtuu aidolle yleisölle tai aidossa vuorovaikutustilanteessa. On myös todettu, että esimerkiksi kieliopin opettaminen ei edistä kirjoittamistaitoa yhtä paljon kuin edellä mainittujen yleisön ja merkityksellisen sisällön korostaminen kirjoitusprosessissa.

Oikeakielisyyttä sopivissa yhteyksissä

Oikeinkirjoitusasioita voi alkaa tarkastella vähitellen, yksi piirre kerrallaan. Oikeinkirjoitusasioiden lisäksi on siis myös monia muita kirjoittamiseen liittyviä käytänteitä, joita pitää harjoitella. Oikeakielisyyden ohella on hyvä pohtia, onko jokin ilmaus sopiva juuri siihen yhteyteen, johon oppilas sen on kirjoittanut. Varsinkin kielitaidon karttuessa tällaiseen ilmaisujen sopivuuteen on hyvä alkaa kiinnittää huomiota. Opetuksessa voidaan esimerkiksi tarkastella, millaisia ovat suomalaiset tavat aloittaa ja päättää sähköpostiviesti, päivämäärien merkitseminen kirjoitukseen sekä muut erilaisiin tekstilajeihin liittyvät vakiintuneet kielenkäyttötavat. Muodollistakaan sähköpostia ei suomessa aloiteta tervehdyksellä *hyvää päivää,* vaan yleisin aloitus on *hei*. Vastaavasti mielipidekirjoitusta ei yleensä aloiteta ilmauksella *olen samaa/eri mieltä*. Kirjoittamisen pohjaksi onkin hyvä havainnoida erilaisia autenttisia suomenkielisiä tekstejä. Niiden avulla päästään tarkastelemaan eri tilanteissa sopivaa ja luontevaa kielenkäyttöä ja saadaan malleja omaan kirjoittamiseen. Missä järjestyksessä asiat on tapana esittää vaikkapa mielipidekirjoituksissa? Millainen rakenne on tarinoissa ja muissa kertovissa teksteissä? Millaisia vakiintuneita fraaseja ja millaista sanastoa erilaisissa teksteissä käytetään?

Kannustavaa ja ohjaavaa palautetta

Oppimista edistää, että oppilaat saavat kirjoituksistaan motivoivaa palautetta. Siksi onkin erityisen tärkeää, että oppilaat saavat palautetta myös sisällöstä ja siitä, miten hyvin ovat onnistuneet tehtävässä. Kirjoittamista ei ole syytä alistaa pelkästään mekaanisen kirjoitustaidon tai oikeakielisyyden harjoitteluun. Tärkeintä on aina se, mitä kirjoittamalla ilmaistaan ja mihin tarkoitukseen. Kirjoittamista kannattaa harjoitella myös prosessina, jossa kerralla ei tarvitse tulla valmista. Palautteen perusteella tekstiä voidaan muokata ja työstää edelleen. Seuraavilla kirjoituskerroilla voidaan esimerkiksi syventää ja laajentaa sisältöä tai muokata asioiden esittämisjärjestystä.

Palautteessa on hyvä kiinnittää oppilaiden huomiota vain muutamiin korjaamista vaativiin seikkoihin kerrallaan, jotta oppilaan on mahdollista myös oppia palautteesta. Opettajan on hyvä tarkastella tekstejä siitä näkökulmasta, millaiset asiat ovat oppilaan taidossa alullaan ja mitä asioita oppilas jo harjoittelee, vaikkakin horjuen eli toisinaan oikein ja toisinaan väärin. Oppilaan huomion kiinnittäminen tällaisiin horjuviin asioihin auttaa häntä oppimaan tehokkaammin verrattuna siihen, että opettaja merkkaisi tekstiin kaikki mahdolliset virheet. Jotta oppiminen olisi mahdollisimman tehokasta, oppilaita on hyvä pyytää itse korjaamaan opettajan tekstistä osoittamat virheet. Usein he saattavat tarvita tähän opettajan apua, mutta heidän oma osallisuutensa ja aktiivisuutensa korjaamisessa on silti tärkeää.

Monipuolisia ja innostavia kirjoittamistehtäviä

Luovaan kirjoittamiseen saa hyviä ideoita esimerkiksi Karlssonin ja Kuickin (2010) teoksesta *Kirjoittamisen ihanuus - Nuoren kirjoittajan opas*. Opas sisältää erilaisia kirjoittamistehtäviä, joita voi käyttää monen ikäisten lasten ja nuorten kanssa. Kirjassa kehotetaan esimerkiksi kokoamaan kirjoitelman aiheeseen liittyviä sanoja. Kirjoittamisen avuksi oppilaille kannattaa antaa myös apusanoja ja malli-ilmauksia, valmiita tarinan aloituksia ja lopetuksia sekä muita erilaisia tarinan kuljetuksen keinoja. Myös valmiista henkilöistä tai tapahtumapaikoista kirjoittaminen voi innostaa oppilaita kirjoittamaan uudenlaisia tarinoita. Tässä voidaan hyvin käyttää menetelmää, jossa noppaa heittämällä oppilaat valitsevat sattumanvaraiset henkilöt, paikat tai esineet tarinaansa. Hieman vanhempien oppilaiden kanssa voidaan hyödyntää esimerkiksi internetin erilaisia fanifiktiosivuja, joissa suosikkikirjojen, -sarjojen tai -elokuvien pohjalta kehitetään tarinoiden ja niiden hahmojen ympärille uusia kertomuksia. Lisäksi kirjoittamista voi motivoida erilaisten kuvasarjojen ja kuvien avulla. Kuvasarjojen käytössä kannattaa käyttää mahdollisimman yllätyksellisiä ja mielikuvitusta herättäviä kuvasarjoja, jotta oppilaat innostuisivat kertomaan kuvista muitakin asioita kuin mitä niissä on näkyvillä.

Kirjoittamisen sujuvuutta (vaivattomuutta ja nopeutta) voi harjoitella leikkimielisillä kisoilla, joissa pitää rajatussa ajassa kirjoittaa mahdollisimman monta sanaa tai virkettä tietystä aiheesta. Sujuvuutta lisäävät myös erilaisten tiivistelmien kirjoittamiset, vastaukset kirjeisiin tai sosiaalisen median viesteihin, uuden lopun kirjoittaminen sadulle tai esimerkiksi tekstin lihottaminen ja laajentaminen apukysymyksillä (*millainen tyttö, millaisessa talossa*). Kysymykset myös auttavat oppilasta syventämään ja monipuolistamaan tekstin sisältöä.

Kirjoituksen tarkkuutta (oikeakielisyyttä ja ilmaisujen sopivuutta) voidaan harjoitella mm. kuulemisen ja ääntämisen harjoittelulla, sillä havaitseminen edeltää aina tuottamista. Lisäksi tarkkuutta voidaan harjoitella erilaisin saneluin. Hauska ja oppilaita aktivoiva sanelu on juoksusanelu, jossa pareista toinen juoksee lukemaan eri puolille opetustilaa kiinnitettyjä sanoja, ilmaisuja tai virkkeitä ja palaa sitten parinsa luokse sanelemaan tälle lukemansa tekstin. Lisäksi tarkkuutta voi kehittää esimerkiksi aikamuotojen käyttöä harjoittelemalla tai erilaisia lausetyyppejä tarkastelemalla. Kirjoittamisen tarkkuus kehittyy myös lukemalla monipuolisesti erilaisia tekstejä. Lukeminen kehittää etenkin lausetajua ja muita lauserakenteita.

Lähteet ja lisää luettavaa

Carson, J. G. (2001). Second Language Writing and Second Language Acquisition. Teoksessa T. Silva & P. K. Matsuda (toim.), *On Second Language Writing* (pp. 191–199). London: Erlbaum.
Ellis, R. & Shintani, N. (2014). *Exploring Language Pedagogy through Second Language Acquisition Research.* London: Routledge.
Gibbons, P. (2002). *Scaffolding Language, Scaffolding Learning. Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classrooms.* Portsmouth, NH: Heinemann.
Hidi, S. & Boscolo, P. (2006). Motivation and Writing. Teoksessa C. A. MacArthur, S. Graham and J. Fitzgerald (toim.), *Handbook of Writing Research* (pp. 144–157). New York: The Guilford Press.
Karlsson, I. & Kuick, K. (2010). *Kirjoittamisen ihanuus - Nuoren kirjoittajan opas.* (Suom.) Sirkka-Liisa Sjöblom: Helsinki: Karisto.

Sähköä suomen kielen oppimiseen!

Jenni Alisaari

Suomi-koulujen oppilaiden suomen kielen kehittymisen tukena on hyvä käyttää erilaisia tietoteknisiä sovelluksia ja välineitä. Niiden avulla oppilaat voivat kehittää kielitaitoaan omaehtoisesti ja jatkuvasti myös Suomi-koulun vähäisten oppituntien ulkopuolella. Vanhempien ja opettajien on toki huolehdittava, että tietoturva-asiat ovat kunnossa, kuten aina nettiä käytettäessä. Esimerkiksi sosiaalista mediaa käytettäessä on hyvä pohtia oppilaiden kanssa, miten sosiaalisessa mediassa tulee käyttäytyä ja mitä seurauksia asiattomalla ja varomattomalla käyttäytymisellä voi olla. Kun netiketti on hallussa, verkko tarjoaa monenlaisia oppimismahdollisuuksia. Oppilaita kannattaakin kannustaa laadukkaiden suomenkielisten verkkosivujen käyttöön. Samalla on hyvä harjoitella myös kriittistä lukutaitoa.

Sosiaalinen media mahdollistaa yhteydenpidon suomenkielisiin ikätovereihin eri puolilla maailmaa. Mikäli oppilailla ei ole omanikäisiä sukulaisia tai kavereita esimerkiksi Suomessa, Suomi-koulujen opettajat voivat tukea suomenkielisten vertaistovereiden löytymistä ja esimerkiksi Skype-kontaktien luomista vaikkapa naapurimaan Suomi-koulujen oppilaista. Lisäksi eTwinning-sivustolta voi hakea oppilaskontakteja eri maista. Samasta maastakin kavereita voi saada, mutta tällöin suomen kielen lisäksi käytössä on myös maan kieli, mikä saattaa vähentää suomen kielen käyttöä.

Sosiaalinen media mahdollistaa myös monenlaisen suomen kielen lukemisen. Suomi-kouluissa voidaan innostaa oppilaita seuraamaan esimerkiksi suomalaisten artistien tviittejä Twitteristä tai päivityksiä Facebookista. Kirjallisuuden hahmojen ympärille on myös rakennettu erilaisia nettisivuja, joita oppilaita voidaan ohjata lukemaan.

Oppilaiden kanssa voidaan perustaa blogi, johon kukin kirjoittaa vuorollaan esimerkiksi Suomi-koulun kuulumisia. Blogger.com on melko helppo blogisivusto. Blogista voi tehdä joko julkisen tai vain käyttäjille luettavaksi tarkoitetun. Lisäksi julkinenkin blogi voidaan määritellä sellaiseksi, ettei sitä voi löytää netin hakukoneilla. Jyväskylän yliopiston nettisivulta löytyy hyvät ohjeet blogin tekoon: https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/tvt/sosiaalinen-web/blogin-luominen-blogger-palvelussa

Usealla lapsella ja nuorella on käytössään jokin väline, jolla he voivat kuvata videoita. Tämä mahdollistaa videopäiväkirjojen eli vlogien teon. Oppilaita voidaan ohjeistaa tekemään minuutin tai kahden tallenne esimerkiksi kerran viikossa jostakin tietystä aiheesta, kuten harrastuksesta, viikonlopusta, luetusta kirjasta tai muusta oppilaalle mielekkäästä asiasta. Oppilaat voivat kuvata videoissaan itseään tai erilaisia asioita ympäristöstään. Sitä merkityksellisempiä vlogit ovat, mitä vapaammin oppilaat voivat valita aiheensa. Vlogit voidaan esitellä Suomi-koulussa koko ryhmälle tai yhdelle oppilaalle ryhmän koosta riippuen. Mikäli videoista keskustellaan opetustilanteissa, opettaja saa mm. arvokasta tietoa oppilailleen merkityksellisistä kielenkäyttötarpeista ja -tilanteista.[i]

Erilaisia nettisivuja voidaan myös hyödyntää suomen kielen oppimisessa. Sen lisäksi, että lähes kaikkia mahdollisia oppilaita kiinnostavia aiheita voidaan lukea suomenkielisiltä nettisivuilta kielenoppimistarkoituksessa, on myös erityisesti suomen kielen oppimiseen kehitettyjä sivustoja, kuten kotisuomessa.fi, sanapaja.edu.fi ja moped.fi. Kotisuomessa.fi-sivustolle on kerätty alkeisoppijoille sopivaa materiaalia esimerkiksi suomalaisesta arkielämästä. Sivusto on tarkoitettu lähinnä aikuisille, mutta sitä voi soveltuvin osin käyttää lasten ja nuortenkin kanssa. Sanapajaan on kerätty eri oppiaineissa esiintyviä vaikeita sanoja ja käsitteitä, jotka on selitetty ja osin myös havainnollistettu. Moped-fi-sivustolla on erilaisia tehtäviä pääasiassa aloitteleville kielenoppijoille.

Linkkiapaja (linkkiapaja.edu.fi) on Opetushallituksen ylläpitämä verkko-oppimateriaalin hakupalvelu, jonka laaja valikoima täydentyy jatkuvasti. Lisäksi Opetushallituksen sivustolta edu.fi/verkko_oppimateriaalit löytyy runsaasti erilaisia Suomi-kouluissakin hyödynnettävissä olevia aineistoja esimerkiksi Suomen historiasta, avaruudesta ja suomalaisista linnuista (http://edu.fi/verkko_oppimateriaalit/tievie, http://edu.fi/verkko_oppimateriaalit/kaupunkielamaa_1800-luvun_suomessa, http://edu.fi/verkko_oppimateriaalit/avaruus, http://edu.fi/verkko_oppimateriaalit/linnut).

Tablettitietokoneet mahdollistavat monenlaisten erilaisten kielenoppimiseen sopivien sovellusten käytön. Esittelen seuraavaksi Applen sovelluksia.
Tabletilla tai älypuhelimella oppilaat voivat esimerkiksi tehdä kuvasanakirjoja itselleen tärkeistä aihepiireistä.

Esimerkiksi iPadin Keynote- , Skitch- tai Pixlr-sovelluksella voidaan kuviin lisätä kirjoitusta niissä olevien esineiden tai asioiden kohdalle.

Explain Everything™ -sovelluksen avulla oppilaat voivat esitellä jotain haluamaansa asiaa joko dioin, tekstein tai piirroksin ja tallentaa myös oman puheensa videoon.

Puppet Pals-sovelluksen avulla oppilaat voivat tehdä pieniä tarinoita sovelluksen hahmoilla. Myös omia valokuvia voi käyttää sarjakuvahahmojen pohjana. Tarinat voidaan tallentaa ja esittää kaikille.[ii]

Dragon Dictationin avulla oppilaat voivat sanella, kun sovellus muuttaa puheen tekstiksi. Tämä auttaa oppijoita varsinkin kielitaidon alkuvaiheessa.

Oppilaat voivat tehdä parihaastatteluja ja ottaa Skitch-sovelluksella toisistaan kuvat ja kirjoittaa esimerkiksi puhekupliin haastattelunsa tuloksena kaverin lempiruuan, harrastukset ja muita kaverin kiinnostuksen kohteita.[iii]

Book Creatorin avulla voidaan tehdä kirjoja, joihin voi yhdistää tekstiä, piirroksia, kuvia, videoita ja pelkkää ääntä. Kirjoista voi lisäksi tehdä videon, jos haluaa esittää tarinansa siinä muodossa.
Lisää ideoita ja materiaalia löytyy vielä mm. seuraavilta sivuilta:
https://venajaavautsi.wordpress.com/suosikkisovelluksia/
www.facebook.com: TVT kielten opetuksessa
http://www.s2opettajat.fi/linkit/verkkomateriaalit/
http://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/suomen_kielen_oppimateriaalit_tehokayttoon

http://www.scoop.it/t/saloset-salat

[1] Kiitos ideasta Tuija Lehtoselle: Tuija Lehtonen & Johanna Saario: Puhumisen kehittäminen. Luento Opetushallituksen Suomi toisena kielenä -opetuksen kehittämispäivillä 6.10.2015
[2] Kiitos ideasta Tuija Niemelle.
[3] Kiitos ideasta Anne Palolalle.

Kirjallisuutta – mitä ja miten?

Heidi Vaarala

Kielitaidon ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi on erittäin tärkeää niin se, että lapsille luetaan kuin sekin, että lapset ja nuoret lukevat itse suomalaista ikätasolleen sopivaa kirjallisuutta. Paitsi kielitaitoa, lukeminen vahvistaa myös lasten ja nuorten suomalaista identiteettiä monikulttuurisen identiteetin yhtenä osana.

Mitä tarkoitetaan laajalla kirjallisuuskäsityksellä?

Laaja kirjallisuuskäsitys perustuu tekstikäsityksen muutokseen. Tekstillä ei ymmärretä enää vain lineaarista tekstiä, vaan siihen kuuluvat myös videot, kuvat, äänet ja värit. Näin ollen nämä ovat myös osa kirjallisuutta.

Kirjallisuuden opetuksessa tämä tarkoittaa sitä, että kirjallisuuden käsittelemisessä huomioidaan myös teknologian mukanaan tuomat mahdollisuudet. Esimerkiksi kun luetaan tarinoita, oppilaat voivat näytellä ja videoida niitä ja jakaa ne laajemmalle yleisölle sähköisessä oppimisympäristössä tai lapsille/nuorille tarkoitetulla sivustolla.

Erilaisia työskentelytapoja, kun käsitellään kirjallisuutta

- Sanastotyöskentelyä: etsi parin kanssa tekstistä 5 tuttua sanaa tai ilmaisua, kerro ne toiselle parille; etsi parin kanssa tekstistä 5 uutta sanaa tai ilmaisua, jotka haluaisit oppia. Selvitä niiden merkitys hakukoneen avulla. Sijoita sanat uusiin lauseisiin, joissa kerrot esimerkiksi luokkakavereistasi.
- lyhytproosan dramatisointi ja videointi, videon jakaminen yhteisesti päätetyllä kanavalla
- lyhytproosan muokkaaminen johonkin visuaaliseen muotoon, esim. valokuviksi, jotka upotetaan puhekuplineen esitysgrafiikkaan ja josta syntyy näin sarjakuvamainen tai elokuvamainen vaikutelma
- luetun tekstin muokkaaminen johonkin muuhun tekstilajiin, uutiseksi, näytelmäksi, sarjakuvaksi, reseptiksi, viestiksi jne.
- annetaan tarinan alku ja oppilaat jatkavat sitä kirjoittamalla oman versionsa tarinasta
- selkokielisen kirjallisuuden lukeminen (esim. Panttivanki ja muita kertomuksia, toim. Päivi Heikkilä-Halttunen)

- Yhteistoiminnallinen lukupiiri. Lyhytproosaan tutustutaan yhteistoiminnallisen lukupiirin avulla. Jokainen ryhmä keskustelee tekstistä omasta näkökulmastaan (esim. ryhmä 1: henkilöt, ryhmä 2: aika, ryhmä 3: miljöö, ryhmä 4: juoni) ja kehittyy oman aiheensa asiantuntijaksi. Muodostetaan uudet ryhmät, joissa on kunkin alan asiantuntijoita.
- Kuvakirjan juonen selostus suullisesti tai draamana
- Abstrakteista käsitteistä (hylkääminen, omanarvontunto...) keskusteleminen lyhyiden tarinoiden avulla (esim. Kreeta Onkeli: Selityspakki)
- Lasten tietokirjallisuus: mikä oli tuttua ja mitä uutta tietoa sinulle kertyi kirjan avulla (esim. Tatun ja Patun Suomi)

Missä kirjoissa käsitellään Suomesta muuttoa? L=lapset, N=nuoret

Mikwitz, Camilla: Jason muuttaa maasta. Weilin+Göös,1979.
Jasonin äiti muuttaa Ruotsiin ja Jason seuraa mukana. (L)

Jukka Laajarinne: Elina vieraalla maalla. WSOY, 2008.

Satu Reinikainen – Ilona Tikka – Minna Inovaara: Veikko-vaarin antiloopit. Kansanvalistusseura, 2006. Tarinoita suomalaisista lapsista ulkomailla eri maissa. (L)

Paula Moilanen: Repun salaisuus. Lasten keskus, 2014. Kirja on tarkoitettu isovanhempien ja lastenlasten yhteisiin lukuhetkiin ja sytykkeeksi oman suvun vaiheiden muisteluun. (L)

Tai muuttoa ylipäätään?

Riitta Jalonen – Kristiina Louhi: Aatos ja Sofian sorsapuisto. Tammi, 2014. Kirjassa kerrotaan Aatoksesta ja Sofiasta, jotka ovat ystäviä. Sofia muuttaa toiseen kaupunkiin. Keskeistä kirjassa on Aatoksen ikävä ja tottuminen eroajatukseen. (L)

Markku Karpio: Myrskyvaroitus. Otava, 2008. Keniassa syntynyt Emil muuttaa Espoosta ulkosaaristoon. (L, N)

Henrika Andersson: Sirpale sielua. Schilds & Söderström, 2014. Murielin perhe muuttaa Ranskaan Murielin pikkuveljen sairauden vuoksi. (N)

Missä kirjoissa käsitellään ajankohtaisia aiheita?

Sukupuoli-identiteetit

Tittamari Marttinen – Aiju Salminen: Ikioma perheeni. Pieni Karhu, 2014. Kertomuksia sateenkaariperheistä. (L)

Riina Katajavuori – Riikka Toivanen – Maiju Tokola – Christel Rönns: Meidän pihan perhesoppa. Tammi, 2015.
Tietoteos lapsille kuvakirjan muodossa. Pehmopingviini Pontus kiertää erilaisissa perheissä ja tutustuu niihin. (L)

Vilja-Tuulia Huotarinen: Valoa, valoa, valoa. Karisto, 2011. (N)

Terhi Rannela: Amsterdam, Anne F. ja minä. Otava, 2008. (N)

Maahanmuuttajuus

Leena Virtanen - Salla Savolainen: Pikku Xing. Tammi, 2004.
Adoptiolapsesta kertova kuvakirja. (L)

Saku Heinänen: Zaida ja lumienkeli. Tammi, 2014.
Vierauden tunteesta ja adoptiosta kertova kuvitettu nuortenkirja. (N)

Taru Mäkinen: Jade-sarja. Tammi, 1992 – 1995. Janni-Jade selvittelee sarjassa rikoksia. Hänen isänsä on chileläinen, minkä takia Janni-Jadeen ja hänen perheeseensä kohdistuu ennakkoluuloja. (N)

Marja-Leena Tiainen: Alex ja pelon aika.
Aiheena kiusaaminen, jonka kohteeksi venäläinen Alex joutuu. (N)

Kalevala ja kansanperinne

Timo Parvela: Sammon vartijat -sarja:
Tuliterä. Tammi, 2007.
Tiera. Tammi, 2008.
Louhi. Tammi, 2009.

Mauri Kunnas: Koirien Kalevala. Otava, 1992.

Suomen lasten Kalevala (Kertonut Kirsti Mäkinen). Otava, 2002.

Topeliuksen lukemisia lapsille (Kirsti Mäkisen uudelleen kertomina), kuvittanut Risto Suomi. WSOY, 2013.

Lasten tietokirjallisuus nousussa

Karo Hämäläinen: Hurraa Helsinki! Ikioma kaupunki. Tammi, 2012.
Kuvia ja kertomuksia Helsingistä. Lopussa tieto-osa, jossa selitykset kaikista kirjassa esiin tulleista suomalaisista design-tuotteista. (L,N)

Aino Havukainen ja Sami Toivonen: Tatu ja Patu -kirjasarja. Otava.
Esimerkiksi Tatun ja Patun Suomi (2007). Kirjassa kuvataan Suomen historiaa ja nykypäivää; kansallisen identiteetin muutosta ja kansainvälistymistä. (L,N)

Eläinsuojelu, ekokritiikki, kulutuksen kyseenalaistaminen

Esko-Pekka Tiitinen - Nikolai Tiitinen: Kyyhkyn kysymys. Tammi, 2010. Eläinten yhteistyö auttaa pelastamaan luonnon. (L)

Laura Lähteenmäki: North End. Niskaan putoava taivas. WSOY, 2012. Nuortenkirja neljätoistavuotiaan Theklan ja hänen pikkuveljensä vaiheista paikassa, jossa eletään luonnonvarojen loputtua. Kirjasarja. (N)

Mika Wickström: Vastakarvaan. WSOY, 2002.
Kirsi, joka on kettutarhaajan tytär, tutustuu eläinoikeusaktivisteihin ja heidän toimintaansa. (N)

Vanhempien epävarmuus kasvattajina

Kreetta Onkeli: Poika, joka menetti muistinsa. Otava, 2013.
Arto kaatuu ja menettää muistinsa, mutta tutustuu erilaisiin nuoriin, joiden perheissä on omanlaisiaan ongelmia. (L,N)

Muuta hyvää luettavaa?

Ulla Lappalainen (toim.): Sinisen järven rannalla. Suomalaisen kirjallisuuden antologia 1800-luvulta 1930-luvulle. WSOY, 2005. (N)

Kreetta Onkeli: Selityspakki. Otava, 2013. Lasta ymmärtäen kirjoitettuja ”selityksiä” erilaisille lasta pohdituttaville isoille asioille. Esim. Rahapula, Riita, Tavara katosi, sinä et, Odottaminen, Hylkääminen jne. (L, N)

Mistä löydän lisää kirjavinkkejä?

http://www.suomikoulut.fi/uusi/index.php/lukupiiri-i Lukupiirin kirjat ovat Suomi-koulujen tuki ry:n Suomi-kouluille lahjoittamia kirjoja. Oppilaat kirjoittavat niistä omia ajatuksiaan ja arvioita, jotka ovat luettavissa Lukupiirin sivuilla.

http://www.finlit.fi/fili/kolonkolonkolo/
FILIn eli Finnish Literature Exchange on kirjallisuuden asiantuntija- ja vientiorganisaatio, jonka sivuilla on myös lastenkirjailijoita ja lastenkirjoja esittelevä sivusto Kolonkolonkoloa. Täältä löydät tietoa, videoita ja kuvia kirjailijoista ja esimerkkitekstejä heiltä. Esimerkiksi Riitta Jalonen: Tyttö ja naakkapuu sekä Tomi Kontio: Keväällä isä sai siivet.

http://verijuotikas.blogspot.fi/
Täältä voi hakea lasten- ja nuortenkirjoja ikäkauden ja teeman mukaan. Kirjallisuudentutkijoiden ja -harrastajien lyhyitä kuvauksia kirjasta.

lastenkirjahylly.blogspot.com
Tutkija ja kriitikko Päivi Heikkilä-Halttusen blogi, jossa arvioidaan uusia ja vanhempiakin lasten- ja nuortenkirjoja.

Suomi-koulujen tuki ry:n jäsensivut: Miten innostaa lasta lukemaan?

Mitä luettavaa, katseltavaa ja kuunneltavaa netistä löytyy?

www.iltasatu.org
Sivustolla on uusia ja vanhoja satuja ja tarinoita luettavaksi ilmaiseksi miltä tahansa päätelaitteelta.
Sivustossa on tunnettujen suomalaisten kirjailijoiden kirjoja: Kaarina Helakisa – Kristiina Louhi: Sinitukkainen tyttö; Hannele Huovi – Kristiina Louhi: Maailman paras napa, sekä uudempien tulokkaiden kirjoja: Heidi Viherjuuri: Morsiamen iltalento. Kaikkiaan satuja on nyt (2015) yli 30 kappaletta. Sivusto kasvaa.

http://www.yle.fi/lapset
Pikku-Kakkosen sivusto, josta löytyy erilaisia kirjallisuuteen liittyviä aktiviteetteja lapsille.

Ylen ykköskanavan lastenohjelmien sivut tarjoavat puuhaa leikki-ikäisille ja vähän vanhemmille lapsille, taikatempuista palapeleihin http://www.yle/fi/veturila/

Kaikki maailman nallet, kouluikäisille suunnitellut sivut
http://www.meridian.fi/henk/nalle/bear/nalle/index.html

http://www.credo.fi/lastenmaa Lastenmaa on leikki-ikäisten ja pienten koululaisten oma lehti. Sivuilta löytyy satuja ja tarinoita sekä erilaisia aktiviteetteja lapsille.

Kirjailijoiden omat nettisivut, esimerkiksi Tove Jansson -sivusto www.tovejansson.fi

Nuorisolle uutta ja vanhaa runoa: electricverses.com ja nokturno.org.: osasta runoja myös käännöksiä eri kielille. Tarjolla myös upeita videorunoja esimerkiksi oman kirjoittamisen pohjaksi.

kirjasto.fi
Kirjasampo.fi Kirjallisuuden kotisivu.
www.kirjasampo.fi/sivupiiri kiinnostavia nuortenkirjoja ja -kirjailijoita
www.kirjastokaista.fi/prosak-proosaklubit
Videoita suomalaisista kirjailijoista.
digi.kirjastot.fi
Täältä löydät yleisten kirjastojen digitoimaa aineistoa.

Mitä kirjan tai tarinan kanssa voi tehdä?

- **Keskustella**:
  kirjallisuuden perusasioiden selvittely: henkilöt, tapahtumapaikat, juoni, teema, tapahtumapaikka.
  Keskustella kirjan/tarinan teemoista. Esimerkiksi:
  Millainen perhe on?
  Millainen luonto on?
  Mitä ”suomalaisuuteen” kuuluu?

- **Perehtyä asiaan tarkemmin**:
  - Kirjallisuuslehdet (Vinski, Lukufiilis), http://www.lukukeskus.fi/vinski
  - yle.areena.fi,
  - kirjailijavideot YouTubessa.

- **Hyödyntää teknologiaa:**
  ilmaiset e-kirjat, kirjailijoiden omat nettisivut; tutustua tekstin tapahtumapaikkoihin GoogleMapsin avulla (esim. dekkarit, Helsinki-kirjat…).

- **Kirjoittaa yhdessä:**
  hyödyntäen yhteiskirjoittamisen välineitä GoogleDriveä tai WordOnLinea tai muuta vastaavaa kirjoitusalustaa.

- **Blogata:**
  Blogin kirjoittaminen parin kanssa tai ryhmässä. Pariksi tai ryhmän jäseniksi voidaan ottaa myös Suomessa asuvia vastaavanikäisiä oppilaita.

- **Tviitata:**

Twitter.com: oppilaat voivat tviitata sovitusta aiheesta omalla hästägillään (#) tai he voivat seurata valitsemiaan kirjailijoita Twitterissä sovitun ajan.

- **Visualisoida:**
  piirtäminen, valokuvaaminen, videoiminen. Valokuvia ja videoita voidaan jakaa omassa, suljetussa sosiaalisen median ryhmässä.

- **Kirjoittaa tai lukea fanifiktiota:**
  Fanifiktio on fiktiivisiin mediasisältöihin tai tunnettuihin ihmisiin pohjautuvaa kirjallisuutta, jota löytyy netistä. Fanifiktiolle on tyypillistä, että se noudattaa tiettyä tyyliä, esimerkiksi romantiikkaa tai kauhua.
  Fanifiktion kirjoittaja luo lisää sisältöä esim. johonkin kirjaan tuomalla siihen uusia tapahtumia tai henkilöitä.

- **Kuunnella äänikirjoja:**
  http://areena.yle.fi/radio/ohjelmat/aanikirjat

- **Lukea ääneen**

- **Näytellä**

- **Saduttaa:**
  Sano lapselle tai lapsiryhmälle:"Kerro satu (tarina tai juttu). Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat." Kirjoita sitten tarina juuri niin kuin kertoja sen sillä hetkellä haluaa kertoa. Kirjoita se sana sanalta muistiin kertojan nähden. Älä muuta tai korjaa siitä mitään. Kun tarina on valmis, lue se kertojalle, jotta hän voi korjata tai muuttaa sitä, mikäli itse haluaa. Satu on mukava lukea myös muille (lapsille, vanhemmalle tai muille aikuisille), mikäli siihen on kertojan lupa.

- **Pitää lukupiiriä:**
  Lukupiiriä voidaan pitää omassa ryhmässä ja/tai lukupiiriläiset voivat lähettää kirja-arvioitaan Suomikoulut.fi-sivustolle, jossa ne julkaistaan.
  http://www.suomikoulut.fi/uusi/index.php/lukupiiri-i

Miten pojat saisi lukemaan?

Aleksi Delikouras – ”onneksi on Delikourasin kirjat eli Nörtti-sarja! Sitä kautta kirjoihin tarttumaton poika on vihdoin saatu lukemaan.”
Kirjat ovat:
New Game – Nörtti. Otava, 2012.
Next Level - Nörtti Otava, 2013.
Game Over - Nörtti Otava, 2014. (N)
http://www.kirjavideo.fi/category/kirjailijat/aleksi-delikouras/

Kirjoihin liittyviä videoita löydät YouTubesta.

Tarvitaanko Suomi-kouluissa selkokirjoja?

Kyllä ja ei

- Kyllä:

Yhä enemmän lapsia ja nuoria, joilla on kieleen, lukemiseen ja keskittymiseen liittyviä ongelmia.
Suomi-koulujen ryhmät heterogeenisiä: selkokirjoille voi olla tarvetta joillakin lapsista tai nuorista.
Päivi Heikkilä-Halttunen (toim.): Panttivanki ja muita kertomuksia. OPH, 2015.
Kirja sisältää suomalaisten kirjailijoiden 34 selkomuokattua tekstiä, joihin on netissä opettajanopas ja valmiita tehtäviä: www.edu.fi/panttivanki. (N)
http://papunet.net/selko/

- Ei:

Selkokirjojen varsinainen kohderyhmä ovat luki-ja kirjoitushäiriöiset henkilöt. Kirjoihin tehty helpotuksia, jotka eivät ehkä auta meidän kohderyhmäämme esim. vähennetty sivistyssanoja.

Voiko pelien avulla oppia kieltä ja tarinallisuutta?

Kyllä voi. Oppimispelejä kehitetään koko ajan.
Voit etsiä kirjallisuuteen liittyviä pelejä esimerkiksi seuraavilta sivuilta:

Sanomapro: Oppi ja ilo http://www.oppijailo.fi/
ja
Early Learning http://www.earlylearning.fi/

Sanajahti-peli (voi ladata verkkokaupasta mobiililaitteille)

Mitä elokuvia voisimme katsella?

Ennen yhteistä elokuvan katsomista opettajan on hyvä katsoa elokuva ennakkoon ja pohtia sen sopivuutta opetettavalle ryhmälle. Elokuvasta voi myös esimerkiksi poimia sekä vieraampia että hyviä, uusia ilmaisuja ja keskustella niistä oppilaiden kanssa ennen elokuvatuokiota.

Elokuvan katsomista voivat rajoittaa tekijänoikeudelliset seikat. Tämä on hyvä huomioida varsinkin, jos elokuvaa aikoo näyttää koulussa. Suomi-koulujen tuki ry:n jäsensivuilla on tarkat ohjeet tekijänoikeuskysymyksistä http://www. suomikoulut.fi

Suomalaisen laadukkaan lasten- ja nuortenkirjallisuuden pohjalta on tehty myös elokuvia. Tällaisia ovat esimerkiksi

- lapsille:

Risto Räppääjä -elokuvat (kirjat: Sinikka ja Tiina Nopola)
Heinähattu ja Vilttitossu -elokuvat (kirjat: Sinikka ja Tiina Nopola)
Ella-elokuvat (kirjat: Timo Parvela)
Onneli ja Anneli -elokuvat (kirjat: Marjatta Kureniemi)

- nuorille:

Miss Farkku-Suomi (2012)

- perustuu Kauko Röyhkän omaelämäkerralliseen romaaniin; täyttymätön rakkaus ajaa nuoren miehen rockmuusikoksi

Betoniyö (2013)
- Pirjo Honkasalon ohjaus Pirkko Saision romaanista; yksi yö, kaksi veljestä ja viattomuuden traaginen tuho

Tumman veden päällä (2013)
- Peter Franzénin omaelämänkerta; nuoren pojan kasvutarina väkivaltaisen alkoholisti-isän perheessä

Koirankynnen leikkaaja (2004)
- Markku Pölösen elokuva Veikko Huovisen romaanista; sodassa vammautuneen miehen vaellus sodanjälkeisen Suomen työmailla

Nuorisosta kertovia elokuvia (eivät pohjaudu kirjallisuuteen):
Tyttö sinä olet tähti, 2005.
Pitkä kuuma kesä, 1999.
Kohta 18, 2012.
Helmiä ja sikoja, 2003.

Miten hankin koululle oman kirjaston?

Kirjastolla on suuri merkitys lasten kielen kehitykselle, mutta ne ovat tärkeitä myös vanhempien kielen säilymiselle. Kirjasto voi olla koulun tiloissa oleva kaappi tai huone, joskus se voi olla myös kirjahylly opettajan kotona. Kaikilla oppilailla pitää kuitenkin olla mahdollisuus käyttää kirjastoa; sen takia opettajan kotona oleva hylly ei ole suositeltava.

Suomi-Seuran jäsenenä olevat koulut saavat vuosittain 20 kirjaa seurasta. Kirjat voi käydä itse valitsemassa Suomi-Seuran toimiston valikoimista tai voi pyytää, että kirjat valitaan koululle valmiiksi. Suomi-koulujen tuki ry toimittaa Lukupiiri-kirjoja kouluille, jotka ovat ilmoittautuneet Lukupiiriin. Kirjoja tulee koulun kirjastoihin myös vanhemmilta, jotka lahjoittavat kirjoja koululle varsinkin silloin, kun muuttavat maasta.

Kirjastoissa on yleensä myös aikuisille tarkoitettuja kirjoja ja lehtiä, joita vanhemmat voivat lainata. Nekin ovat yleensä vanhempien antamia lahjoituksia.

Suomi-kouluissa on sekä pieniä että "isoja" kirjastoja. Kirjasto on iso, jos siellä on noin tuhat kirjaa. Isommissa kouluissa on myös kirjastonhoitaja, joka pitää kirjastoa auki oppituntien aikana. Yleensä kirjastonhoitaja on joku vanhemmista. Jos vanhemmista ei löydy vapaaehtoista, opettaja joutuu huolehtimaan opetuksen ohella myös kirjastosta.

Mitä kannattaisi lukea, jos haluaa perehtyä tarkemmin lasten- ja nuortenkirjallisuuteen?

- Aerila, J.-A., Soininen, M. & Merisuo-Storm, T. 2013. Monikulttuurinen lasten- ja nuortenkirjallisuus opetuskontekstissa. Kasvatus 3/2013, s. 313–319. (7 s.)
- Huhtala, L. –Grünn, K. –Loivamaa, I. –Laukka, M. (toim.) 2003: Pieni suuri maailma. Suomalaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden historia. Helsinki, Tammi.

- Heikkilä–Halttunen, P. 2013: Lasten- ja nuortenkirjallisuus kyseenalaistaa ja ottaa kantaa. Kirjassa Suomen nykykirjallisuus 1. Lajeja, poetiikkaa. Toim. M. Hallila, Y. Hosiaisluoma, S. Karkulehto, L. Kirstinä ja J. Ojajärvi. Helsinki, SKS.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015: Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Atena.
- Rastas, A. (toim.) 2013. Kaikille lapsille. Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki, SKS.
- http://www.lastenkirjainstituutti.fi/(Haettu 30.10.2015)
- Vinski-lehden sivut: http://www.lukukeskus.fi/vinski (Haettu 20.10.2015)

Toimintaa kielenoppimiseen!

Jenni Alisaari ja Nina Reiman

Nykyisten käsitysten mukaan kielenoppimisessa tärkeintä on kielen käyttö ja merkitysten välittäminen. Miksi siis suomen kielen tunneilla opetettaisiin erikseen rakenteita ja sanastoa, kun samalla voi opettaa oppijoita käyttämään niitä esimerkiksi puheessaan?

Toiminnallinen kielenopetus perustuu sosiokulttuurisille ja käyttöpohjaisille kielenoppimiskäsityksille. Niiden mukaan oppiminen on erilaisten mallien ja säännönmukaisuuksien havaitsemista ja hyödyntämistä. Se perustuu aina kielenkäyttötilanteisiin ja vuorovaikutukseen kielellä. Oppiminen tapahtuu lähikehityksen vyöhykkeellä, mikä tarkoittaa sitä, että oppilas oppii asioita, jotka ovat hieman haastavampia kuin hänen nykyinen taitotasonsa mutta silti hänen ulottuvissaan. Opittu tieto kielestä automaattistuu vähitellen, jolloin sitä voidaan soveltaa uusiin yhteyksiin.

Kielen opetuksessa on tärkeää motivaation luominen ja ylläpitäminen sekä oppilaiden mahdollisuudet osallistua kielenkäyttötilanteisiin. Osallisuuden ja aktiivisuuden myötä oppijoille tarjotaan mahdollisuuksia kielen aktiiviseen ymmärtämiseen ja tuottamiseen, mikä itsessään toimii motivoivana tekijänä kielen opetuksessa. Aidot vuorovaikutustilanteet tekevät kielenkäyttötilanteista mielekkäitä ja luovat oppilaille mahdollisuuksia harjoitella sellaista kielenkäyttöä, jota he tarvitsevat luokan ulkopuolellakin. Toiminnan kautta oppiminen motivoi oppilaita etenkin silloin, kun se yhdistyy heitä kiinnostaviin aiheisiin ja tekemiseen. Suomi-kouluissa toiminnallisuus voi innostaa oppilaita osallistumaan silloinkin, kun takana on jo pitkä arkinen kouluviikko.

Toiminnallisessa kielenopetuksessa on tärkeää luoda oppimisympäristöön turvallinen ilmapiiri, jossa kaikki uskaltavat osallistua oman osaamisensa mukaisesti. Opettajan aito läsnäolo vuorovaikutustilanteissa on tärkeää, sillä hänen tehtävänsä on rohkaista ja tukea oppilaita näiden kielenkäyttöpyrkimyksissä. Positiivinen palaute on ensisijaisen tärkeää myönteisen oppimiskokemuksen saamiseksi.

Monenlaista toimintaa kielen käyttämiseen ja oppimiseen

Kielen oppimisen kannalta on tehokkainta, jos oppilaille tarjotaan helpotusta ymmärtämiseen eri tavoin. Tämä voi tarkoittaa keskustelukumppanin tuottamia erilaisia hänen omaa ilmaisuaan tukevia vihjeitä, kuten eleitä ja osoittamista. Vuorovaikutukseen perustuvissa oppimistilanteissa oppilaille tarjoutuu myös mahdollisuus saada oikea-aikaista tukea paitsi opettajalta myös oppilastovereilta. Tuki mahdollistaa oppilaan suoriutumisen myös hänen senhetkistä taitoaan vaativammista tilanteista, mikä

luo oppimiselle otollisen tilanteen. Kun oppilaan aktiivinen huomio on kielessä ja sen tuottamisessa ja hän todella tuottaa kieltä itse, oppiminen tehostuu entisestään.

Oikeastaan kaikki kielenkäyttö on toimintaa, ja kieltä opitaan käyttämällä sitä monipuolisesti erilaisissa tilanteissa. Toiminnallisessa kielenopetuksessa voidaan esimerkiksi piirtää, leipoa tai pelata jalkapalloa. Myös muut pelit ja leikit toimivat hyvin. Ylipäänsä tärkeää on tehdä asioita kielellä. Esimerkiksi Afrikan tähti -peliä pelattaessa oppilaat oppivat erilaisia ilmauksia suomeksi, kun samalla he saavat myös kurkistuksen suomalaiseen lasten pelikulttuuriin. Kun kieli kytkeytyy oppilaille merkityksellisiin ja tarpeellisiin tilanteisiin ja toimintaan, myös sanastoa, fraaseja, kokonaisia ilmauksia ja rakenteita opitaan juuri niissä yhteyksissä, joissa niitä yleensä käytetäänkin. Toiminnallisessa opetuksessa oppilaat saavat näin haltuunsa idiomaattisia eli suomen kielelle luontevia ja ominaisia kielenkäyttötapoja. Leipoessa opitaan aihepiiriin liittyvän sanaston lisäksi mm. resepteissä tyypillisesti käytettävää kieltä, esimerkiksi mittoja ja imperatiivi- eli käskymuotoja: *lisää jauhot, sekoita varovasti* jne.

Myös vaikkapa tarinan tai sarjakuvan lukeminen on kielellä toimimista. Lukemiseen voi liittää helposti monenlaista muutakin kielellistä toimintaa, jossa aihepiiriä käsitellään kielitaidon eri osa-alueilla. Luetusta voidaan keskustella, sen pohjalta voidaan tehdä pienoisdraamoja, piirtää, laatia omia sarjakuvia jne. Oppilaat on hyvä ottaa mukaan ideoimaan niin lukemista kuin tekemistäkin. Oppilaiden toiveiden, vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden huomioiminen opetuksen valinnoissa motivoi ja sitouttaa oppimiseen. Näin oppilaat pääsevät osallisiksi omaan oppimisprosessiinsa.

Laulut ja lorut ovat oivallista kielenopetukseen sopivaa materiaalia. Niiden avulla voidaan helposti oppia sanastoa ja erilaisia kielen rakenteita. Kielellä voi leikkiä ja hassutella, vaikkei kaikkia sen merkityksiä vielä ymmärtäisikään. Kielellä leikittäessä oppilaiden tietoisuus kielestä kasvaa, ja samalla myös kielitaito lisääntyy. Kun lauluissa ja loruissa sanoihin yhdistyy rytmi ja/tai melodia, sanat ja ilmaukset jäävät helposti oppilaiden mieleen. Näin oppilaat oppivat kuin huomaamatta erilaisia ilmaisukeinoja ja samalla oppilaiden ilmaisuvarmuus lisääntyy. Laulut ja lorut ovat myös luonteva tapa toistaa asioita. Jos näihin ottaa vielä toiminnan ja leikit mukaan, voidaan oppilaita aktivoida monipuolisesti.

Näin rakennan oppimiskokonaisuuksia

Jenni Alisaari ja Nina Reiman

Suomi-kouluissa kannattaa järjestää opetus siten, että oppimiskokonaisuuksien tai kirjallisuuden sisältöjä ja tavoitteita yhdistetään suomen kielen sisältöihin ja tavoitteisiin, jotta opetuksessa saadaan syntymään mielekkäitä kokonaisuuksia. Samassa oppimistilanteessa yhdistyy usein luontevasti useampia tavoitteita ja sisältöjä. Myös toteutuksessa on helppo harjoitella samanaikaisesti kielitaidon eri osa-alueita, kuuntelemista ja puhumista sekä lukemista ja kirjoittamista. Esittelemme tässä muutamia esimerkkejä tällaisista kokonaisuuksista.

3–5-vuotiaat: kuunteleminen ja puhuminen

Alkava kielitaito

suomen kieli		kirjallisuus		toteutus
tavoite	sisältö	tavoite	sisältö	
Lasta tuetaan kysymään ja vastaamaan yksinkertaisiin kysymyksiin ja tervehdyksiin	suomenkieliset lastenlaulut ja -lorut	Lasta ohjataan tutkimaan ikätasolle sopivaa kirjallisuutta leikinomaisesti.	lastenlaulut	Lauletaan lauluja *Missä on peukalo, Käsi oikea sanoo hyvää huomenta* ja *Tässä isäpupu on, tässä äidin näät*. Laulujen yhteydessä leikitään sanoihin sopivia leikkejä.
Kehittyvä kielitaito				
suomen kieli		**oppimiskokonaisuudet**		**toteutus**
tavoite	sisältö			
Lasta tuetaan harjoittelemaan erilaisten esineiden ja asioiden nimeämistä myös arkiympäristöään laajemmin	leikit erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	koti ja perhe: koti, huoneita ja esineitä		Pelataan bingoa tai muistipeliä, jossa on kodin tavaroita. Ikätasosta riippuen pieni osa tavaroista voi olla sellaisia, jotka eivät ole tuttuja lapsen arkiympäristöstä, mutta opettajan tulee tukea lasta niiden tunnistamisessa ja nimeämisessä.

6–8-vuotiaat: kuunteleminen ja puhuminen

Alkava kielitaito			
suomen kieli		**oppimiskokonaisuudet**	**toteutus**
tavoite	sisältö		
Oppilasta tuetaan kertomaan perustiedot itsestään.	helpot kysymykset ja niihin vastaaminen TAI erilaiset vuorovaikutustilanteet oppilaiden kiinnostuksen kohteiden ja tarpeiden mukaan.	koti ja perhe: oma perhe	Vanhemmat tai edistyneemmät oppilaat haastattelevat alkavan kielitaidon oppilaita: millainen perhe sinulla on? Haastattelun kysymykset on hyvä tehdä valmiiksi ennen haastattelua vaikkapa edellisellä opetuskerralla. Haastattelut voidaan videoida ja katsoa myöhemmin yhdessä.
Kehittyvä kielitaito			
suomen kieli		**oppimiskokonaisuudet**	**toteutus**
tavoite	sisältö		
Oppilasta tuetaan kysymään ja vastaamaan kysymyksiin (osa isommasta tavoitteesta) JA/TAI Oppilasta tuetaan osallistumaan itselle tuttua aihetta käsittelevään keskusteluun vastavuoroisesti kertoen ja kuunnellen	erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen JA/TAI erilaiset vuorovaikutustilanteet oppilaiden kiinnostuksen kohteiden ja tarpeiden mukaan	koti ja perhe: laajemmin kotiympäristö ja asuminen	Oppilaat haastattelevat toisiaan. Millaisessa talossa sinä asut? Millainen koti sinulla on? Mitä sinulla on huoneessasi? Jne. Haastattelut voidaan videoida ja katsoa myöhemmin yhdessä.TAI Keskustellaan pareittain tai pienryhmissä aiheesta ”Millainen olisi sinun unelmahuoneesi?” Jokainen kertoo ja esittää toisille vuorollaan lisäkysymyksiä. Voidaan myös piirtää unelmahuoneet ja esitellä ne sitten vuorotellen koko ryhmälle.

9–12-vuotiaat: lukeminen ja kirjoittaminen

<table>
<tr><td colspan="4">Alkava kielitaito</td></tr>
<tr><td colspan="2">suomen kieli</td><td>oppimiskokonaisuudet</td><td rowspan="2">toteutus</td></tr>
<tr><td>tavoite</td><td>sisältö</td><td rowspan="2">harrastukset ja kulttuuri</td></tr>
<tr><td>Oppilasta ohjataan lukemaan ja kirjoittamaan itselleen tarpeellisia tekstejä.</td><td>kirjoittamisessa tarvittava kieli: erilaiset fraasit ja ilmaukset</td><td>ystäväkirjan sivun täyttäminen</td></tr>
<tr><td colspan="4">Kehittyvä kielitaito</td></tr>
<tr><td colspan="2">suomen kieli</td><td>oppimiskokonaisuudet</td><td rowspan="2">toteutus</td></tr>
<tr><td>tavoite</td><td>sisältö</td><td rowspan="2">harrastukset ja kulttuuri</td></tr>
<tr><td>Oppilasta ohjataan lukemaan ja kirjoittamaan monimuotoisia itselleen tarpeellisia tekstejä.</td><td>kirjoittamisessa tarvittava kieli: epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen</td><td>Luetaan toisten kirjoittamat ystäväkirjan sivut. Valitaan yksi henkilö, jota haastatellaan (tai opettaja ohjeistaa parien muodostamisen). Haastattelun perusteella kirjoitetaan lyhyt uutinen, kuvaus tai esittely toisesta koulun lehteen, blogiin tai muuhun yhteiseen sosiaaliseen mediaan.</td></tr>
</table>

13–18-vuotiaat: lukeminen ja kirjoittaminen

Alkava kielitaito				
suomen kieli		**kirjallisuus**		**toteutus**
tavoite	sisältö	tavoite	sisältö	
Oppilasta ohjataan lukemaan ja kirjoittamaan itselleen tarpeellisia tekstejä sekä itsenäisesti että ryhmässä	erilaisten epämuodollis-ten tekstien lukeminen ja kirjoittaminen tuetusti yhdessä	Oppilasta ohjataan kehittämään monilukutaitoaan tuottamalla ja lukemalla suomea eri viestintävälinein.	kaunokirjalli-suus ikätason mukaan (suomalaisen nykykirjallisuu-den ja klassikkojen keskeisimmät tekstit) JA kirjallisuus-aiheinen tviittaaminen tai muu sosiaalinen media	Tutustutaan yhdessä valittuun lyhyeen suomalaiseen kirjallisuuskat-kelmaan (voi olla myös selkokielinen). Tukena voidaan käyttää esim. käännöstä tai apukysymyksiä. Keskustellaan yhdessä henkilöistä. Ryhmä luo yhdessä Facebook-sivun tai -päivityksen tai Twitter-tviitin jonkin em. kirjallisuuskat-kelman henkilön nimissä.
Kehittyvä kielitaito				
suomen kieli		**kirjallisuus**		**toteutus**
tavoite	sisältö	tavoite	sisältö	
Oppilasta ohjataan lukemaan ja kirjoittamaan monimuotoisia, itselleen tarpeellisia tekstejä.	eri tyylilajit ja rekisterit	Oppilasta ohjataan avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään JA kehittämään monilukutaitoaan tuottamalla ja lukemalla suomea eri viestintävälinein.	musiikki, jossa suomenkieliset sanat	Kuunnellaan erityylisiä suomenkielisiä kappaleita (esim. Jukka Poika, Elastinen, Sanni) ja tarkastellaan erilaisia tyylillisiä eroja ilmauksissa. Tämän jälkeen kirjoitetaan ryhmän oma sanoitus tai runo oppilaiden valitsemalla tyylillä.
Itsenäinen kielitaito				
suomen kieli	**kirjallisuus**	**kirjallisuus**		**toteutus**

tavoite	sisältö	tavoite	sisältö	
Oppilasta ohjataan tuottamaan monipuolisesti erilaisia asiatekstejä ja fiktiivisiä tekstejä.	eri tyylilajit ja rekisterit	Oppilasta ohjataan avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään. JA kehittämään monilukutaitoaan tuottamalla ja lukemalla suomea eri viestintävälinen	musiikki, jossa suomenkieliset sanat	Kuunnellaan erityylisiä suomenkielisiä kappaleita (esim. Jukka Poika, Elastinen, Sanni) ja voidaan myös katsoa esim. YouTube-videoita näistä. Tarkastellaan erilaisia tyylillisiä eroja sekä rekistereitä (esim. puhekieli) ilmauksissa. Tämän jälkeen kirjoitetaan oma runo tai sanoitus itse valitun kappaleen melodiaan kunkin oppilaan itse valitsemalla tyylillä.

Miten arvioin oppimista?

Jenni Alisaari ja Nina Reiman

Jotta Suomi-koulun oppilaiden suomen kielen kehitystä ja ylipäänsä oppimista voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla, on tärkeää, että oppilaat tiedostuvat omasta oppimisestaan ja ottavat siitä vastuuta. Kun opettaja arvioi oppilaidensa osaamista, on tärkeää, että hän tunnistaa, mitä kaikkea oppilas jo osaa ja mikä on vasta aluillaan. On tärkeää, että pientäkin kielitaitoa arvostetaan, ja tämä pitää tehdä myös oppilaille näkyväksi.

Ei ole olemassa yksiselitteistä kriteerilistaa siitä, millaisia asioita kielitaidosta pitäisi arvioida. On vain erilaisia käsityksiä siitä, mitä hyvään kielitaitoon kuuluu. Jokaisen opettajan olisikin hyvä pohtia, mitä hänen mielestään tarkoitetaan esimerkiksi hyvällä puhumisen tai kirjoittamisen taidolla. Opettajan omat arvostukset näkyvät myös siinä, millaisia tavoitteita opetukselle asetetaan tai minkä taidon kehittymistä seurataan. Nämä vaikuttavat suoraan siihen, mitä asioita ja miten oppilaille opetetaan ja mitä ja miten arvioidaan.

Palaute kielitaidosta vahvistamaan oppilaan käsitystä osaamisestaan

Yksittäisten kielitiedon osien opettamisen ja arvioinnin sijasta pitäisikin pohtia, miten kielitietouden avulla kehitetään kielitaitoa, ja miten kielitietouden sijasta myös arvioitaisiin kielitaitoa eli sitä, mitä

oppilaat osaavat taidoillaan tehdä. Kielitaidon arvioinnilla ja siitä saadulla palautteella on vaikutusta myös siihen, millaisina oppijoina oppilaat näkevät itsensä. Tämän vuoksi olisi tärkeää pohtia, miten arvioinnista ja palautteen antamisesta saadaan oppilasta voimaannuttavia ja hänen oppijaminäkuvaansa vahvistavia tekijöitä. Sen lisäksi, että oppilas saa arvioinnista tietoa siitä, mitä hän osaa, hän myös muodostaa käsityksen itsestään oppijana: arviointi rakentaa oppijassa myös mielikuvan siitä, mitä ylipäänsä taito ja osaaminen ovat.

Arvioijan on pidettävä kirkkaana mielessään, mitä asiaa hän kulloinkin arvioi. Jos tavoitteena on tuottaa ymmärrettävä kirjoitettu viesti, arvioinnin tulee kohdistua sisällön ymmärrettävyyteen, ei oikeinkirjoitus- tai kielioppivirheisiin. Oppija oppii pitämään tärkeinä yleensä niitä asioita, jotka ovat arvioinnin kohteena: mikäli arviointi keskittyy pitämään oikeinkirjoitusta tärkeämpänä kuin sisältöä, myös oppija alkaa arvostaa oikeinkirjoitusta viestivyyden kustannuksella. Tällä saattaa olla kielteisiä vaikutuksia motivaatioon.

Oppilaan näkökulmasta arvioinnilla on merkittävä vaikutus motivaatioon sekä oppimiseen sitoutumiseen. Arvioinnin pitäisi auttaa oppilasta sekä muodostamaan oppimiselleen uusia tavoitteita että myös arvioimaan jo opittuja asioita. Oppilaan pitää saada realistista tietoa siitä, onko hän saavuttanut asetetut tavoitteet. Opettajan näkökulmasta taas arviointi tuo arvokasta tietoa siitä, mitä oppilaalle tulisi opettaa seuraavaksi ja millaisissa asioissa oppilas tarvitsee erityisesti tukea kielitaitonsa kehittämisessä.

Monipuolista kielen eri osa-alueiden arviointia

Opettajan on hyvä tiedostaa, että kielen eri osa-alueet (puhuminen, kuunteleminen, kirjoittaminen ja luetun ymmärtäminen) kehittyvät eri tahtiin. Yleensä tuottamisen taidot kehittyvät hitaammin kuin ymmärtämisen taidot. On tärkeää, että oppilaan kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti eri osa-alueiden osalta, jotta oppilaalla, perheellä ja opettajalla on realistinen käsitys oppilaan kielitaidosta. Varsinkin ymmärtämistaidoista on usein vaikea tehdä luotettavia päätelmiä sen perusteella, miten oppilaat näyttävät tunnilla ymmärtävän. Ymmärtämisen havainnoinnin tueksi voi teettää silloin tällöin esimerkiksi jonkin ymmärtämistehtävän Suomi-kouluille laaditun **Kielipuntarin** tehtäväpankista (http://www.oph.fi/julkaisut/2011/kielipuntari).

Kielipuntariin on laadittu omat tehtäväpaketit eri-ikäisille oppilaille, 6–7-, 8–9-, 10–12- ja 13–15-vuotiaille. Näistä opettaja voi valita oppilaiden iän mukaan sopivia tehtäviä eri kielitaidon osa-alueille. 10–15-vuotiaille on iän lisäksi valittavana joko A- tai B-paketti oppilaiden kielitaidon tason mukaan. Niin sanotut porttitehtävät ovat nopeasti suoritettavia tukitehtäviä, jotka auttavat opettajaa valitsemaan sopivan tasoisen tehtäväpaketin.

Kielipuntarin tehtäväkokonaisuuden teettämällä oppilaille voi laatia kielitaitoprofiilin, josta näkyy kielitaidon taso kullakin kielitaidon osa-alueella. Profiili havainnollistaa myös oppilaille ja heidän vanhemmilleen osa-alueiden kehitysvaihetta. Kielipuntaria voi kuitenkin käyttää myös täydentämässä opettajan jatkuvaa havainnointia ja sanallista palautetta siten, että tehtäväpaketeista tehdään Suomi-koulutunnin aiheen tai harjoituksen kohteena olevan taitoalueen mukaan jokin tehtävä tai pari tehtävää. Opettaja voi arvioida tehtävän Kielipuntarin ohjeiden mukaan itse tai tehtävä voidaan arvioida luokassa yhdessä. Kun Kielipuntari-materiaalia käytetään harjoittelun tukena, on hyvä käydä oppilaiden kanssa yhdessä läpi oikeat vastaukset. Esimerkiksi kuuntelutehtävissä nauhoite voidaan kuunnella uudelleen ja

tarkistaa, että kaikki huomaavat, mistä kohdasta oikea vastaus löytyy. Samalla voidaan pohtia, miksi jokin kohta oli helppo tai vaikea. Näin tullaan harjoitelleeksi myös kuuntelemisen strategioita.

Oppilaille on tärkeää antaa positiivisia onnistumisen kokemuksia arvioinnissa. Arvioinnissa on hyvä ottaa esiin, millaisia taitoja tänä opiskeluvuonna on tullut lisää. Seuraavat ilmaukset havainnollistavat, miten edistymistä voidaan tehdä näkyväksi kielitaidon alkuvaiheessa:

Ymmärrät opettajan antamat lyhyet ohjeet.
Osaat kertoa lyhyesti itsestäsi ja arkielämän asioista.
Luet tuttuja sanoja.
Osaat kirjoittaa tavallisia sanoja.

Arvioinnista tulee haasteellista, jos se perustuu yksittäisiin kielen näytteisiin. Luotettavampaa arvioinnista tekee kielen kehittymisen seuraaminen jatkuvasti. Opettaja voi tehdä pieniä huomioita oppilaidensa kielitaidosta jokaisella opetuskerralla. Näitä huomioita on hyvä merkitä muistiin esimerkiksi taulukkoon, johon opettaja voi koota ryhmän tai oppilaiden oppimistavoitteet ja osaamisen tason (esimerkki alla). Oppilaat voivat myös itse arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan samoista kriteereistä laadituilla itsearviointiväittämillä (”osaan kysyä ja vastata yksinkertaisiin kysymyksiin” jne.).

Lähteet ja lisää luettavaa:
Oulun kaupungin suomen kielen taidon arviointilauseet: http://www.ouka.fi/oulu/koulutus-ja-opiskelu/s2-opetuksen-materiaalia
Eurooppalainen kielisalkku: http://www.edu.fi/kielisalkku
Suomi toisena kielenä -tukiaineiston kehittyvän kielitaidon asteikko:
http://edu.fi/download/171565_S2_Tasokuvaus_liite_tukimateriaaliin_1.10.2015_final.pdf

Esimerkki arviointitaulukosta

PUHUMINEN JA KUULLUN YMMÄRTÄMINEN 6–8-vuotiaat

	osaa hyvin	osaa vaihtelevasti	tarvitsee vielä harjoitusta	asiaa ei ole vielä harjoiteltu
- osaa kysyä ja vastata yksinkertaisiin, itseään koskeviin kysymyksiin eri tilanteissa				
- osaa kertoa perustiedot itsestään				
- osaa ilmaista välittömät tarpeensa				
- ymmärtää kuulemastaan puheesta aiheen				
- ymmärtää				

yksinkertaisia ohjeita ja viestejä				
- osaa ilmaista, ymmärtääkö kuulemaansa				
- osaa pyytää toistamaan				
- osaa nimetä erilaisia asioita ja esineitä lähiympäristöstä än				
- osaa suomeksi luvut 1−20				
- osaa ääntää sanoja ja lauseita melko ymmärrettävästi				
- osaa kysyä ja vastata yksinkertaisiin, itseään koskeviin kysymyksiin eri tilanteissa				
- osaa kertoa perustiedot itsestään				
- osaa ilmaista välittömät tarpeensa				
- ymmärtää kuulemastaan puheesta aiheen				

Todistukset

Jokainen Suomi-koulu voi päättää, antaako se oppilailleen todistuksia. Todistuksen antamisen etuna voi pitää sitä, että se auttaa oppilasta arvioimaan, kuinka hyvin hän on lukuvuoden aikana saavuttanut tavoitteet. Todistus suomen kielen taidosta voi olla erityisen tärkeä oppilaalle, joka suunnittelee muuttoa Suomeen.

Tässä on esitelty niistä kolme todistuspohjaa.

TODISTUS 1

Suomi-koulun nimi

Lukuvuonna 20__/20__ koulussamme on ollut suomen kielen opetusta _____ tuntia.
_____(oppilaan nimi) on osallistunut opetukseen _____tuntia.
Lukuvuoden aikana on opiskeltu seuraavia asioita:
_____
_____
_____
(Tähän opettaja voi halutessaan jatkaa, miten oppilas on kehittynyt lukuvuoden aikana.)

Paikka ja päiväys

Opettajan nimi

TODISTUS 2

Suomi-koulun nimi

Oppilas _____on saanut opetusta lukuvuonna 20__/20___ _____ / tuntia.

Oppilas

[ ] osaa kirjoittaa nimensä
[ ] osaa kirjoittaa kirjaimia ja numeroita
[ ] tunnistaa ja osaa nimetä suomalaiset aakkoset
[ ] kuuntelee lyhyehkön tarinan tai kuuntelutehtävän
[ ] ilmaisee itseään suomen kielellä
[ ] kirjoittaa lyhyitä lauseita

[ ] lukee helppoa suomenkielistä tekstiä.

Muut huomiot:

Paikka ja päiväys

Opettajan nimi

TODISTUS 3

Suomi-koulun nimi

Oppilas:
Syntymäaika: Luokka/ryhmä:
Lukuvuosi: Läsnäolot:

Suomen kieli	Sanallinen arviointi

Kuunteleminen	
Puhuminen	
Lukeminen	
Kirjoittaminen	
Kirjallisuus	
Kulttuurintuntemus	
Oppimiskokonaisuudet	

Paikka ja päiväys

Opettajan nimi

Linkkivinkkejä

Koonnut Christina Alho

Linkit on jaoteltu suuntaa antavasti ikäryhmittäin. Linkkien tarjoamaa materiaalia voi kuitenkin hyödyntää myös nuorempien tai vanhempien oppilaiden opetuksen tukena.

Suomen kielen opetukseen liittyviä linkkejä

3–5-vuotiaat	**6–8-vuotiaat**	**9–12-vuotiaat**	**13–18-vuotiaat**
Lasten oma radio. Radioeläimet - kuunnelma. http://www.lastenomaradio.fi/wordp/?page_id=305	**Ekapeli** (Lukimat). Lukutaidon perusteita harjoittava tietokonepeli. Eri vaikeustasoja. http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli	**Ekapeli** (Lukimat). Lukutaidon perusteita harjoittava tietokonepeli. Eri vaikeustasoja. http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli	**Uusi Tekstitulkki.** Lukemisto ja tehtäväkokoelma. Suomi-koulut voivat tilata ilmaisen pdf-tiedoston tai paperisen version. Tilaukset anne.helttunen@aidinkielenopettajainliitto.fi. http://www.suomikoulut.fi/uusi/index.php/uusi-tekstitulkki
Satunetti. Kuunneltavia satuja. http://www.satunetti.fi/	**Luki-Luukas.** Lukemisen ja kirjoittamisen interaktiivisia	**Luki-Luukas.** Lukemisen ja kirjoittamisen interaktiivisia	

	harjoituksia. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/lukiluukas/	harjoituksia. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/lukiluukas/	
Satuhieronta joulukalenteri. Satu luetaan ääneen ja samalla lapsi saa satua elävöittävää hierontaa. http://satuhierontatunnit.fi/kalenteri/	**Digital Dialects.** Sanavarastoa kasvattavia pelejä. Sisältää kuuntelua. http://www.digitaldialects.com/Finnish.htm	**Digital Dialects.** Sanavarastoa kasvattavia pelejä. Sisältää kuuntelua. http://www.digitaldialects.com/Finnish.htm	
Kuvasanasto maahanmuuttajalapsille. http://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-maahanmuuttajalapsille	**Kuvasanasto maahanmuuttajalapsille.** http://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-maahanmuuttajalapsille	**Kirjakuja.** Äidinkielen interaktiivisia harjoituksia. http://www.kirjakuja.fi/	
	Videopensseli. Muoto-, väri- ja kirjainoppia videokameralla. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/videopensseli_web2015.pdf	**Kalevalan kankahilla.** Tietoa Kalevalasta ja interaktiivisia tehtäviä. http://www.kalevalasecura.fi/kalevalankankahilla/	**Kalevalan kankahilla.** Tietoa Kalevalasta ja interaktiivisia tehtäviä. http://www.kalevalasecura.fi/kalevalankankahilla/
	Taikalamppu-menetelmän opas. Oivaltavaa käytännön dramaturgiaa elokuvatyöpajoihin. Draamakasvatusta. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Taikalamppu_110705_web.pdf	**Taikalamppu-menetelmän opas. Oivaltavaa käytännön dramaturgiaa elokuvatyöpajoihin.** Draamakasvatusta. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Taikalamppu_110705_web.pdf	
	Sanapaja. Palvelu, johon kerätään eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeita sanoja ja käsitteitä. http://sanapaja.edu.fi/	**Sanapaja.** Palvelu, johon kerätään eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeita sanoja ja käsitteitä. http://sanapaja.edu.fi/	**Sanapaja.** Palvelu, johon kerätään eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeita sanoja ja käsitteitä. http://sanapaja.edu.fi/

Kulttuuri-identiteettiä ja kansainvälisyyskasvatusta tukevia linkkejä

3–5-vuotiaat	**6–8-vuotiaat**	**9–12-vuotiaat**	**13–18-vuotiaat**
Kulttuurin vuosikello. Vuoden ajan tapahtumat.	**Kulttuurin vuosikello.** Vuoden ajan tapahtumat.	**Kulttuurin vuosikello.** Vuoden ajan tapahtumat.	**Kulttuurin vuosikello.** Vuoden ajan tapahtumat.

http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kulttuurin-vuosikello/	http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kulttuurin-vuosikello/	http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kulttuurin-vuosikello/	http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kulttuurin-vuosikello/
Satakieli tarinankeruumatkalla. Kulttuuriperintökasvatukseen liittyvää tulostettavaa materiaalia työskentelyyn päiväkodeissa. http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/10/Satakieli-tarinankeruumatkalla.pdf	**Satakieli tarinankeruumatkalla.** Kulttuuriperintökasvatukseen liittyvää tulostettavaa materiaalia työskentelyyn päiväkodeissa. http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/10/Satakieli-tarinankeruumatkalla.pdf	**Kovat kertoimet - peli.** Verkossa pelattava peli, joka opettaa pakolaisuuteen liittyviä asioita. Myös opettajan opas. http://www.pakolaisapu.fi/fi/koulut/kovat-kertoimet-peli.html	**Kovat kertoimet - peli.** Verkossa pelattava peli, joka opettaa pakolaisuuteen liittyviä asioita. Myös opettajan opas. http://www.pakolaisapu.fi/fi/koulut/kovat-kertoimet-peli.html
Maailmankoulu. Paljon monipuolisia kansainvälisyyskasvatuksen materiaaleja varhaiskasvatukseen. http://www.maailmankoulu.fi/node/41	**Maailmankoulu.** Paljon monipuolisia kansainvälisyyskasvatuksen materiaaleja varhaiskasvatukseen. http://www.maailmankoulu.fi/node/41		**Taksvärkki.** Kambodzhaan liittyviä tehtäviä. Eri oppiaineita. http://www.taksvarkki.fi/kambodzha/kambodzha/oppimateriaali/index.html
	Kukako. Kulttuuria kaikista kolkista. Tulostettavia tehtäviä ja kysymyksiä liittyen omaan sukuun ja suomalaisuuteen. http://www.kukako.fi/tehtavat/index.html	**Kukako. Kulttuuria kaikista kolkista.** Tulostettavia tehtäviä ja kysymyksiä liittyen omaan sukuun ja suomalaisuuteen. http://www.kukako.fi/tehtavat/index.html	**Taksvärkki.** Nepaliin liittyvää oppimateriaalia. http://www.taksvarkki.fi/nepal2015/15/oppitunneille/oppituntitehtavia/
			We are Europe. Sivustolla on paljon materiaalia Euroopan maista 10-14-vuotiaille. Projektin myötä tulossa nuorten omia näkemyksiä maista. http://www.we-are-europe.net/
			Oppimateriaali elokuvaan Leijapoika. Sivusto ei sisällä elokuvaa. http://www.koulukino.fi/uploads/material/leijapoika_25.6.08.pdf

Luonnontieteellisiin aiheisiin liittyviä linkkejä

3–5-vuotiaat	6–8-vuotiaat	9–12-vuotiaat	13–18-vuotiaat
Materiaalit Opeta & Opi. Metsäyhdistyksen monipuolisia materiaaleja. http://www.smy.fi/materiaalikategoria/opeta-opi/	**Materiaalit Opeta & Opi.** Metsäyhdistyksen monipuolisia materiaaleja. http://www.smy.fi/materiaalikategoria/opeta-opi/	**Materiaalit Opeta & Opi.** Metsäyhdistyksen monipuolisia materiaaleja. http://www.smy.fi/materiaalikategoria/opeta-opi/	**Materiaalit Opeta & Opi.** Metsäyhdistyksen monipuolisia materiaaleja. http://www.smy.fi/materiaalikategoria/opeta-opi/
Luontoportti. Paljon tietoa Suomen luonnosta. http://www.luontoportti.com/suomi/fi	**Luontoportti.** Paljon tietoa Suomen luonnosta. http://www.luontoportti.com/suomi/fi	**Luontoportti.** Paljon tietoa Suomen luonnosta. http://www.luontoportti.com/suomi/fi	
Jippo. Luonnontieteitä, matematiikkaa ja teknologiaa lapsille. http://www.ejippo.fi/	**Jippo.** Luonnontieteitä, matematiikkaa ja teknologiaa lapsille. http://www.ejippo.fi/	**Mappa.** Kestävä kehitys. Ympäristökasvatuksen monipuolisia materiaaleja. https://mappa.fi/fi/etusivu	**Mappa.** Kestävä kehitys. Ympäristökasvatuksen monipuolisia materiaaleja. https://mappa.fi/fi/etusivu
	Tutkimusmatka 1-6 Ympäristöoppi (OPS 2016). Tehtäväpaketti ja lautapeli. http://www.otava.fi/oppimateriaalit/luokat1-6/tutkimusmatka/	**Tutkimusmatka 1-6 Ympäristöoppi (OPS 2016).** Tehtäväpaketti ja lautapeli. http://www.otava.fi/oppimateriaalit/luokat1-6/tutkimusmatka/	
	Tehtäviä kulttuuriympäristöstä. http://kulttuurinvuosikello-fi-bin.directo.fi/@Bin/5c30a76c22ad6313939720c5376712c8/1447412530/application/pdf/131036/Teht%C3%A4vi%C3%A4%20kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6st%C3%A4%20EMILIA%20LAHTI.pdf	**Tehtäviä kulttuuriympäristöstä.** http://kulttuurinvuosikello-fi-bin.directo.fi/@Bin/5c30a76c22ad6313939720c5376712c8/1447412530/application/pdf/131036/Teht%C3%A4vi%C3%A4%20kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6st%C3%A4%20EMILIA%20LAHTI.pdf	
	Suomen sää. Interaktiivinen sivusto. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/suomensaa/	**Suomen sää.** Interaktiivinen sivusto. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/suomensaa/	
	Hannan talo - ja piilevät vaarat. Interaktiivinen peli 2.-6.-	**Hannan talo - ja piilevät vaarat.** Interaktiivinen peli 2.-	

	luokkalaisille vaarallisista kemikaaleista. http://www.hannantalo.fi/	6.-luokkalaisille vaarallisista kemikaaleista. http://www.hannantalo.fi/	
	Luomus. Tietoa ja tehtäviä suomalaisesta luonnosta. Luonnontieteellisen keskusmuseon ja Luonto-Liiton yhteinen sivusto. http://koivu.luomus.fi/lapset/	**Maatilan antimet.** Maatilan antimet -esite kuvaa nykyaikaista suomalaista ruuantuotantoa maatiloilla, maanviljelijän työtä ja maatilan elämää. Sisältää tulostettavia tehtäviä. https://www.mtk.fi/julkaisut/oppimateriaali/fi_FI/maatilan_antimet/	
	Rahalaakso. Peli, jossa harjoitellaan rahan ansaitsemista ja käyttämistä ostoksiin. http://www.rahalaakso.fi/		
Roolipeli Neuvokkaat. Tulostettava korttipeli, jonka avulla pohditaan kestävää elämäntapaa ja kulutuskäyttäytymistä. Etsi perheesi. http://www.kkv.fi/opettajalle/kestava-kulutus/oppimateriaalit/roolipeli-neuvokkaat/neuvokkaat-varhaiskasvatukseen/	**Roolipeli Neuvokkaat.** Tulostettava korttipeli, jonka avulla pohditaan kestävää elämäntapaa ja kulutuskäyttäytymistä. Leikkejä. http://www.kkv.fi/opettajalle/kestava-kulutus/oppimateriaalit/roolipeli-neuvokkaat/neuvokkaat-lisavinkit/	**Roolipeli Neuvokkaat.** Tulostettava korttipeli, jonka avulla pohditaan kestävää elämäntapaa ja kulutuskäyttäytymistä. http://www.kkv.fi/opettajalle/kestava-kulutus/oppimateriaalit/roolipeli-neuvokkaat/	**Roolipeli Neuvokkaat.** Tulostettava korttipeli, jonka avulla pohditaan kestävää elämäntapaa ja kulutuskäyttäytymistä. http://www.kkv.fi/opettajalle/kestava-kulutus/oppimateriaalit/roolipeli-neuvokkaat/

Suomen historiaan ja taidehistoriaan liittyviä linkkejä

3–5-vuotiaat	**6–8-vuotiaat**	**9–12-vuotiaat**	**13–18-vuotiaat**
	Tehtäviä kulttuuriympäristöstä. http://kulttuurinvuosikello-fi-bin.directo.fi/@Bin/5c30a76c22ad6313939720c5376712c8/1447412530/application/pdf/131036/Teht%C3%A4vi%C3%	**Tehtäviä kulttuuriympäristöstä.** http://kulttuurinvuosikello-fi-bin.directo.fi/@Bin/5c30a76c22ad6313939720c5376712c8/1447412530/application/pdf/1	**Päivä Eilisessä.** Työpajoja, joissa tutustutaan suomalaiseen talonpoikaishistoriaan. Aikakauden sanastoa. http://www3.jkl.fi/ksmuseo/paivaeilisessa/paja/ohj.html

	A4%20kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6st%C3%A4%20EMILIA%20LAHTI.pdf	31036/Teht%C3%A4vi%C3%A4%20kulttuuriymp%C3%A4rist%C3%B6st%C3%A4%20EMILIA%20LAHTI.pdf	
	Suomen Linnat oppimateriaali. http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/suomen_linnat/suomen-linnat-oppimateriaali/	**Suomen Linnat oppimateriaali.** http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/suomen_linnat/suomen-linnat-oppimateriaali/	
		Kuvia ja mielikuvia Suomesta - koulujen kuvataulut. Sisältää kysymyksiä aiheesta. http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kuvia-ja-mielikuvia-suomesta-kou/	**Kuvia ja mielikuvia Suomesta - koulujen kuvataulut.** Sisältää kysymyksiä aiheesta. http://www.kulttuurinvuosikello.fi/opetuksen-tueksi/kuvia-ja-mielikuvia-suomesta-kou/
		Tiimalasi. Suomen keskiajasta kertova sivusto. Tietoa, tehtäviä ja kysymyksiä. http://edu.turku.fi/tiimalasi/	**Tiimalasi.** Suomen keskiajasta kertova sivusto. Tietoa, tehtäviä ja kysymyksiä. http://edu.turku.fi/tiimalasi/
		Kansallismuseon opetuspaketit. Suomen historiaan liittyvää tietoa. http://www.kansallismuseo.fi/fi/kansallismuseo/opetus/opetuspaketit	**Kansallismuseon opetuspaketit.** Suomen historiaan liittyvää tietoa. http://www.kansallismuseo.fi/fi/kansallismuseo/opetus/opetuspaketit
		Jälleenrakennuskausi. Sodan jälkeisestä Suomesta 1960-luvulle. Tietoa ja tehtäviä. http://jalleenrakennuskausi.fi/#	**Jälleenrakennuskausi. Sodan jälkeisestä Suomesta 1960-luvulle.** Tietoa ja tehtäviä. http://jalleenrakennuskausi.fi/#
		Puukausi. Suomalaiseen rakennusperinteeseen ja elämäntapoihin liittyvää materiaalia. http://www.nba.fi/puukausi/	**Puukausi.** Suomalaiseen rakennusperinteeseen ja elämäntapoihin liittyvää materiaalia. http://www.nba.fi/puukausi/

	Ateneumin kokoelman taideteoksia. https://www.google.com/culturalinstitute/collection/ateneum-art-museum?projectId=art-project	**Ateneumin kokoelman taideteoksia.** https://www.google.com/culturalinstitute/collection/ateneum-art-museum?projectId=art-project	**Ateneumin kokoelman taideteoksia.** https://www.google.com/culturalinstitute/collection/ateneum-art-museum?projectId=art-project
	Kansallisgalleria. Valtion taidemuseon kokoelma verkossa. http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fwandora.org%2Fsi%2Ffng%2Fheadclass%2FMaalaus	**Kansallisgalleria.** Valtion taidemuseon kokoelma verkossa. http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fwandora.org%2Fsi%2Ffng%2Fheadclass%2FMaalaus	**Kansallisgalleria.** Valtion taidemuseon kokoelma verkossa. http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fwandora.org%2Fsi%2Ffng%2Fheadclass%2FMaalaus
	Suomen kuvataiteen kultakausi. Suomen taiteesta Kultakaudella kertova sivusto. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/kultakausi/	**Suomen kuvataiteen kultakausi.** Suomen taiteesta Kultakaudella kertova sivusto. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/kultakausi/	**Suomen kuvataiteen kultakausi.** Suomen taiteesta Kultakaudella kertova sivusto. http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/kultakausi/

Mediakasvatukseen liittyviä linkkejä

3–5-vuotiaat	**6–8-vuotiaat**	**9–12-vuotiaat**	**13–18-vuotiaat**
Mediahyrrä. Mediakasvatusta päiväkoteihin, kerhoihin ja alakouluun. http://mediahyrra.mediakasvatus.fi/	**Mediahyrrä.** Mediakasvatusta päiväkoteihin, kerhoihin ja alakouluun. http://mediahyrra.mediakasvatus.fi/	**Mediahyrrä.** Mediakasvatusta päiväkoteihin, kerhoihin ja alakouluun. http://mediahyrra.mediakasvatus.fi/	**Lapset kriisien kuvissa - tehtäväkokoelma**, joka edistää kuvien tulkintaa ja lasten aseman ymmärtämistä eri maissa. http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/lapset-kriisien-kuvissa/
	Kamerakynäpakka. 52 ideaa opetukseen ja videokameran käyttöön. http://koulut.tampere.fi/media/ON/mediakortit/mediapeli.html	**Kamerakynäpakka**. 52 ideaa opetukseen ja videokameran käyttöön. http://koulut.tampere.fi/media/ON/mediakortit/mediapeli.html	**Kamerakynäpakka**. 52 ideaa opetukseen ja videokameran käyttöön. http://koulut.tampere.fi/media/ON/mediakortit/mediapeli.html
Leffamestarit. Sirkusaiheiset animaatiopajat päiväkodeille. http://www.kulttuurival	**Leffamestarit.** Sirkusaiheiset animaatiopajat päiväkodeille. http://www.kulttuurival		

ve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Leffamestarit_2013.pdf	ve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Leffamestarit_2013.pdf		
Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen. Toimintavinkkejä sosiaalisten taitojen harjoitteluun ja kasvatuskumppanuuden tukemiseen. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/c90808a4ab9107e14de24f03a431d4a2/1447868633/application/pdf/13386830/MLL%20Mediaty%C3%B6kaluja%20varhaiskasvatukseen%20A4%20B%20%28kaksi%20palstaa%29.pdf	**Aparaattisaari-oppimispeli.** Tukee Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita liittyen medialukutaitoon ja tieto- ja viestintäteknologian taitoihin. http://www.aparaattisaari.fi/		
	Taikalamppu-menetelmän opas. Oivaltavaa käytännön dramaturgiaa elokuvatyöpajoihin. Draamakasvatusta. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Taikalamppu_110705_web.pdf	**Taikalamppu-menetelmän opas. Oivaltavaa käytännön dramaturgiaa elokuvatyöpajoihin.** Draamakasvatusta. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/Taikalamppu_110705_web.pdf	
	Kuvien tarinat - artikkeleita ja tehtäviä lapsen oikeuksien näkökulmasta. http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/kuvien-tarinat-artikkeleita-ja-tehtavia-lapsen-oikeuksien-nakokulmasta/	**Kuvien tarinat - artikkeleita ja tehtäviä lapsen oikeuksien näkökulmasta.** http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/kuvien-tarinat-artikkeleita-ja-tehtavia-lapsen-oikeuksien-nakokulmasta/	
	Aikamatka elokuvaan. Elokuvan historian oppimateriaali peruskouluille ja lukioille. Soveltuvin osin 1. - 9. luokalle ja lukiolle. http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuva	**Aikamatka elokuvaan.** Elokuvan historian oppimateriaali peruskouluille ja lukioille. Soveltuvin osin 1. - 9. luokalle ja lukiolle. http://www.kulttuuriv	**Aikamatka elokuvaan.** Elokuvan historian oppimateriaali peruskouluille ja lukioille. Soveltuvin osin 1. - 9. luokalle ja lukiolle.

	koulu/PDF/aikamatka_elokuvaan_web.pdf	alve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/aikamatka_elokuvaan_web.pdf	http://www.kulttuurivalve.fi/tiedostot/Elokuvakoulu/PDF/aikamatka_elokuvaan_web.pdf
	Puppe-passi. Tehtäväpaketti 1.-2.-luokkalaisille. Sanomalehtiin liittyviä tulostettavia tehtäviä. http://www.sanomalehdet.fi/files/4280/puppe-passi_1-2_luokkalaisille.pdf	**Turre-passi. Tehtäväpaketti 3.-4.-luokkalaisille.** Sanomalehtiin liittyviä tulostettavia tehtäviä. http://www.sanomalehdet.fi/files/4282/turre-passi_3-4_luokkalaisille.pdf	**Mitä voi sanoa? - virikemateriaali aineiston käsittelyyn.** Antaa työkaluja sananvapauden ja vihapuheen käsittelyyn nuorten kanssa. http://www.sanomalehdet.fi/files/2455/mita_voi_sanoa_virikemateriaali.pdf
	Sanomalehti esiopetuksessa. http://www.sanomalehdet.fi/files/4077/50_vinkkia_tulostettava.pdf	**Rolle-passi. Tehtäväpaketti 5.-6.-luokkalaisille.** Sanomalehtiin liittyviä tulostettavia tehtäviä. http://www.sanomalehdet.fi/files/4281/rolle-passi_5-6_luokkalaisille.pdf	

Sivustoja, joilla on laajasti eri oppiaineisiin liittyviä tehtäviä tai muuta materiaalia

Perusopetuksen verkko-oppimateriaalit. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/perusopetus
Lukiokoulutuksen verkko-oppimateriaalit. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/lukiokoulutus
Maahanmuuttajien verkko-oppimateriaalit. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/maahanmuuttajien_koulutus
Opettajan oppaita suomi toisena kielenä (S2) oppikirjoihin. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/opettajan_oppaat/suomi_toisena_kielena_s2
Verkkomateriaalia opetukseen. Esi- ja perusopetus. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/perusopetus/aidinkieli/verkkomateriaaleja_opetukseen
Aihekokonaisuudet. Opetushallituksen ylläpitämä verkkopalvelu. http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/aihekokonaisuudet
Teemapaketit opetukseen. Alakoulu. Opettaja.tv. http://yle.fi/vintti/yle.fi/opettajatv/opettajatv.yle.fi/teemat/aine/587.htm
Teemapaketit opetukseen. Yläkoulu. Opettaja.tv. http://yle.fi/vintti/yle.fi/opettajatv/opettajatv.yle.fi/teemat/aine/578.htm
Teemapaketit opetukseen. Lukio. Opettaja.tv. http://yle.fi/vintti/yle.fi/opettajatv/opettajatv.yle.fi/teemat/aine/15.htm
Opettajille. Täydennyskoulutusmateriaalia. Yle.fi. http://oppiminen.yle.fi/kasvatus-oppiminen/opettajille
Moped. Monikulttuurisen pedagogiikan sivusto, joka on suunnattu kouluikäisten lasten opettajille ja heidän vanhemmilleen. http://www.moped.fi/

Oppiainekohtaiset vinkit globaalikasvatukseen. Maailmankoulu.
http://www.maailmankoulu.fi/node/40
Summanmutikan oppimistehtävät. Pelejä, leikkejä ja askartelua. Oppi & ilo.
http://www.oppijailo.fi/lapset_ja_nuoret
Otavan uudet oppimateriaalit. Kustantajan oppikirjasarjojen esittelyjä ja näytesivuja.
http://www.otava.fi/oppimateriaalit/
Sanoma Pro Opetus ja opiskelu. Kustantajan oppikirjasarjojen esittelyjä ja näytesivuja.
https://sanomapro.fi/opetus-ja-opiskelu
Kielipuntari. Kielipuntari on Suomi-kouluja varten laadittu tehtäväpaketti, jonka avulla opettajat voivat kartoittaa ja arvioida oppilaidensa kielitaidon tasoa. Kielipuntari ei ole virallinen testi.
http://www.oph.fi/julkaisut/2011/kielipuntari

Facebookissa olevat ryhmät

Suomi-koulujen opettajat. Ryhmä kaikille maailman Suomi-koulujen opettajille.
https://www.facebook.com/groups/42750229737/?fref=ts

Tähtiopet. Alakoulun opettajien oma sivu, jolta saa ajankohtaisia opetusvinkkejä. Sivua ylläpitää Otavan Oppimateriaalit. https://www.facebook.com/tahtiopet/

Open oma alakoulu. Sivulla saa vinkkejä ja aineistoja opetukseen ja voi keskustella oppimateriaaleista. Sivua ylläpitää Sanoma Pro. https://www.facebook.com/openomaalakoulu/

Varhaiskasvattajan materiaalipankki. Ryhmässä kerätään lasten loruja, lauluja, leikkejä ja kädentaitovinkkejä teemoittain. https://www.facebook.com/groups/641014112603018/?fref=ts

Kielen opetukseen ja oppimiseen liittyvää luettavaa

Aalto, E., Kauppinen, M. & Tarnanen, M. 2014. Kielellinen tietoisuus kieliopin opetuksen kulmakivenä. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 6.5.2014. Verkkojulkaisuna:
http://www.kieliverkosto.fi/article/kielellinen-tietoisuus-kieliopin-opetuksen-kulmakivena/ (6 s.)
Aalto, E., Mustonen, S. & Tukia, K. 2009. Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. Virittäjä 3/2009, s. 402–423. (22 s.)
Aalto, E. & Tukia, K. 2007. S2-oppilas rakenteita oppimassa - Miten rakenteista tulee kielen käyttötaitoa? Avaimia funktionaaliseen rakenteiden opetukseen. Virke 3/2007, s. 22–25. (4 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.kiekuma.fi/docs/content/vr6gdmn2_Virke_elo07_rakenteet.pdf
Alho, I. & Kauppinen, A. 2008. Käyttökielioppi. SKS. (237 s.)
Berg, M. & Silfverberg, L. 2008. Kato hei – puhekielen alkeet. Finn Lectura. (184 s.)
Boeckmann, K.-B., Aalto, E., Abel, A., Atanasoska, T. & Lamb, T. (toim.) 2012. Promoting plurilingualism – Majority language in multilingual settings. European Centre for Modern Languages. Council of Europe. (95 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.researchgate.net/profile/Andrea_Abel/publication/259507522_Promoting_plurilingualism_-_Majority_language_in_multilingual_settings/links/0deec52c5967de1a36000000.pdf
Cantell, H. 2013. Opettaja tarvitsee herkkyyttä ja kykyä kohdata moninaisuutta. Kasvatus 3/2013, s. 320–322. (3 s.)
Immonen-Oikkonen, P. & Leino, A. (toim.) 2010. Monikulttuurinen kouluyhteisö. Opetushallitus. (222 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.oph.fi/download/126666_Monikulttuurinen_kouluyhteiso.pdf
Järvinen, H.-M. 2014. Katsaus kielenoppimisen teorioihin. Teoksessa P. Pietilä & P. Lintunen (toim.) Kuinka kieltä opitaan: opas vieraan kielen opettajalle ja opiskelijalle. Helsinki: Gaudeamus. (11 s.)

Jönsson-Korhola, H. & White, L. 2010. Tarkista tästä – Suomen sanojen rektioita suomea vieraana kielenä opiskeleville. Finn Lectura. (164 s.)
Kuukka, I. & Rapatti, K. (toim.) 2009. Yhteistä kieltä luomassa. Suomen kielen oppija opetusryhmässäni. Opetushallitus. (166 s.)
Latomaa, S. (toim.) 2007. Oma kieli kullan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Opetushallitus. (200 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.oph.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf
Latomaa, S. & Hämäläinen, E. 2008. Mitä kuuluu? Suomen kielen kuuntelu- ja ääntämisharjoituksia. Finn Lectura. (141 s.)
van Lier, L. 2000. From input to affordance: Social-interactive learning from an ecological perspective. Teoksessa J. P. Lantolf (toim.) Sociocultural Theory and Second Language Learning. Oxford: Oxford University Press. (15 s.)
Nissilä, L., Martin, M., Vaarala, H. & Kuukka, I. 2006. Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä -opetukseen. Opetushallitus. (192 s.)
Norton, B. & McKinney, C. 2011. An identity approach to second language acquisition. Teoksessa D. Atkinson (toim.) Alternative approaches to second language acquisition. (22 s.) Verkkojulkaisuna:
http://faculty.educ.ubc.ca/norton/Norton%20&%20McKinney%20in%20Atkinson%202011.pdf
Rose, D. & Martin, J. R. 2012. Learning to Write, Reading to Learn. Genre, Knowledge and Pedagogy in the Sydney School. Sheffield: Equinox. (357 s.)
Shore, S. & Rapatti, K. (toim.) 2014. Tekstilajitaidot. Lukemisen ja kirjoittamisen opetus koulussa: Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 2014. (183 s.)
Suni, M. 2008. Toista kieltä vuorovaikutuksessa: kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. (254 s.)
Tammelin-Laine, T. 2014. Aletaan alusta: luku- ja kirjoitustaidottomat aikuiset uutta kieltä oppimassa. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto. (172 s.)
Tani, H. & Nissilä, L. (toim.) 2010. Tasolta toiselle. Opas kielitaidon tasojen kuvausasteikon käyttöön suomi toisena kielenä -opetuksessa. Opetushallitus. (167 s.)
Tukia, K., Aalto, E. & Mustonen, S. 2007. S2-oppilas lukijana. Miten opetan tekstinymmärtämisen taitoja? Virke 4/2007, 32–36. (5 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.kiekuma.fi/docs/content/jaqzv1k9_Virke_marras07_TY.pdf
Välijärvi, J. & Kupari, P. 2015. PISA – Millä eväillä uuteen nousuun? Pisa 2012 tutkimustuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:6. (232 s.) Verkkojulkaisuna:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/okm6.pdf?lang=fi
White, L. 2010. Suomen kielioppia ulkomaalaisille. Finn Lectura. (318 s.)

Oppimateriaaleja suomen opetukseen:

Minna Muukkonen & Katriina Rapatti (2015). Välkky 3 – suomi toisena kielenä -tehtäväkirja, Sanoma Pro (myös tekstikirja, joka on yhteinen äidinkielen ja S2-oppilaille)
Kynäkulkurin eväät -tehtäväkirjat,), Sanoma Pro
Suomi 2 -sarja, Otava